

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ-ΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΤΕΧΝΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟ:

ΠΑΛΙΡΡΟΙΕΣ (Ν. Ἀρβανίτη)	193
ΙΝ ΗΟΝΟΡΕΜ ΣΤΑΥΡΟΥ Μ. ΠΛΑΚΙΔΟΥ	195
ΤΑ ΔΥΟ ΧΕΡΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ (Paul Tournier)	205
ΤΟ ΟΝΕΙΡΟ ΠΟΥ ΕΙΔΕ ΕΝΑΣ ΓΕΛΟΙΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ (δ ήγημα Ο. Μ. Πτιστογιέφσκυ: Μετάφρασις Κ. Βάνια)	208
ΕΠΙΣΤΟΛΛΙ	224

ΕΤΟΣ 37ογ ΙΟΥΛΙΟΣ-ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ-ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1974 ΑΡΙΘ. 353

Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ Ο ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΣ

«Και τώρα το μεγάλο ερώτημα; Ποία υπήρξεν ή «ἀρχή» τοῦ Σύμπαντος; Τὸ ερώτημα εἶναι βασικὸν καὶ οὐσιῶδες, δὲν εἶναι δὲ εὐκόλον νὰ δοθῇ ἀπάντησις εἰς αὐτό. Ὁρθῶς ἐλέχθη ὅτι τὸ πρόβλημα τῆς ἀρχῆς τοῦ Σύμπαντος, ὅπως καὶ τοῦ Δημιουργοῦ του, δὲν εἶναι πρόβλημα φυσικόν, ἀλλὰ μεταφυσικόν εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν φύσιν του. Κατὰ συνέπειαν διαφεύγει καὶ εὐρίσκειται κατ' οὐσίαν πέραν τῶν ὁρίων τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης καὶ ἀναζητήσεως, μολονότι παρουσιάζεται τοῦτο ἄκρως ἐνδιαφέρον, μάλιστα διὰ τοὺς ἐπιστήμονας. Διότι ὁ ἐπιστήμων, ὅπως καὶ κάθε στοχαζόμενος, θέτει σχετικὰ μὲ αὐτὸ ἐρωτήματα, εἰς τὰ ὅποια θέλει νὰ ἔχη μίαν συγκεκριμένην κατὰ τὸ δυνατόν ἀπάντησιν.

»Ἀλλὰ τὴν ἀπάντησιν εἰς τὰ ἐρωτήματα ποὺ σχετίζονται μὲ τὴν ἀρχὴν τοῦ κόσμου, δὲν ἠμπορεῖ νὰ τοῦ δώσῃ, οὔτε ἡ Ἀστρονομία οὔτε ἡ Φυσική, οὔτε προφανῶς καὶ καμμία ἄλλη ἀπὸ τὰς θετικὰς ἐπιστήμας...».

«Ἡ ἀρχὴ τῆς Δημιουργίας, καὶ ἰδίᾳ ὁ Δημιουργός, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ παρασταθοῦν μὲ μαθηματικὰ σύμβολα καὶ νὰ διατυπωθοῦν εἰς προτάσεις, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἀνάγκην ἀποδείξεως. Ὁ Δημιουργός τοῦ Παντός, δὲν ἀποδεικνύεται μὲ τύπους μαθηματικῶν καὶ μεθόδους ἐπιστημονικὰς, ἀλλ' ἀποκαλύπτεται μέσα εἰς τὸ Σύμπαν. Διότι ὑπερβαίνει τὴν ἀνθρωπίνην ἀντίληψιν καὶ κατανόησιν. Ἀποτελεῖ ὑπὲρ Λόγον Ἀλήθειαν, ἡ ὁποία συγκλονίζει τὸν ὅλον ἄνθρωπον, ὅταν θελήσῃ νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὴν θεώρησιν καὶ διερεύνησιν αὐτῶν».

(Ἀπὸ τὸ ἔργον τοῦ κ. Δ. Κωτσάκη: ΤΟ ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΚΟΝ ΣΥΜΠΛΑΝ: ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ Ἡ ΤΥΧΗ; Ἀθῆναι 1974, σ. 76-77).

Βιβλιοπωλεῖον «ΖΩΗ», Καρύτση 14, Ἀθῆναι 124

ΑΚΤΙΝΕΣ

Έτος 37ον

ΙΟΥΛΙΟΣ-ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ-ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1974

Αριθ. 353

ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟ

ΠΑΛΙΡΡΟΙΕΣ

Ἡ ἐπικαιρότητα μὲ τὴν Τουρκία καὶ τὸ Αἶγαίو ἔφερε στὴ μνήμη μας τὴν Ἱστορία τοῦ Ἔθνους μας. Τὴν μακραινὴ τούτῃ Ἱστορία, τὴ γεμάτη μνήμες καὶ πυρπολήσεις πνευματικές.

Ξαναθυμηθῆκαμε πῶς ξεκινήσαμε, πῶς ἀπλωθήκαμε ἴσαμε τὰ πέρατα τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου, πῶς φτιάξαμε τὴ Μεγάλη Ἑλλάδα, πῶς φτάσαμε-ὡς τὰ βάθη τῆς Ἀνατολῆς, στὶς Ἰνδίες, μὲ τὸν Μεγαλέξανδρο ὀδηγητὴ καὶ πολέμαρχο, πῶς δημιουργήσαμε τὸ θαῦμα ποῦ λέγεται Βυζάντιο, καὶ πῶς ἀποτραβηχτήκαμε ἐδαφικὰ στὴν ἐστία τοῦ ἱστορικοῦ μας χώρου.

Πλημμυρίδες καὶ ἀμπώτιδες τούτῃ ἢ διαδρομῇ. Πλημμυρίδες καὶ ἀμπώτιδες σὲ ἔκταση πρωτοφανή. Σὲ μεγέθη πού, ἂν δὲν ὑπῆρχαν οἱ ἱστορικές ἀποδείξεις, θὰ φαίνονταν φανταστικά, ἀπίστευτα.

Κι ὅμως, αὐτὴ εἶναι ἡ πορεία τῆς Ἑλλάδος μέσα στὸν ἱστορικό χρόνο. Φτάνει ἴσαμε τὰ πέρατα τῆς Οἰκουμένης. Κι ὕστερα ξαναγυρίζει πίσω. Γιὰ ν' ἀρχίσῃ πάλι τὴν ἔξοδο. Καὶ πάλι τὴν ἐπιστροφή...

Μέσα σ' αὐτὴν τὴν παλιρροϊκὴ πορεία ὁ Ἑλληνισμὸς παίρνει οἰκουμενικὸ χαραχτήρα. Ἐπηρεάζει ἀποφασιστικά τὶς ἱστορικές ἀνακατατάξεις.

Καὶ μεταβάλλει τὴ στάση τοῦ ἀνθρώπου μπροστὰ στὴν Ἱστορία.

Μεταβάλλει τὴ στάση; Ναί! Μὰ ὄχι μὲ τὴ δύναμη ποῦ τοῦ ἔδιναν οἱ ἐδαφικές πλημμυρίδες. Ἀλλὰ οἱ πνευματικές! Ἄς θυμηθοῦμε μόνο τὴν ἔλλαμψη τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος μὲ τὸν Σωκράτη καὶ τὸν Πλάτωνα, τὸν Ἀριστοτέλη καὶ τὸν Δημόκριτο, τὸν Εὐκλείδη καὶ τὸν Ἀπολλώνιο, τὸν Γρηγόριο καὶ τὸν Χρυσόστομο, γιὰ νὰ καταλάβουμε τί χρωστάει ἡ ἀνθρωπότητα στὸ Ἑλληνικὸ Πνεῦμα. Ἄς θυμηθοῦμε τὴν ἑλληνιστικὴ περίοδο μὲ τὴν Ἀλεξάνδρεια, γιὰ νὰ καταλάβουμε τί χρωστάει ὁ Χριστιανισμὸς στὸ Ἑλληνικὸ Πνεῦμα. Γιὰ νὰ μὴν ἀναφέρουμε τὸν Παῦλο μὲ τὴν ἑλληνικὴ παιδεία ἢ τὸ Βυζάντιο μὲ τὴν βιωματικὴ Ὁρθοδοξία!

Αἰῶνες κράτησε ἡ ἀκτινοβολία τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος! Αἰῶνες κράτησε ἡ παλιρροϊκὴ πορεία τῆς Ἑλλάδος! Ὡς ποῦ κάποτε ἔφτασε ἡ μεγάλη ἀμπώτιδα. Ἐφθασε ἡ ἀποφράδα κείνη μέρα τοῦ 1453. Καὶ «ἡ Πόλις ἔάλω»! Τὸ Βυζάντιο, ἡ τελευταία ἀμπώτιδα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὑποχώρησε!...

Ἡ περίοδος ποῦ ἀκολούθησε ἦταν ἀθάσταχτη γιὰ τὴν Ἑλλάδα! Ὅλοι μας ξέρομε τὸ μέγεθος ἐκείνου τοῦ σταυροῦ. Σὲ ὅλους μας εἶναι γνωστὲς οἱ ἀκατανόμαστες βαρβαρότητες γ'

ἀφελληνισμό, γιὰ νὰ δουλωθῆ τὸ πνεῦμα στὴν πιεστικὴ δύναμη τῆς ὕλης. Καὶ ὅλοι μας γνωρίζουμε τὴν ἀντίσταση σ' αὐτὴν τὴν καταλυτικὴ βία!

Ὁ Ἑλληνισμός, τὸ πνεῦμα τὸ ἐλληνικό, ἀντιτάθηκε μετ' τὴν ἴδια δύναμη, πὺ ἄλλοτε πορεύονταν μέσα στὴν Οἰκουμένη. Γιὰ νὰ ἐκτιμήσουμε αὐτὴν τὴν ἀντίσταση, θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχουμε συνειδητοποιήσει τὴν δύναμη ἐκείνης τῆς βίας. Καὶ ἦταν τόσο καταλυτικὴ!...

✧

Καὶ ἡ Ἑλλάδα ἀνασυγκροτήθηκε καὶ πάλι σὲ κράτος. Μικρὸ στὴν ἀρχή, τόσο ὅσο τὰ συμφέροντα τῶν Μεγάλων εἶχαν ἐπιτρέψει. Γιὰ ν' ἀρχίσει νέους ἀγῶνες. Καὶ νὰ δημιουργήσῃ τὴ Μεγάλῃ Ἰδέᾳ.

Αὐτὸ τὸ καινούριο ἰδανικὸ τῆς ἔδωσε φτερά γιὰ τὴν νέα της πορεία. Ἦταν ἓνα ἰδανικὸ καμωμένο ἀπὸ πίστη στὴν Ἑλλάδα, ζυμωμένο μετ' τὸ πνεῦμα τὸ ἐλληνικό. Ἦταν μιὰ ἔλλαμψη ἐθνική, πὺ φωτίζει τὴν πορεία τοῦ Ἔθνους. Γιὰ ν' ἀρχίσει καὶ πάλι τὴν ἔξοδο. Καὶ νὰ ἐλευθερώσῃ καὶ ἄλλους ἀδερφούς.

Καὶ νὰ συνεχίσει ἔτσι τὴν πορεία της ἴσαμε τὴν ἀποφράδα καὶ πάλι μέρα τοῦ 1922. Τότε ἦρθε ἡ μεγάλη καταστροφή. Τότε καταλύθηκε τὸ Βυζάντιο, στὰ 1922! Ὁχι στὰ 1453! Γιατί στὰ 1453 γίνθηκε μόνο ἐδαφικὴ ὑποδούλωση. Τὸ Βυζάντιο, ἡ Ἁγία-Σοφιά, ὁ Μαρμαρωμένος Βασιλιάς, ζούσανε μέσα στὶς καρδιές καὶ στὴ σκέψη τῶν Ἑλλήνων.

Τετρακόσια ὀλόκληρα χρόνια κράτησε τοῦτο τὸ ὄνειρο. Καὶ ἀπὸ τὴ μιὰ γενιὰ περνοῦσε στὴν ἄλλη: «Πάλι με χρόνια με καιρούς, πάλι δικά μας θὰ ναι!»!

Ἦταν μιὰ θαυμάσια φεγγαβολὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος. Καὶ τόσο οὐσιαστικὴ, πὺ ὄχι μόνο ἔζησε τετρακόσια ὀλόκληρα χρόνια, ἀλλὰ δημιούρ-

γησε καὶ τὴ Μεγάλῃ Ἰδέᾳ. Ὡς πὺ ἔσβησε στὰ 1922. Τότε χάθηκε τὸ Βυζάντιο. Χάθηκε μέσα στὶς φλόγες πὺ κάψανε τὴ Σμύρνη. Καὶ μαζί του χάθηκε ἡ Μεγάλῃ Ἰδέᾳ.

✧

Δὲν ξέρω ἂν στὴν ἱστορικὴ τούτη στιγμή πὺ ζοῦμε, μποροῦν νὰ ἔχουν θέση οἱ παλίρροιες στὸν ἐθνικὸ καὶ διεθνῆ χώρο. Τὸ πιθανώτερο εἶναι πὺς ἀποκλείονται τοῦλάχιστον στὸν ἐδαφικὸ τομέα.

Ὡστόσο, οἱ πνευματικὲς παλίρροιες δὲν ἀκολουθοῦν τοὺς ἴδιους κανόνες. Ἰσα-ἴσα, ἔχουμε χρέος, νὰ δημιουργήσουμε τὶς προϋποθέσεις, γιὰ ν' ἀρχίσει καὶ πάλι τὸ Ἑλληνικὸ Πνεῦμα τὴν πορεία του.

Γιὰ νὰ γίνῃ ὅμως αὐτὸ πρέπει νὰ δημιουργήσουμε μιὰ καινούρια Μεγάλῃ Ἰδέᾳ. Δὲν μποροῦμε ν' ἀναστήσουμε ἐκείνη πὺ μὲθανε μαζί με τὴν Ἰωνία. Ὅμως, μιὰ τέτοια καινούρια Μεγάλῃ Ἰδέᾳ, δὲν μπορεῖ, παρὰ νὰ εἶναι ἡ συνέχεια στὴν πορεία τῆς Φυλῆς. Πρέπει λοιπόν, νὰ ξανασυνδεθοῦμε μετ' τὸ Βυζάντιο. Νὰ ξαναερεθθοῦμε σὲ κείνην τὴν πλημμυρίδα.

Καὶ τὸ Βυζάντιο ἔχει πολλὰ νὰ μᾶς δώσῃ στὴν πορεία τοῦ Πνεύματος. Πρῶτα ἀπ' ὅλα ἔχει τὴν Ὁρθοδοξία. Τὴν βιωματικὴ Ὁρθοδοξία. Ὁχι τὶς νομικὲς ἐπιταγές. Ἀλλὰ τὸ ζωντανὸ πνεῦμα.

Νὰ, λοιπόν, κάτι πὺ θὰ μποροῦσε νὰ σταθῆ ἡ ἀρχὴ γιὰ μιὰ νέα πορεία. Γιὰ μιὰ νέα πλημμυρίδα! Ἀλλ' οἱ πλημμυρίδες χρειάζονται δύναμη. Καὶ ἡ δύναμη θρίσκειται κυρίως στοὺς νέους ἀνθρώπους. Χρέος μας λοιπόν νὰ στοχαστοῦμε σωστά γιὰ ἓνα καινούριο ἰδανικό. Γιὰ μιὰ καινούρια Μεγάλῃ Ἰδέᾳ. Γιὰ μιὰ καινούρια πορεία τοῦ Πνεύματος!

ΝΙΚΟΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

Τὴν 22αν Μαΐου 1973 ὁ ὀμότιμος καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἐπίτιμος προϊστάμενος τοῦ Ἀστρονομικοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀστεροσκοπείου Ἀθηνῶν καὶ Σύμβουλος τοῦ Ἰδρύματος Εὐγενίδου κ. Σταῦρος Πλακίδης, εἰσήλθεν εἰς τὸ 80ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του.

Μαθηταί, συνεργάται, συνάδελφοι καὶ φίλοι τοῦ κ. Στ. Πλακίδου ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ἰδρύματος Εὐγενίδου ἐώρτασαν τὴν ἡμέραν αὐτὴν τὴν ἐπέτειον τῶν γενεθλίων του, διὰ συγκεντρώσεως εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τοῦ Ἰδρύματος.

Τὴν ἐορτὴν ἤνοιξεν ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. Ἰ. Ξανθάκης, Πρόεδρος τῆς Ἐθνικῆς Ἀστρονομικῆς Ἐπιτροπῆς. Ἐκολούθησαν χαιρετισμοὶ τῶν κ. κ. Λ. Καραπιπέρη, Κοσμήτορος τῆς Φυσικομαθηματικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἰ. Ἀργυράκου, Κοσμήτορος τῆς Σχολῆς Ἀγρονόμων καὶ Τοπογράφων Μηχανικῶν τοῦ Ἐθν. Μετσόβιου Πολυτεχνείου καὶ τοῦ κ. Ἀ. Μακρίδη, δικηγόρου καὶ προέδρου τοῦ «Συνδέσμου Με-

γαλοσχολιτῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως». Ἀκολούθως ὠμίλησε περὶ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου τοῦ τιμωμένου ὁ κ. Δημ. Κωτσάκης, τακτικὸς καθηγητὴς τῆς Ἀστρονομίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν καὶ προϊστάμενος τοῦ Ἀστρονομικοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ Ἐθν. Ἀστεροσκοπείου Ἀθηνῶν. Ἐν συνεχείᾳ ἀπήντησεν ὁ τιμωμένος κ. Στ. Πλακίδης.

Ὁ καθηγητὴς ὅμως κ. Σταῦρος Πλακίδης δὲν ὑπῆρξε μόνον ὁ Ἕλληνας ἀστρονόμος, ὁ ὁποῖος προσέφερε τὴν ἰδιαίτην καὶ ἐξαιρετικὴν συμβολὴν του εἰς τὴν ἐπιστημὴν τῆς Ἀστρονομίας, ὡς ἐρευνητὴς καὶ Διδάσκαλος, ἀλλ' ὑπῆρξε καὶ ὁ πνευματικὸς ἐκείνος ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἠθέλησε νὰ βοηθήσῃ εἰς μίαν γενικωτέραν θεώρησιν τῆς ζωῆς καὶ εἰς ἓνα κοσμοθεωριακὸν προσανατολισμὸν βάσει τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν ιδεῶν τῆς ἐλληνοχριστιανικῆς σκέψεως.

Ἰδιαίτερος εἰς τοὺς νέους προσέφερε πολυτίμους ὑπηρεσίας διδάξας καὶ ἐφαρμόσας τὰς ἀρχὰς τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Λόγῳ τοῦ ἰδιαίτερου δεσμοῦ μὲ τὸ περιοδικὸν μας, καὶ τὴν πνευματικὴν κίνησιν τῶν «Ἀκτίνων» γενικώτερον, τοῦ τιμηθέντος ἐπαίως καθηγητοῦ, δημοσιεύομεν κατωτέρω διὰ τοὺς ἀναγνώστας μας τὴν ὁμιλίαν τοῦ νῦν καθηγητοῦ τῆς Ἀστρονομίας καὶ τακτικοῦ συνεργάτου τῶν «Ἀκτίνων» κ. Δημητρίου Κωτσάκη καὶ τὴν ἀντιφώνησιν τοῦ καθηγητοῦ κ. Σταύρου Πλακίδου κατὰ τὴν συγκέντρωσιν τοῦ Εὐγενιδείου Ἰδρύματος.

Ἡ ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ ἜΡΓΟΝ ΤΟΥ

Ἐπὶ Δημ. Κωτσάκη

Εἶναι δύσκολον καὶ πολὺ λεπτὸν θέμα, ἡ διαπραγματεύσις τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσεως ἑνὸς ἀνδρός, ὁ ὁ-

ποῖος, διανύσας πεντηκονταετὴ δημόσιον βίον, συνεχίζει τὴν δρᾶσιν του ἐν τῇ ἐλληνικῇ κοινωνίᾳ καὶ εὐρίσκεται

έν μέσω ήμῶν τὴν ὥραν αὐτήν. Τὸ θέ-
μα καθίσταται περισσότερο δυσχε-
ρές, ὅταν καλῆται κανεὶς νὰ τὸ πα-
ρουσιάσῃ ἐνώπιον μιᾶς συγκεντρώσε-
ως, ὅπως ἡ παρούσα, ἡ ὁποία, κατὰ
μέγα μέρος καὶ εἰς εὐρὺ πλάτος γνω-
ρίζει τὸ ἔργον τοῦ τιμωμένου καὶ τὸν
ἄνδρα. Κινδυνεύει νὰ τὸ παρουσιάσῃ
ἐλλιπὲς ἢ ὄχι ὠλοκληρωμένον.

Ὅμως αὐτὴ αὐτὴ ἡ ἐκλεκτὴ συγ-
κέντρωσις καὶ ἡ παρουσία πολλῶν
μετὰ τῶν ὁποίων συνειργάσθη ἢ ἦλθεν
εἰς ἐπαφὴν ὁ σεβαστός μας καθηγη-
τὴς κ. Σταῦρος Πλακίδης κατὰ τὰς
πολλὰς δεκαετίας τῆς δημοσίας ζωῆς
του, μοῦ δίδει τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν θε-
βαιότητα ὅτι θὰ συμμερισθῇ ψυχικῶς
ὅσα θὰ λεχθούν. Καὶ τοῦτο διότι τρέ-
φουν ἀμέριστον ἐκτίμησιν εἰς τὸν τι-
μώμενον, τὸν ὁποῖον βλέπομεν τώρα,
ἐπειτα ἀπὸ μίαν δεκαετίαν, μακρὰν
τῆς ὑπευθύνου θέσεώς του ἐν τῷ Ἐθνικῷ
Ἀστεροσκοπείῳ καὶ τῷ Πανεπιστημίῳ
Ἀθηνῶν. Ἡ ἀντικειμενικὴ θεώ-
ρησις τῆς δράσεώς του, εἴμεθα βέ-
θαιοι, εἶναι δυνατὴ σήμερον, μάλιστα
εἰς ἓνα ἀνώτερον ἐπίπεδον, εἰς τὸ ὁ-
ποῖον ὑποχωροῦν λίαν αἰσθητῶς τὰ
προσωπικὰ στοιχεῖα.

Ὁ κ. Σταῦρος Πλακίδης, υἱὸς τοῦ
Μιχαήλ καὶ τῆς Σοφίας Πλακίδου, ἐ-
γεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν
22αν Μαΐου (νέον ἡμερολόγιον) τοῦ
1893. Τὴν στοιχειώδη ἐκπαίδευσιν ἔλα-
θεν εἰς τὰ Ζαφειροπούλεια Ἐκπαιδευ-
τήρια, τὴν δὲ μέσῃν εἰς τὴν Πατριαρ-
χικὴν Μεγάλην τοῦ Γένους Σχολήν, ἐκ
τῆς ὁποίας ἀπεφοίτησε τὸν Ἰούνιον τοῦ
1911 μὲ τὸν βαθμὸν «Ἀριστα». Κατό-
πιν δὲ διαγωνισμοῦ ἔλαβε τὸ ἐκ 400
χρυσῶν φράγκων Σεβαστοπούλιον
βραβεῖον τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης.

Κατὰ τὸ διάστημα 1911-1915 ἐφοίτη-
σεν εἰς τὸ Μαθηματικὸν Τμῆμα τῆς
Φυσικομαθηματικῆς Σχολῆς τοῦ Πα-
νεπιστημίου Ἀθηνῶν, λαθῶν τὸ πτυ-
χίον μὲ τὸν βαθμὸν «Ἀριστα» τὸν δε-
κέμβριον τοῦ 1915. Εἰς τὸ τέλος τοῦ
ἰδίου μηνὸς διωρίσθη τακτικὸς βοη-
θὸς τοῦ Ἀστρονομικοῦ Τμήματος τοῦ
Ἐθνικοῦ Ἀστεροσκοπείου Ἀθηνῶν, ἀ-

πὸ δὲ τοῦ 1920 ἕως τὸ 1928 ἐχρημάτι-
σεν Ἐπιμελητὴς τοῦ Ἐργαστηρίου Ἀ-
στρονομίας καὶ Μετεωρολογίας τοῦ
Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Μετὰ τὴν ἐκ
τοῦ Β. Ναυτικοῦ ἀφυπηρέτησίν του,
ἀναδιορισθεὶς τὸ 1923 προτάσει τοῦ
διευθυντοῦ τοῦ Ἀστεροσκοπείου ἀει-
μνήστου καθηγητοῦ Δ. Αἰγινήτου, ἀ-
πεστάλη ἐπὶ διετίαν ὡς ὑπότροφος τοῦ
Κοργιαλενείου Ἄθλου πρὸς συμπλή-
ρωσιν τῶν σπουδῶν του εἰς Ἀγγλίαν,
Γαλλίαν καὶ Γερμανίαν. Εἰργάσθη εἰς
τὸ Royal Observatory of Greenwich,
τὸ H. M. Nautical Almanac Office καὶ
εἰς τὰ Ἀστεροσκοπεῖα Cambridge, Πα-
ρισίων, Στρασβούργου καὶ Αἰδελβέρ-
γης. Ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας, ἀνηγο-
ρεύθη Διδάκτωρ τῶν Μαθηματικῶν
(2 Ἀπριλίου 1931) καὶ προήχθη εἰς
Τακτικὸν Ἀστρονόμον. Μετὰ τὴν ἐκδη-
μίαν τοῦ καθηγητοῦ Δ. Αἰγινήτου ἐξε-
λέγη τακτικὸς καθηγητὴς τῆς Ἀστρο-
νομίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν
(15 Φεβρουαρίου 1935). Διετήρησε, βά-
σει νόμου, τὴν θέσιν τοῦ Ἐπιστημονι-
κοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ε. Ἀστεροσκο-
πείου καὶ ἀκολούθως τοῦ Προϊσταμέ-
νου Καθηγητοῦ τοῦ Ἀστρονομικοῦ Ἰν-
στιτούτου, διατελέσας κατ' ἐπανάλη-
ψιν Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἰ-
δρύματος. Συμπληρώσας τὸ 70ὸν ἔ-
τος ἀπεχώρησε τῆς Δημοσίας Ὑπηρε-
σίας τὸν Αὐγούστον 1964, ὡς ὁμότιμος
καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθη-
νῶν καὶ Ἐπίτιμος Προϊστάμενος κα-
θηγητὴς τοῦ Ἀστρονομικοῦ Ἰνστιτού-
του τοῦ Ε. Ἀστεροσκοπείου Ἀθηνῶν.
Ἀπὸ τοῦ 1962 εἶναι Σύμβουλος τοῦ
Ἰδρύματος Εὐγενίδου.

Ἡ ὄλη δρᾶσις τοῦ καθηγητοῦ κ.
Πλακίδου ἀναφέρεται εἰς τρεῖς περιο-
χάς. Τὴν ἐπιστημονικὴν καὶ ἐρευνητι-
κὴν. Τὴν πανεπιστημιακὴν καὶ συγ-
γραφικὴν. Καὶ τὴν κοινωνικὴν καὶ πο-
λιτιστικὴν.

Ι. Αἱ δύο πρῶται δεκαετίαι τῆς δη-
μοσίας ζωῆς του εἶναι ἀφιερωμέναι
κυρίως εἰς ἀστρονομικὰ παρατηρή-
σεις καὶ σχετικὰς πρὸς αὐτὰς ἐρευνη-

τικὰς ἐργασίας. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο εἰργάσθη μὲ Διευθυντὴν τοῦ Ἀστεροσκοπείου τὸν Δημήτριον Αἰγινήτην, ἄνδρα περιωπῆς καὶ ἰκανοτήτων πολλαπλῶν καὶ αὐστηρὰς διοικήσεως τοῦ Ἰδρύματος. Ὁ κ. Πλακίδης, φύσει πειθαρχικὸς καὶ ἤρεμος εὗρε τὴν εὐκαιρίαν νὰ χρησιμοποιοῦν τὰ δύο ἀξιόλογα τηλεσκόπια τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τὸ μεσημέρινόν τηλεσκόπιον μὲ τὸ ὁποῖον ἐξετέλεσε σειρὰν συστηματικῶν παρατηρήσεων διὰ τὸν προσδιορισμὸν τοῦ γεωγραφικοῦ πλάτους καὶ τοῦ χρόνου, καὶ μὲ τὸ ἡμερινόν τηλεσκόπιον Δωρίδου, παρατηρήσεις μεταβλητῶν ἀστέρων, κομητῶν, μικρῶν πλανητῶν, μεγάλων πλανητῶν, καὶ ἰδίως τοῦ Ἄρεως (1924), ἐπιπροσθήσεων ἀπλανῶν ὑπὸ τῆς Σελήνης, καθὼς καὶ τῶν διαβάσεων τοῦ Ἑρμοῦ πρὸ τοῦ ἡλιακοῦ δίσκου κατὰ τὰ ἔτη 1924 καὶ 1927.

Ἐπίσης ὁ κ. Πλακίδης ἠγήθη τῶν ἀποστολῶν πρὸς παρατήρησιν ὀλικῶν ἐκλείψεων τοῦ Ἡλίου ἐκ τοῦ Θορικοῦ παρὰ τὸ Λαύριον (1936) καὶ ἐκ Χαρτοῦμ τοῦ Σουδάν (1952) καὶ μετέσχε τῆς ἐξ ἀεροπλάνου παρατηρήσεως τῆς ὀλικῆς ἐκλείψεως τοῦ Ἡλίου (1954) εἰς Μινεάπολιν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν.

Αἱ μακραὶ σειραὶ τῶν παρατηρήσεων καὶ αἱ ἐρευνητικαὶ ἐργασίαι του ἐδημοσιεύοντο εὐχαρίστως ὑπὸ τῶν ξένων περιοδικῶν, ὅπως τῶν *Monthly Notices* τῆς R. A. S., *Astronomische Nachrichten*, *Das Weltall*, *Sociedad Astronom. de Espana y America*, *Ciel et Terre*, *Gazette d'Astronomie d'Anvers* κ.λ.π. Ἐπίσης κατεχωροῦντο καὶ εἰς τὰ *Annales de l'Observatoire National d'Athènes*. Ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ καθηγητοῦ Sir A. S. Eddington ἐδημοσίευσεν εἰς τὰ *Monthly Notices* ἀνακοίνωσιν περὶ τῶν ἀνωμαλιῶν τῶν περιόδων τῶν μακροπερίδων μεταβλητῶν ἀστέρων, αὕτη δὲ ἐδημοσιεύθη καὶ γαλλιστὶ εἰς τὸ *Bulletin de l'Observatoire de Lyon*. Ἐπίσης τὸ ἐνδιαφέρον του προσήλκυσαν καὶ ἄλλα θέματα, ὅπως ὁ προσδιορισμὸς τοῦ γεωγραφικοῦ μή-

κους, τῶν παραλλάξεων τῶν ἀπλανῶν καὶ ὁ ὑπολογισμὸς τροχιῶν κομητῶν καὶ διπλῶν ἀστέρων.

Τὸ ὄνομα τοῦ κ. Πλακίδου ἦτο διεθνῶς γνωστόν, ὡς κυρίου παρατηρητοῦ-ἀστρονόμου τοῦ Ἀστεροσκοπείου Ἀθηνῶν. Πράγματι οὗτος ὄχι μόνον ἐνεσάρκωσε τὸ πρότυπον συστηματικοῦ παρατηρητοῦ-ἀστρονόμου, ἀλλ' ἐνίσχυσε καὶ ἐτόνωσε τοὺς νέους ἀστρονόμους πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτήν, ἢ ὅποια καὶ σήμερον ἀποτελεῖ διεθνῶς νευραλγικὸν τομέα, εἶναι δὲ ἐντελῶς ἀπαραίτητος διὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς Ἀστρονομίας καὶ ἀπὸ θεωρητικῆς πλευρᾶς.

Ἐμεσολάβησεν ὁ Β' παγκόσμιος πόλεμος καὶ διεκόπη οὐσιαστικῶς πᾶσα δράσις. Ἡ διασφάλισις τῶν ἀστρονομικῶν ὀργάνων καὶ ἡ συντήρησις-διατήρησις ὠρισμένων ἀπαραιτήτων ἐργασιῶν, ὑπῆρξε τὸ κύριον μέλημά του. Εὐθὺς ὄμως μετ' αὐτὸν ὁ κ. Πλακίδης ἀποστέλλει νέους ἀστρονόμους εἰς τὸ ἐξωτερικόν, τὸν ἀείμνηστον Ἰωάννην Φωκᾶν διεθνοῦς προβολῆς καὶ πεπειραμένον ἀστρονόμον τῆς νυκτὸς καὶ δὴ τῶν μεγάλων πλανητῶν καὶ ἐκσυγχρονίζει οὗτος τὰς μεθόδους παρατηρήσεων. Καὶ τὸν μετὰ ταῦτα ὑφηγητὴν Κωνσταντῖνον Μακρῆν, ὁ ὁποῖος εἰδικεῖται εἰς τὸν κλάδον τῶν ἡλιακῶν παρατηρήσεων καὶ δημιουργεῖται διὰ πρώτην φοράν εἰς τὸ Ἰδρυμα ἢ Ἀστρονομία τῆς ἡμέρας. Ὁ τομεὺς οὗτος ἐξελισσεται ταχύτατα καὶ τὸ Ἐθνικὸν Ἀστεροσκοπεῖον Ἀθηνῶν, ἔχει καταστή κέντρον ἡλιακῶν ἐρευνῶν, ἐκ τῶν κυριωτέρων, μὲ τὴν σημερινὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἀφορώντων εἰς τὸν Ἡλιον. Ἐδῶ πρέπει νὰ ἀναφερθῇ καὶ τὸ γεγονός τῆς ἀποκτήσεως τοῦ πρώτου ραδιοτηλεσκοπίου, τὸ ὁποῖον ἀνήκει εἰς ἕνα νεώτατον κλάδον, ἡλικίας μόλις 30 ἐτῶν, τῆς Ραδιαστρονομίας, ἢ ὅποια ἤρχισε τελευταίως ἀναπτυσσομένη καὶ εἰς τὸ Ἐθνικὸν Ἀστεροσκοπεῖον. Σήμερον ὑπάρχει εἰδικευμένον προσωπικὸν ἀστρονόμων τοῦ νυκτερινοῦ οὐρανοῦ, τοῦ Ἡλίου καὶ τοῦ τομέως τῆς Ραδιαστρονομίας.

Εἰς τὴν ἰδίαν περιοχὴν ἀνήκει καὶ ἡ προσπάθεια τοῦ κ. Πλακίδου πρὸς ἴδρυσιν Ἀστρονομικοῦ Σταθμοῦ μακρὰν τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Τὸ πρόβλημα τοῦ ἐντόνου φωτισμοῦ, τοῦ κονιορτοῦ καὶ τῶν ἐν γένει δυσμενῶν συνθηκῶν, τὰς ὁποίας δημιουργεῖ ἕνα μεγάλο ἀστικὸν κέντρον διὰ τὰς ἀστρονομικὰς παρατηρήσεις, ἦτο φλέγον καὶ ἔπρεπε νὰ ἀντιμετωπισθῇ καὶ νὰ λυθῇ. Ἀντίστοιχον πρόβλημα ἀντεμετώπιζον πρὸ πολλοῦ πλεῖστα ἄλλα ἀστεροσκοπεῖα μεγαλοπόλεων. Ἀνεζήτησεν ἐπὶ μακρὸν κατάλληλον χώρον συνδυάζοντα εὐνοικοὺς ὄρους παρατηρήσεων, μέσον ὕψος ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, εὐκολίαν προσπελάσεως τούτου καὶ δυνατότητα ἐργασίας εἰς τὸ ὀλίγον προσωπικὸν τοῦ Ἀστεροσκοπεῖου Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Ἐργαστηρίου Ἀστρονομίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Βεβαίως ἡ ἐπιλογή ἐνὸς Ἀστρονομικοῦ Σταθμοῦ, πληροῦντος τὰς ἀπαιτήσεις τῆς συγχρόνου Ἀστρονομίας, εἶναι ζήτημα δύσκολον καὶ πολὺπλευρον. Ἐὰν τὸ Ἀστεροσκοπεῖον πρόκειται νὰ ἐξυπηρετήσῃ πολλὰς κατευθύνσεις, ἀπαιτεῖται μακροχρόνιος ἔρευνα καὶ ἐκτέλεσις δοκιμαστικῶν παρατηρήσεων εἰς περισσότερα τῶν δύο σημείων, τὰ ὁποῖα θὰ πληροῦν κατ' ἀρχὴν ὠρισμένας γενικὰς συνθήκας, ὥστε ἔπειτα ἀπὸ μίαν 5ετίαν μετρήσεων καὶ παρατηρήσεων, νὰ ἀποφασισθῇ ἡ ἐπιλογή τοῦ καταλληλοτέρου. Ἀλλὰ μία τοιαύτη πρότασις οὔτε ὡς σκέψις θὰ ἠδύνατο νὰ λεχθῇ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, λόγῳ δυσκολιῶν οἰκονομικῶν καὶ ἀνεπαρκείας ἐπιστημονικοῦ προσωπικοῦ, ἐνῶ συγχρόνως ἡ διασφάλισις εἰρηνικῆς περιόδου δὲν ἐφαίνετο εἰς τὸν διαρκῶς θολούμενον ὀρίζοντα.

Κατόπιν μιᾶς μακροσκοπικῆς, ἄς εἴπωμεν, ἐρεύνης διαφόρων τοποθεσιῶν, ἐπελέγη ὡς καταλληλοτέρα ὁ λόφος Κουφός-Πεντέλης, ὅπου ἤρχισε τὸ θέρος τοῦ 1937 ἡ ἐκτέλεσις δοκιμαστικῶν παρατηρήσεων — μετεωρολογικῶν καὶ ἀστρονομικῶν — ὑπὸ δυσκόλου

οἰκονομικὰς συνθήκας καὶ ὄρους διαβιώσεως τοῦ παρατηρητοῦ. Ἐβοήθησαν οὐσιωδῶς, ἐκτὸς τοῦ Ἐργαστηρίου Ἀστρονομίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ἡ Γεωδαιτικὴ καὶ Γεωφυσικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Κράτους, μάλιστα οἱ ἀείμνηστοι Ἀλ. Χρυσάνθης καὶ Γ. Σπηλιωτόπουλος. Ἐδῶ θὰ πρέπει νὰ τονισθῇ ἡ οὐσιώδης συμβολὴ τοῦ ἀειμνήστου Ἀναστ. Διαμαντοπούλου, Μαθηματικοῦ, ὁ ὁποῖος παρέμεινεν εἰς τὸν ἔρημον λόφον σχεδὸν μόνος του, μὲ πολὺ πενιχρὰν ἀμοιβὴν ἐπὶ 5 ἔτη, ἐργαζόμενος μὲ ἐνθουσιασμὸν καὶ ζῆλον ἐξαιρετικὸν ἐν μέσῳ πολλῶν καὶ ποικίλων δυσκολιῶν καὶ ἐμποδιῶν. Ἐπίσης σπουδαιότατη ὄντως ὑπῆρξεν ἡ συμβολὴ τοῦ ἀειμνήστου Κωνσταντίνου Χασάπη, ὅστις παρέμεινεν ἐκεῖ ἐπάνω ἐπὶ 20 καὶ πλέον ἔτη. Διὰ τῆς ἐργασίας του καὶ τῆς προσωπικότητός του, ἔθεσε τὴν σφραγίδα τῆς οὐσιαστικῆς παρουσίας του, ὡς στενὸς συνεργάτης τοῦ κ. Πλακίδου, ὥστε ἀπὸ τὸ 1958 νὰ ἀναπτυχθῇ ταχύτατα ὁ Ἀστρονομικὸς Σταθμὸς, κυρίως ὅτε ἐδωρήθη ὑπὸ τοῦ Ἀστεροσκοπεῖου τοῦ Cambridge τὸ τηλεσκόπιον Newall, ἀνοίγματος ἀντικειμενικοῦ φακοῦ 63 cm.

Πρέπει νὰ λεχθοῦν μερικὰ σχετικῶς μὲ τὴν δωρεάν τοῦ τηλεσκοπίου Newall εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ Ἐθν. Ἀστεροσκοπεῖον Ἀθηνῶν. Ὁ κ. Πλακίδης ἦτο ἤδη πολὺ γνωστὸς εἰς τὸ Cambridge καὶ ἔζη ἀκόμη ὁ ἕνας ἐκ τῶν διακεκριμένων διδασκάλων του, ὁ καθηγητὴς F. J. M. Stratton, ὁ ὁποῖος τὸν ἐξετίμα ἰδιαιτέρως. Μία πρώτη ἐπαφὴ τοῦ Ἐπιμελητοῦ τοῦ Ἐργαστηρίου Ἀστρονομίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, καὶ νῦν καθηγητοῦ κ. Γ. Κοντοπούλου, μὲ ἀρμόδιον ἀστρονόμον τοῦ Ἀστεροσκοπεῖου τοῦ Cambridge τὸ θέρος τοῦ 1955, ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ προωθηθῇ ἡ πορεία τῆς δωρεᾶς. Ὁ κ. Πλακίδης μεταβαίνει εἰς Cambridge, συζητεῖ τὸ θέμα, δέχεται τὴν προσφορὰν καὶ ἀναλαμβάνει τὴν εὐθύνην τῆς μεταφορᾶς, δαπᾶναις φυσικὰ τῆς Ἑλλάδος. Ὁ προϋπολογισμὸς δὲν προέβλεπεν ἐν

προκειμένω, έπομένως ή εκκίνησις έγένετο με σχετικόν κονδύλιον ίσον πρòς τò μηδέν. 'Ο φίλος τής 'Αστρονομίας και γνώριμος μερικῶν άστρονόμων κ. Νικ. Εύσταθιάδης, διευθυντής τῶν Γραφείων Νομικοῦ έν Λονδίνω, άναλαμβάνει τήν πρωτοβουλίαν συλλογής σημαντικοῦ ποσοῦ έκ μέρους φίλων του 'Ελλήνων έφοπλιστῶν, δίδει έντολήν διαλύσεως και συσκευασίας του ὄργανου υπό ειδικοῦ συνεργείου, και μεταφέρεται τούτο δωρεάν εις Πειραιά δι' έλληνικοῦ πλοίου. 'Ο 'Οργανισμός Λιμένος Πειραιῶς προσφέρει να τò μεταφέρη δι' ειδικῶν συνεργείων εις τήν δυσπρόσιτον διά τιαυτά ὄργανα κορυφήν του λόφου Κουφός, έν Πεντέλη.

Μένει έπ' άρκετῶν χρόνον τò ὄργανον εις τὰ κιθώτια. Τò 'Ελληνικόν Δημοσίον, κατόπιν πολλαπλῶν ένεργειῶν, έδωσε τότε σεβαστὸν ποσὸν έκ τῶν Δημοσιῶν 'Επενδύσεων διά τò κτίριον και τὰς άλλας σχετικὰς έγκαταστάσεις, ώστε σήμερα να έχωμεν Κέντρον 'Αστρονομικῶν 'Ερευνῶν. 'Εν προκειμένω έβοήθησε και ὁ Στρατὸς διά τήν διάνοιξιν δρόμου ένòς χιλιομέτρου και άνέτου προσπελάσεως τής κορυφῆς, διότι επί 20ετίαν ή έπικοινωνία μετ' αὐτοῦ ήτο έξαιρετικῶς δυσχερής.

'Ο στεγάζων ήδη τò κτίριον περίστρεπτος ήμισφαιρικὸς θόλος έχει διάμετρον 14 μέτρων, ή περιστροφή αὐτοῦ, τò άνοιγμα και κλείσιμον τής θυρίδος του, ὅπως και ή κίνησις του δαπέδου, γίνονται δι' ειδικῶν ήλεκτροκινητήρων, ὁ χειρισμός τῶν ὀποιῶν έπιτυχάνεται με τήν βοήθειαν χειριστηρίου επί κινητῆς τραπέζης. 'Η εργασία διά τήν συναρμολόγησιν και έγκατάστασιν του μεγάλου τηλεσκοπίου, δι' ειδικοῦ συνεργείου του Πολεμικοῦ Ναυστάθμου, έγινετο υπό τήν έποπτείαν και τὰς ὀδηγίας του κ. Πλακίδου.

Τò 1959 διά του Νόμου 3998 έθεσπίσθη ή ίδρυσις του 'Αστρονομικοῦ Σταθμοῦ Πεντέλης ὡς Παραρτήματος του 'Αστρονομικοῦ 'Ινστιτούτου του Ε. 'Α-

στεροσκοπείου 'Αθηνῶν και καθωρίσθη ή σύνθεσις του προσωπικοῦ αὐτοῦ. 'Εν τῷ μεταξύ τò 'Αστρονομικὸν 'Ινστιτούτον και ὁ 'Αστρονομικὸς Σταθμὸς Πεντέλης έπλουτίσθησαν και με δευτερεύοντα, σύγχρονα ὅμως και έντελῶς άπαραίτητα ὄργανα, ώστε ή λειτουργία τούτων, να γίνεται κατά τὸν καλύτερον δυνατὸν τρόπον.

Ητύχησεν οὕτως ὁ κ. Πλακίδης, άπερχόμενος τής δημοσίας ύπηρεσίας να ίδη τὰς προσπάθειάς του, τής τελευταίας 25ετίας, στεφομένας υπό πλήρους έπιτυχίας.

II. Παράλληλος και λίαν ικανοποιητική ύπήρξεν ή προσφορά του κ. Πλακίδου εις τò Πανεπιστήμιον 'Αθηνῶν. 'Εδίδαξεν επί 30 περιπου έτη 'Αστρονομίαν εις τὸς τεταρτοετείς φοιτητὰς του Φυσικοῦ και Μαθηματικοῦ Τμήματος και ήσκησεν αὐτοὺς εις τήν Πρακτικὴν 'Αστρονομίαν εις τò 'Εργαστήριον 'Αστρονομίας του Πανεπιστημίου και εις τò 'Εθν. 'Αστεροσκοπεῖον 'Αθηνῶν.

Τò 'Εργαστήριον 'Αστρονομίας, έκ τῶν παλαιότερων τής Φυσικομαθηματικῆς Σχολῆς, έστεγάζετο έν τῷ 'Αστεροσκοπεῖῳ 'Αθηνῶν επί καθηγεσίας Δημ. Αἰγινήτου, χωρὶς να διαθέτη ιδιαίτερον χῶρον, έπιπλα, βιβλιοθήκην και ὄργανα εις τò Πανεπιστήμιον. Μόλις τò 1936 άπέκτησε στέγην έν τῷ Πανεπιστημίῳ, άποχωρῶντος δέ του κ. Πλακίδου τής καθηγεσίας παρυσιάζεται τούτο πλήρως ὄργανωμένον, έξωπλισμένον δι' ὄργάνων άσκήσεων τῶν φοιτητῶν και κυρίως διά πλουσιωτάτης Βιβλιοθήκης, άπαραίτητου διά τὸς άσκουμένους φοιτητὰς και τò διδακτικὸν προσωπικὸν αὐτοῦ.

'Εξ άλλου ὁ κ. Πλακίδης, έχων τò χάρισμα τής διδασκαλίας και μεταδόσεως γνώσεων, έπεδόθη με ζήλον, ένδιαφέρον και ένθουσιασμόν εις τήν μύησιν τῶν φοιτητῶν εις τήν 'Αστρονομίαν, προσπαθῆσας θραδέως μέν, άλλὰ συστηματικῶς και σταθερῶς να άναβιβάση τò επίπεδον τῶν μαθημάτων του και να έκσυγχρονίση τò περιεχόμενον αὐτῶν. Διότι έν τῷ μεταξύ

ή Ἀστρονομία, καὶ ἡ Ἀστροφυσικὴ ἰδίᾳ, ἤρχισαν ἐξελισσόμεναι μὲ ταχύτατον ρυθμὸν καὶ ἔπρεπεν οἱ φοιτηταὶ νὰ λαμβάνουν κατὰ τὸ δυνατόν σύγχρονον μὸρφωσιν. Καὶ πράγματι προσέφερε πολλὰ εἰς τὸν τομέα τῆς ἐκπαίδευσως, ἀφήσας τὰς ἀρίστους τῶν ἐντυπώσεων εἰς τοὺς πολυπληθεῖς πτυχιούχους, ὠθήσας δὲ ἀρκετοὺς εἰς περαιτέρω σπουδὰς καὶ ἐπιστημονικὴν ἔρευναν.

Σπουδαίως ἐν προκειμένῳ συνέβαλεν ἡ συγγραφὴ βιβλίων, βοηθητικῶν τῶν φοιτητῶν διὰ τὰ μαθήματα καὶ τὴν πρακτικὴν ἐξάσκησιν αὐτῶν. Διὰ τῆς ἐκδόσεως τῶν σχετικῶν βιβλίων ἐκάλυπεν ἐντὸς 12 ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἀναλήψεως τῶν πανεπιστημιακῶν του καθηκόντων τὴν διδασκτέαν ὕλην, μολοντί ἐμεσολάβησεν ἡ περίοδος τοῦ πολέμου καὶ τῆς κατοχῆς.

Ἐκ παραλλήλου κατέβαλεν ἔντονον προσπάθειαν καταρτισμοῦ ἐμφύχου ὑλικοῦ διὰ τὴν ἐξασφάλισιν ἐν τῷ μέλλοντι τῆς ἐπιθιώσεως καὶ ἀναπτύξεως τῆς Ἑλληνικῆς Ἀστρονομίας. Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἐβοήθησεν πολλοὺς ἐκ τῶν συνεργατῶν του ὅπως τύχουν ὑποτροφίῶν δι' εὐρυτέρας σπουδὰς εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ ἐργασθοῦν εἰς διάφορα ἀστεροσκοπεῖα τῆς Εὐρώπης καὶ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς δι' εἰδικευσιν εἰς ὠρισμένους κλάδους τῆς Ἀστρονομίας. Ἀνέδειξεν ἕξ διδάκτορας καὶ 4 ὑφηγητὰς τῆς Ἀστρονομίας καὶ ἠτύχησε νὰ ἴδῃ τέσσαρας ἐκ τῶν στενωτέρων συνεργατῶν του νὰ ἐκλέγονται καθηγηταὶ τῆς Ἀστρονομίας εἰς τρία Πανεπιστήμια τῆς χώρας μας καὶ εἰς τὸ Ε. Μ. Πολυτελεῖον.

III. Ὁ καθηγητὴς κ. Πλακίδης εἰργάσθη καὶ εἰς ἕνα ἄλλον τομέα. Τὸν κοινωνικὸν καὶ πολιτιστικὸν.

Ἀνατραφεὶς εἰς οἰκογενειακὸν περιβάλλον πηγαίως ἑλληνικὸν καὶ χριστιανικὸν καὶ φοιτήσας εἰς Σχολεῖα τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὅπου ἐκαλλιιεργεῖτο ἰδιαίτερος ἡ χριστιανικὴ πίστις καὶ ἡ ἐθνικὴ ἑλληνικὴ παράδοσις μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ Βυζαντίου ἀπὸ ἐμ-

πνευσμένους διδασκάλους καὶ ἐκπαιδευτικούς, ἐπιδεκτικὸς δὲ καὶ ὁ ἴδιος τοιαύτης κατευθύνσεως, διεμόρφωσεν ἤδη ἀπὸ τὰ πρῶτα βήματα τῆς ἐπιστημονικῆς του πορείας τὴν συνείδησιν ὅτι τοῦ ἐπιστήμονος ἡ ἀποστολὴ δὲν περιορίζεται εἰς τὰ στενὰ ὄρια τῆς καθαρᾶς ἐρεῦνης. Πρέπει νὰ προσπαθῆ νὰ μεταδίδῃ καὶ εἰς τοὺς συνανθρώπους του τὴν γνῶσιν καὶ τὴν παιδείαν, ἡ ὁποία ὄντως ἀναβιβάζει τὸν ἄνθρωπον καὶ διαπλάσσει τὸν χαρακτήρα του. Ἐχων δὲ τὸ χάρισμα τῆς ἀρίστης χρήσεως τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τῆς ἀπλουστεύσεως καὶ ἐκλαϊκεύσεως ἀρχίζει νὰ γράφῃ γενικὰ ἄρθρα ἀπευθυνόμενος εἰς τὸ εὐρύτερον κοινόν, μάλιστα πρὸς τοὺς νέους, ἐνῶ συγχρόνως δίδει διαλέξεις μεταδίδων ἀστρονομικὰς γνώσεις, γνησίως ἑλληνικὸν πνεῦμα, γενικωτέραν θεώρησιν τοῦ σύμπαντος, στοχασμὸν μεταφυσικὸν καὶ πίστιν πρὸς τὸν Θεόν.

Δημοσιεύει ἄρθρα εἰς τὴν «Ἐπιστημονικὴν Ἠχώ», εἰς ἐφημερίδας, εἰς τὸ Περιοδικὸν «Ἡλιος». Καὶ εἰς τὸ Περιοδικὸν «Ἀκτίνες» ἐπὶ μίαν 30ετίαν ὅπου συνεχίζει τὴν προσφορὰν του. Γράφει καὶ εἰδικὰ ἀστρονομικὰ ἄρθρα εἰς τὴν Μεγάλην Ἑλληνικὴν Ἐγκυκλοπαίδειαν, ἤδη κατὰ τὴν περίοδον 1926-1930. Διδάσκει ἐκ παραλλήλου εἰς τὸ «Λαϊκὸν Πανεπιστήμιον» τῆς Χριστιανικῆς Κοινωνικῆς Ἐνώσεως ἐπὶ πολλὰ ἔτη πρὸ τοῦ πολέμου καὶ δίδει διαλέξεις πρὸς πλήθη φοιτητῶν, διοργανουμένας ὑπὸ φοιτητικῶν συλλόγων, ὅπως τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ Κοινωνικοῦ Συνδέσμου, τῆς Χριστιανικῆς Φοιτητικῆς Ἐνώσεως καὶ τῆς Ἐταιρείας τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ.

Ἡ κοινωνικὴ καὶ πολιτιστικὴ δράσις τοῦ κ. Πλακίδου ἐπεκτείνεται, διὰ τῆς ἐνεργοῦ συμμετοχῆς του εἰς Σωματεῖα, ὅπως ὁ «Σύνδεσμος Μεγαλοσχιολιτῶν», τῆς Πατριαρχικῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ «Χριστιανικὴ Κοινωνικὴ Ἐνωσις», ἡ Σχολὴ Μηχανικῶν «Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος» καὶ ἡ «Χριστιανικὴ Ἐνωσις Ἐπιστημόνων». Εἰς τὴν τελευ-

ταίαν ταύτην ὑπῆρξεν ἰδρυτικὸν μέλος καὶ ἡ συμβολὴ του οὐσιώδης κατὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς «Διακηρύξεως» τῆς Χ.Ε.Ε. καὶ τῆς «Δηλώσεως Ἑλλήνων Ἐπιστημόνων, Λογοτεχνῶν καὶ Καλλιτεχνῶν».

Τὰ γεγονότα αὐτὰ ἀπετέλεσαν πράγματι πνευματικὸν σταθμὸν διὰ τὴν μεταπολεμικὴν Ἑλλάδα, μὲ διεθνή προβολήν.

Πρέπει τέλος νὰ ὑπογραμμισθῇ καὶ ἡ προσφορὰ τοῦ κ. Πλακίδου εἰς τὸ Ἴδρυμα Εὐγενίδου, ὡς συμβούλου αὐτοῦ, καὶ ὡς ὁμιλητοῦ εἰς τὴν αἴθουσαν αὐτὴν καὶ τὸ Πλανητάριον. Ἡ συμβολὴ του εἶναι σημαντικὴ καὶ ἀθόρυβος, ὅπως ἄλλωστε ἡ ὅλη προσφορὰ τοῦ Ἰδρύματος, ἡ τόσον πρωτοποριακὴ, πολιτιστικὴ καὶ ὄντως δημιουργικὴ.

Τὸ Ἴδρυμα δι' ἐμοῦ ἀφφράζει τὰς εὐχαριστίας του, κ. καθηγητά, διὰ τὴν πολῦτιμον καὶ συνεχῆ πρὸς αὐτὸ προσφορὰν σας.

Ὁ καθηγητὴς κ. Πλακίδης ἀπερχόμενος τῆς ἐνεργοῦ ὑπηρεσίας τὴν 31ην Αὐγούστου 1964, παρέδωκε τὰ κλειδιά τοῦ Ἀστρονομικοῦ Ἰνστιτούτου, τοῦ Ἀστρονομικοῦ Σταθμοῦ Πεντέλης καὶ τοῦ ἐργαστηρίου Ἀστρονομίας εἰς τοὺς τρεῖς Ἐπιμελητὰς του, οἱ ὅποιοι ἤρνοῦντο νὰ τὰ παραλάβουν, διὰ νὰ τὰ παραδώσῃ εἰς τὸν διάδοχόν του. Ὑπεχώρησαν ὅμως πρὸ τῆς ἐπιμονῆς του. Ὅταν ἐξελέγην ὡς διάδοχός του καὶ ἀνέλαβον ὑπηρεσίαν, ἡ πρώτη μου πρᾶξις ἦτο νὰ τὸν ἐπισκεφθῶ καὶ νὰ

τὸν παρακαλέσω νὰ συνεχίσῃ προσφέρων τὴν πολῦτιμον πείραν του εἰς τὸ Ἔργαστήριον καὶ τὸ Ἀστεροσκοπεῖον. Τοῦ παρέδωσα καὶ τὰ κλειδιά. Ὅμως σπανίως ἔρχεται καὶ πάντοτε τηλεφωνεῖ προτοῦ μᾶς ἐπισκεφθῆ. Ἀλλὰ προθυμότετα διδὲι τὴν ἀξιόλογον γνώμην του εἰς ἐπιστημονικὰ ζητήματα. Τὴν ἰδίαν ἐποχὴν, ὁ τότε Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἀστεροσκοπεῖου, καθηγητὴς κ. Ἀ. Γαλανόπουλος, τὸν παρεκάλεσεν ἐκ μέρους τοῦ Συμβουλίου νὰ δεχθῆ νὰ γίνῃ μία ἀπλὴ ἔστω τιμητικὴ συγκέντρωσις ἐπὶ τῇ ἀποχωρήσει του. Τὸ ἤρνήθη ἐπιμόνως. Αἰφνιδιάσθησαν ὅμως αὐτὸς καὶ ἡ ἀείμνηστος σύζυγός του, ἀπὸ μίαν φιλικὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Προέδρου καὶ μερικῶν στενῶν συνεργατῶν του εἰς τὴν οἰκίαν του ἐν Πεντέλῃ καὶ τὸν ἐντοχισμὸν ἀναμνηστικῆς πλακὸς εἰς τὸ κτίριον τοῦ μεγάλου τηλεσκοπίου.

Εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν ὑπῆρξεν ἀπλοῦς, καταδεκτικὸς, ἀθόρυβος καὶ πρόθυμος διὰ πᾶσαν βοήθειαν, ὅταν τοῦ ἐζητεῖτο. Ἐπεθύμει πάντοτε τὴν προβολὴν τοῦ Ἀστεροσκοπεῖου εἰς διεθνῆς ἐπίπεδον.

Τώρα ὑπέικων εἰς τὰς πολλαπλὰς παρακλήσεις καὶ πιέσεις μαθητῶν του, συναδέλφων του καὶ φίλων του, ὑπεχώρησε καὶ ἐδέχθη νὰ γίνῃ πρὸς τιμὴν του ἡ ἐόρτιος αὐτῆ συγκέντρωσις. Τὸν εὐχαριστοῦμεν θερμῶς δι' αὐτὸ καὶ εὐχόμεθα, τοῦ Θεοῦ εὐδοκοῦντος, νὰ μᾶς δώσῃ τὴν συγκατάθεσίν του, νὰ ἐορτάσωμεν τὰ 100 χρόνια τῆς ζωῆς του, ἐν ὑγείᾳ καὶ ἀκμῇ πνευματικῇ.

Ἀπάντησις τοῦ καθηγητοῦ κ. Στ. Πλακίδου.

Μοὶ εἶναι δύσκολον νὰ σὰς ἐκφράσω τί αἰσθάνομαι τὴν στιγμὴν αὐτὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπὸ τοῦ θήματος τούτου, ὡς ἀπὸ σκοπιᾶς, ἀναπολωρὸν ὅσα συνήντησα κατὰ τὸν μακρὸν δρόμον ὀλοκλήρου ὀγδοηκονταετίας. Εὐνόητος ὅμως σὰς εἶναι ἡ συγκίνησίς μου, τόσον ἀπὸ τὰς ἀναμνήσεις τοῦ παρελ-

θόντος, ὅσον καὶ ἀπὸ τὴν πρωτοβουλίαν τῶν πολυτίμων συνεργατῶν μου, τῶν πνευματικῶν μου τέκνων καὶ τῶν ἐκλεκτῶν φίλων μου, οἱ ὅποιοι ὠργάνωσαν τὴν ἀποψινὴν τελετὴν πρὸς ἐορτασμὸν τῆς ἀφίξεώς μου εἰς ἓνα προκεχωρημένον σταθμὸν τῆς πολυκυμάντου ζωῆς μου. Εὐχαριστῶ, διό-

τι ή μικρά συμβολή μου εις την επιβίωσιν του επιστημονικού κλάδου, δια την πρόοδον του οποίου αφιέρωσα την ζωήν μου, εκρίθη αξία έορτασμού, αν και, ως νομίζω, δέν έπραξα τίποτε περισσότερον από την πιστήν εκτέλεσιν του επιβεβλημένου προς την Πατρίδα καθήκοντός μου, ως συνεχιστού του πνευματικού και του επιστημονικού έργου των διαπρεπών προκατόχων μου.

Έν τή εκτέλεσει του καθήκοντος αυτού έδοκίμασα την χαράν εκ των εκάστοτε επιτυχιών μου ή την απογοήτευσιν εκ των αντίξόων, σήμεραν όμως εύχαριστώ τόν Θεόν, διότι με ήξιωσε να δοκιμάσω την ικανοποίησιν από την πραγματοποίησιν των όνειρων μου.

Χάρις εις την φιλογένειαν των μεγάλων έθνικών εύεργετών απολάυσας τά αγαθά της δωρεάν παιδείας από του Δημοτικού Σχολείου μέχρι και των μεταπτυχιακών σπουδών, πολύ πριν ή ό θεσμός ούτος υιοθετηθή επισήμως υπό της Πολιτείας, έταξα ως σκοπόν της ζωής μου να αποδώσω τά τροφεία.

“Όπως κάθε νέος, όταν φθάση εις ώριμον ήλικίαν, αναλόγως του πνευματικού υποβάθρου, τό όποιον έχει αποκτήσκει από τό οικογενειακόν περιβάλλον του και από την σχολικήν άγωγήν του, αρχίζει να άπασχολήται με τό πρόβλημα του επαγγελματικού προσανατολισμού, ήρχισα και έγω να πλάττω σχέδια δια την πραγματοποίησιν του προαναφερθέντος σκοπού της ζωής μου.

Φοιτών εις τό Πανεπιστήμιον ‘Αθηνών κατά την ένδοξον περίοδον των νικηφόρων Βαλκανικών πολέμων, όταν έφημολογείτο ότι ό τότε Οίκουμενικός Πατριάρχης ‘Ιωακείμ ό Γ΄, ό επικαλούμενος Μεγαλοπρεπής, έπρόκειτο να παραλάβη τάς κλειδας της Κωνσταντινουπόλεως από τόν τότε Μέγαν Βεζύρην, ώνειροπόλουν την ήμέραν, κατά την όποιαν ή Μεγάλη του Γένους Σχολή θα άνελάμβανε την συνέχισιν του Βυζαντινού Πανδιδακτη-

ρίου, και έφιλοδόξουν να άντικρύσω έν αύτή από της καθηγητικής έδρας την νεολαίαν της γενετείρας μου εις τά θρανία, εις τά όποια ητύχησα να καθίσω κάποτε και έγω.

“Όταν όμως ή πολιτική κατάστασις μετέτρεψεν τόν ρουίν των γεγονότων, ή προσπάθεια δια την εκπλήρωσιν του ταχθέντος σκοπού της ζωής μου έστράφη προς άλλην κατεύθυνσιν. Τεταρτοετής των Μαθηματικών είχον πλέον κερδίσει τό ενδιαφέρον και την αγάπην όλων των καθηγητών μου, ειδικώτερον δέ των άειμνήστων και εκφήμης αύστηροτέρων Κυπαρίσσου Στεφάνου και Δημητρίου Αιγινήτου. Έκ τούτων ό πρώτος με προσέλαβεν ως Βιβλιοφύλακα του υπό την διεύθυνσιν του Μαθηματικού Σπουδαστηρίου και ό δεύτερος με εκάλεσε θραδύτερον όπως καταλάβω την θέσιν του Τακτικού Βοηθού του ‘Αστρονομικού Τμήματος του ‘Εθνικού ‘Αστεροσκοπείου ‘Αθηνών. Εις την ύπηρεσίαν του ‘Ιδρύματος τούτου αφιέρωσα εκτοτε πενήκοντα συνεχή έτη της ζωής μου, από του 1914-1964, άνευ διακοπής, άκόμη και κατά τά 3½ έτη, κατά τά όποια ως κληρωτός και ως έφεδρος υπηρέτην ως ναύτης γραφεύς-μεταφραστής έν τώ ‘Υπουργείω Ναυτικών παρά τή Βρεττανική Ναυτική ‘Αποστολή. Κατά την πεντηκονταετίαν αύτην με την βοήθειαν του Θεού, με την εύχήν των γονέων μου, με την αγάπην των διδασκάλων μου, με τόν ένθουσιασμόν της άλησμονήτου συζύγου μου και με την πολύτιμον συμπαράστασιν των εκλεκτών συνεργατών και φίλων μου ητύχησα να ίδω πραγματοποιούμενα κατά τρόπον άνωτερον και των μάλλον αισιοδόξων προσδοκιών μου όλα τά τολμηρά σχέδια, τά όποια ώραματιζόμην υπό τάς έμπνεύσεις της νεανικής μου φαντασίας. Εις τούτο συνετέλεσε πρώτιστα τό γεγονός ότι ητύχησα να πλαισιωθώ από εκλεκτούς συνεργάτας. “Όλοι αυτοί, καθώς και όσοι άλλοι, συμμεριζόμενοι τόν ένθουσιασμόν μου, συνέβαλον εις κάθε προσπάθειάν μου, απο-

βλέπουν εἰς τὴν ἐπιβίωσιν καὶ τὴν ἀνθήσιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀστρονομίας, εἶναι ἄξιοι παντὸς ἐπαίνου καὶ τῶν θερμῶν ἐκ μέρους μου εὐχαριστιῶν καὶ ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης.

Ἐκ παραλλήλου κύριον μέλημά μου ὑπῆρξεν ἡ ἀνάδειξις τοῦ Ἐργαστηρίου Ἀστρονομίας καὶ τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀστεροσκοπεῖου Ἀθηνῶν εἰς πνευματικὰ φυτώρια διὰ τὴν ἐν αὐτοῖς ἐκτροπὴν ἱκανωτέρων μου διαδόχων. Πρὸς τοῦτο ἐβοήθησα ἀνεπιφυλάκτως κάθε νέον, ὅστις ἔσχεν ἀνάγκη τῆς βοήθειάς μου, καὶ οὕτως, ἂν ὁ Θεὸς δὲν με ἤξιωσε νὰ ἀποκτήσω ἀπογόνους, με ἤξιωσεν ὅμως νὰ ἀποκτήσω πλειάδα πνευματικῶν τέκνων, διὰ τὰ ὁποῖα εἶμαι ὑπερήφανος, ἐπειδὴ ταῦτα τιμοῦν σήμερον τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα ὡς καθηγηταὶ τῆς Ἀστρονομίας καὶ τῶν συγγενῶν πρὸς αὐτὴν Ἐπιστημῶν εἰς τὰ τέσσαρα Πανεπιστήμιά μας, εἰς τὸ Ἐθνικὸν Μετσόβιον Πολυτεχνεῖον, εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ τὴν Μέσην Ἐκπαίδευσιν.

Μοῦ ἐπεφυλάχθη ἡ τιμὴ νὰ συμπληρώσω τὸ ἔργον τοῦ ἀοιδίμου διδασκάλου μου, Δημητρίου Αἰγινήτου, ὅστις, προγραμματίζων τὸ 1934 τὴν παραγωγεῖαν μεγάλου ἰσημερινοῦ τηλεσκοπίου ἐκ δωρεάς, τὴν ὅποιαν εἶχεν ἐπιτύχει παρὰ τοῦ ἀειμνήστου μεγάλου ἑθνικοῦ εὐεργέτου, Μαρίνου Κοργιαλένιου, εἶχεν ἀποφασίσει ὀλίγους μῆνας πρὸ τοῦ ἀδοκῆτου θανάτου τοῦ τὴν ἀναζητήσιν καταλλήλου θέσεως ἔξω τῶν Ἀθηνῶν, διὰ τὴν ἐγκατάστασιν τοῦ Κοργιαλενεῖου τηλεσκοπίου. Ὡς διάδοχός του εἰς τὴν Πανεπιστημιακὴν ἔδραν τῆς Ἀστρονομίας, καθῆκον μου ἐθεώρησα τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποφάσεώς του, διὰ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ἀστρονομικοῦ Σταθμοῦ Πεντέλης τὸ 1937, χάρις εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν βοήθειαν, τὴν ὁποῖαν μοὶ παρέσχεν ἡ Γεωδαιτικὴ καὶ Γεωφυσικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Κράτους καὶ εἰς τὴν ὁποῖαν πολλὰς ὀφείλω εὐχαριστίας.

Ἡ ἴδρυσις τοῦ παραρτήματος τούτου

τοῦ Ἐθν. Ἀστεροσκοπεῖου ἔξω τῶν Ἀθηνῶν ὑπῆρξεν ἐπιβεβλημένη καὶ ἐπραγματοποιήθη εἰς κατάλληλον ἐποχὴν, τόσον διότι αἱ βαθμηδὸν δημιουργηθεῖσαι συνθήκαι — ἰδίᾳ ἀπὸ τῆς λειτουργίας τῆς ἐπιχειρήσεως «Ἦχος καὶ Φῶς» — ἔπαυσαν νὰ εἶναι εὐνοϊκαὶ διὰ τὰς ἀστρονομικὰς καὶ ἀστροφυσικὰς παρατηρήσεις, ὅσον καὶ διότι ἡ στενότης χώρου ἀποκλείει τὴν ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ Ἐθν. Ἀστεροσκοπεῖου Ἀθηνῶν ἐγκατάστασιν μεγάλου τηλεσκοπίου, τῶν ἀπαραιτήτων ἐργαστηρίων καὶ τῶν γραφείων τοῦ προσωπικοῦ.

Αἱ προοπτικαὶ διὰ τὴν μελλοντικὴν ἐξέλιξιν τοῦ Ἀστρονομικοῦ Σταθμοῦ Πεντέλης ἦσαν κατ' ἀρχὰς μᾶλλον προβληματικαί, λόγῳ τῆς μεγάλης στενότητος τῶν οἰκονομικῶν μέσων. Τὸ ὅλον δὲ ἔργον καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ ἐπιβίωσις τοῦ Ἐθν. Ἀστεροσκοπεῖου Ἀθηνῶν διέτρεξε σοβαρὸν κίνδυνον κατὰ τὴν περίοδον τῆς ξενικῆς κατοχῆς καὶ τοῦ συμμοριτοπολέμου.

Κατὰ θεῖαν ὅμως οἰκονομίαν ἠξιώθη νὰ ἴδω περισωζόμενα ἀπὸ τὴν καταστροφὴν, ὅχι μόνον τὸν Σταθμὸν Πεντέλης, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅλον ἔργον τοῦ ἀειμνήστου διδασκάλου μου. Ἦτο μεγάλη ἡ χαρὰ μου, ὅταν, ἀποχωροῦντος τοῦ καθ' ὄλην τὴν διάρκειαν τῆς κατοχῆς ἐγκατεστημένου ἐν τῷ Ἐθν. Ἀστεροσκοπεῖῳ Κλιμακίου τῆς Γερμανικῆς Μετεωρολογικῆς Ὑπηρεσίας, ἔμμενε τὸ Ἰδρυμα ἀνέπαφον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ἐπιστημονικὰ ὄργανα διέφυγον τὴν διαρπαγὴν, εὐνόητος ὅμως ὑπῆρξεν ἡ συντριβὴ μου κατὰ τὴν ἐπακολουθήσαν μετ' ὀλίγον λαίλαπα τοῦ συμμοριτισμοῦ.

Κατοικῶν μετὰ τῆς οἰκογενείας μου ἐντὸς τοῦ Ἰδρύματος, κατῶρθωσα μετὰ τὴν βοήθειαν τῆς Θεῆς Προνοίας ἐν μέσῳ τῶν διασταυρουμένων πυρῶν καὶ ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν τῆς ὀμηρείας, με κίνδυνον τῆς ζωῆς τῶς συζύγου μου καὶ ἐμοῦ, νὰ περισώσω μετὰ μελῶν τοῦ προσωπικοῦ ὅ,τι ἦτο ἀνθρωπίνως δυνατόν νὰ περισωθῆ. Ἐν ἐνὶ λόγῳ ἐδοκίμασα ὅ,τι δοκιμάζει ὁ πλοίαρχος, ὁ

ταν τὸ σκάφος του κινδυνεύη νὰ καταποντισθῆ καὶ ἐθρήνησα τὴν ἀπώλειαν ἐνὸς ἐνθουσιώδους καὶ ἀφωσιωμένου συνεργάτου μου, τοῦ ἀειμνήστου Ἀναστασίου Διαμαντοπούλου, ὅστις ἔπεσε θύμα τῶν ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Ἑθν. Ἀστεροσκοπεῖου Ἀθηνῶν ἐπιδρομῶν τῶν συμμοριτῶν.

Ἡ αὔρα τῆς ἀπελευθερώσεως ἀνεζωογόνησε τὴν δημιουργικὴν προσπάθειαν. Ἡ βαθμιαία ἐπανάληψις τῆς ἐπαφῆς μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀπεκάλυπτεν ὅλον ἐν τρομακτικώτερον τὸ ἐπιστημονικὸν κενόν, ποῦ ἐδημιούργησε διὰ τὴν χώραν μας μίαν ὀλόκληρον δεκαετία κοσμογονικῆς διαταραχῆς.

Εἰς τὴν ἀναπλήρωσιν τοῦ κενοῦ τούτου συνέβαλον τὰ μέγιστα ἢ κατὰ τὸ 1956 χορηγηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Δημοσίου πίστωσις ἐκ δολλαρίων 25.000 διὰ τὴν ἀγορὰν διαφόρων ἀστερονομικῶν ὀργάνων καὶ ἢ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος δωρεὰ τοῦ διοπτρικοῦ τηλεσκοπίου διαμετρήματος 63 ἑκατοστῶν ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀγγλίᾳ Πανεπιστημίου τοῦ Cambridge.

Ἄξια ἰδιαίτερας μνείας εἶναι ἡ μερίμνη τοῦ φίλου κ. Ν. Εὐσταθιάδου ὕλική συμβολή τῶν ἐν Λονδίῳ Ἑλλήνων ἐφοπλιστῶν, ἢ ὑπὸ τοῦ Κράτους διάθεσις τῶν ἀναγκαιῶν διὰ τὴν στέγασιν τοῦ ὀργάνου πιστώσεων, ἢ βοήθεια τοῦ Πολεμικοῦ Ναυστάθμου Σαλαμίνοσ διὰ τὴν ἐγκατάστασιν του καὶ ἢ συμβολή τῶν ἀειμνήστων συνεργατῶν μου Ἰωάννου Φωκᾶ καὶ Κωνσταντίνου Χασάπη διὰ τὴν ρύθμισιν καὶ τὸν προσδιορισμὸν τῶν σταθερῶν αὐτοῦ καὶ τῶν ἐξαρτημάτων του.

Εἶχε πλέον τεθῆ εἰς καλὸν δρόμον τὸ ὅλον ἔργον, ὅταν κατ' Αὐγουστον τοῦ 1964 ἀπεχώρουν τῆς ἐνεργοῦ ὑπηρεσίας, λόγω ὀρίου ἡλικίας.

Ὅπως εἶναι εὐνόητον, μεγάλη ὑπῆρξεν ἡ χαρὰ μου, ὅταν ἡ Φυσικομαθηματικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἐτίμησε διὰ τῆς ψήφου της καὶ

ἀνέδειξεν ὡς διάδοχόν μου εἰς τὴν Τακτικὴν ἔδραν τῆς Ἀστρονομίας τὸν ἐπιστήθιον φίλον μου καὶ πολῦτιμον συνεργάτην μου καθ' ὅλον τὸν ἐπιστημονικὸν βίον μου, τὸν κ. Δημήτριον Κωτσάκη, ὅστις συνεχίζει ἤδη τὸ ἔργον μου μὲ ἀμείωτον ἐνθουσιασμὸν καὶ ἐπὶ τῇ θάσει τῶν ἀρχῶν ἀμοιβαίας ἀγάπης, ὁμονοίας καὶ συνεργασίας μετὰ τῶν ἐν τῷ Ἀστεροσκοπεῖῳ καὶ τῷ Ἐργαστηρίῳ Ἀστρονομίας συνεργατῶν του.

Εἰς τὸν ἄξιον διάδοχόν μου εὐχομαι ὀλοψύχως ἀπρόσκοπτον καὶ καρποφόρον τὴν συνέχισιν τοῦ ἔργου, τὸ ὁποῖον ἀνέλαβε καὶ ἀπευθύνω πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς τοὺς μετ' αὐτοῦ σχόντας τὴν πρωτοβουλίαν καὶ ὀργανώσαντας τὸν σημερινὸν ἑορτασμὸν, τὰς ἐγκαρδίους εὐχαριστίας μου.

Εὐχαριστίας ἐπίσης ἀπευθύνω πρὸς τοὺς ἀγαπητοὺς συναδέλφους καὶ μαθητάς μου, οἱ ὅποιοι εὐηρεστήθησαν νὰ συνεισφέρουν ἐπιστημονικὰς πραγματείας τῶν διὰ τὸν ἐν καιρῷ ἐκδοθησόμενον ἀναμνηστικὸν τόμον.

Δὲν παραλείπω νὰ εὐχαριστήσω ὡσάυτως ὅλους τοὺς προλαλήσαντας διὰ τὰ καλὰ τῶν λόγια.

Ἰδιαίτερος παρακαλῶ τὴν Διοικήτριαν τοῦ Ἰδρύματος Εὐγενίου Εὐγενίδου, ἐρίτιμον Κυρίαν Μαριάνθην Σίμου, ὅπως δεχθῆ τὰς θερμοτάτας εὐχαριστίας μου, διότι, συμμετέχουσα εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς τιμητικῆς αὐτῆς ἑορτῆς, εὐηρεστήθη νὰ διαθέσῃ τὴν αἴθουσαν ταύτην τοῦ Ἰδρύματος διὰ τὴν ἀποψινὴν ἑορτὴν καὶ νὰ ὀργανώσῃ τὴν δεξίωσιν, ἢ ὁποῖα θὰ ἐπακολουθήσῃ.

Θερμὰς τέλος εὐχαριστίας ἀπευθύνω πρὸς ὅλα τὰ πνευματικὰ μου τέκνα καὶ τοὺς λοιποὺς φίλους μου, οἱ ὅποιοι μὲ ἐτίμησαν διὰ τῆς παρουσίας τῶν κατὰ τὴν σημερινὴν ἑορτάσιμον συγκέντρωσιν.

ΤΑ ΔΥΟ ΧΕΡΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Τὸ περασμένο καλοκαίρι εἶχαμε τὴν ἐπίσκεψιν μιᾶς ἰατροῦ ἀπὸ τὴν Βιέννη. Ἔνα ὥραϊο ἀπόγευμα καλοκαιριοῦ συζητούσαμε στὴν σκιά τῶν πεύκων ποὺ εἶναι κοντὰ στὸ σπίτι μας. Ὀνομάζεται Ἰζόλδη E... Φροντίζει τὰ παιδιὰ τὰ διανοητικῶς καθυστερημένα. Μᾶς μίλησε ἀπλᾶ, λίγο γιὰ τὴν ζωὴ της, λίγο γιὰ τὴν παιδική της ἡλικία. Καὶ ξαφνικὰ μίλησε γιὰ ἕνα ἱερέα ποιητῆ, τὸν ὁποῖον ἐγνώρισε ὅταν ἦταν ἀκόμη νέα κοπέλλα. Ἀγαποῦσε πολὺ τὰ ποιήματά του. Καὶ καθὼς μᾶς εἶπε: σ' ὅλη μου τὴ ζωὴ διατηρῶ τὴν ἀνάμνησιν τῶν τελευταίων στίχων ἑνὸς ἀπὸ τὰ ποιήματα αὐτὰ καὶ τοῦτο, γιατί ἔλεγεν ὅτι: δὲν θὰ μπορούσε νὰ μὴ συμβῇ τίποτε κακὸ στὴν ζωὴ μου, γιατί κι ἂν ἀκόμη πέσω ἀπὸ τὸ δεξιὸ χέρι τοῦ Θεοῦ, θὰ εὐρεθῶ στὸ ἀριστερό Του χέρι.

Αὐτὴ ἡ ἐξομολόγησίς της μοῦ ἔκαμε πολλὴ ἐντύπωση. Ἐκφράζει τὴν μεγαλειότητα καὶ τὸ ὕψος τοῦ Θεοῦ. Ξέρετε τοὺς στίχους τοῦ Ψαλμοῦ «ἐὰν ἀναβῶ εἰς τὸν οὐρανὸν σὺ ἐκεῖ εἶ». Κι ἂν ὁ Ψαλμωδὸς ζοῦσε καὶ τώρα, θὰ ἔλεγε ὅτι κι ἂν ἀνέβαινα στὴν Σελήνη πάλι ἐκεῖ θὰ ἦσουν κι ἀκόμη, κι ἂν πάω μέχρι τὸν Ἄρη, πάλι ἐκεῖ θὰ εἶσαι. Εἶχα πάντα τὸ συναίσθημα αὐτὸ τῆς μεγαλειότητος τοῦ Θεοῦ ποὺ ξεπερνᾶ κάθε εἰκόνα, ποὺ ἔχομεν, ξεπερνᾶ ὅλες αὐτὲς τὶς μικρὲς ιδέες μας γιὰ τὸν Θεό, εἶναι πάντα πιὸ μεγάλας ἀπ' ὅ,τι σκεπτόμεθα. Ἀλλὰ αὐτὴ ἡ φράσις, αὐτὴ ἡ εἰκόνα τῶν δύο χεριῶν τοῦ Θεοῦ, ἑνὸς χεριοῦ δεξιοῦ καὶ ἑνὸς χεριοῦ ἀριστεροῦ, μὲ ἔκανε νὰ σκεφθῶ. Καταλαβαίνετε ὅτι εἶναι μιὰ εἰκόνα. Δὲν θέλομε νὰ περιπέσωμε σὲ ἕναν ἀνθρωπομορφισμό τοῦ Θεοῦ καὶ καταλαβαίνομε πολὺ καλὰ ὅτι δὲν ἔχει ἕνα ἀνθρώπινο πρόσωπο. Ἐν τούτοις ζοῦμε μέσα σ' αὐτὴν τὴν ιδέα τῶν δύο χεριῶν.

Τὸ δεξιὸ χέρι εἶναι τὸ σύμβολο τῆς δυ-

νάμεως. Καὶ ὁ ἄνθρωπος ζητᾷ τὴν δύναμιν. Ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται τὸν ἑαυτόν του ἀδύνατο, ἀπειλούμενο, αἰσθάνεται ὅτι ἔχει ἀποτυχίαις καὶ ζητᾷ τὸ χέρι τῆς δυνάμεως. Καὶ σὲ ἕνα μεγάλο μέτρο, ὅλες οἱ θρησκείαις ἐκπροσωποῦν τὴν ἀναζήτησιν τῆς δυνάμεως ποὺ μπορεῖ κανεὶς νὰ βοῆ στὸ Θεό.

Οἱ πρόγονοί σας, οἱ Ἕλληνες τῆς ἀρχαιότητος, ζητοῦσαν νὰ κατακτήσουν τὴν εὐνοία τοῦ Θεοῦ. Ἐφραντάζοντο ὅτι οἱ θεοὶ φιλονεικοῦσαν. Καὶ γιὰ νὰ ἔχη κανεὶς ἐπιτυχίαις στὴ ζωὴ ἔπρεπε νὰ ἔχη τὴν εὐνοία τοῦ Θεοῦ τοῦ πιὸ δυνατοῦ. Σὲ ὅλες τὶς θρησκείαις βρῖσκει κανεὶς αὐτὴ τὴν ἀναζήτησιν τῆς θείας δυνάμεως. Καὶ οἱ Ἰσραηλίτες ἀκόμη βρῖσκονται στὴν ἴδια κατάστασιν στὴν ἀρχὴ τῆς ἱστορίας τῆς Βίβλου. Γι' αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἦταν ὁ Θεὸς τῆς φυλῆς τους, εἶναι ὁ Θεὸς τοῦ Ἀβραάμ, τοῦ Ἰσαὰκ καὶ τοῦ Ἰακώβ. Καὶ ἀναζητοῦν τὴν εὐλογία Του, ὥστε ἡ φυλὴ αὐτὴ νὰ εἶναι ἡ πιὸ δυνατὴ ἀπέναντι στὶς ἄλλες φυλές. Ἀκόμη καὶ στὴν ἐποχὴ τοῦ Προφήτου Ἡλία, τὸ θέμα εἶναι νὰ ἀποδειχθῇ ὅτι ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ εἶναι πιὸ δυνατὸς ἀπὸ τὸν Βαάλ. Ὀλη ἡ Π. Διαθήκη μᾶς δείχνει τὴν ἀναζήτησιν ὑπὸ τοῦ Ἰσραὴλ αὐτῆς τῆς δυνάμεως, ἡ ὁποία ἔρχεται ἀπὸ τὸ Θεό. Οἱ Ἰσραηλίτες ἀναζητοῦν νὰ κατακτήσουν τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας καὶ γι' αὐτὸ τοποθετοῦνται στὴ δύναμιν τοῦ Θεοῦ. Βεβαίως ὑπάρχουν ἡττες, ὑπάρχουν νίκες, τὸ ἀποτέλεσμα ὅμως εἶναι στὸ τέλος ὅτι τὸ Ἰσραὴλ κατακτᾷ τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Δὲν εἶναι μόνον ἡ στρατιωτικὴ δύναμις, ἀλλὰ εἶναι καὶ ἡ οικονομικὴ δύναμις. Καὶ ὁ θρίαμβος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ εὐημερία τοῦ Ἰσραὴλ ὑπὸ τὸν βασιλεῖα Δαυὶδ καὶ ὑπὸ τὸν βασιλεῖα Σολομῶντα. Ἀποδεικνύει κανεὶς τὴν ὑπαρξίν τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴν ἐπιτυχία ἐκείνων ποὺ Τὸν ὑπηρετοῦν. Ἀνα-

ζητούν την δύναμι του Θεού και τὸ δεξιὸ χέρι του Θεοῦ.

Αὐτὸ τὸν ὄρο του δεξιοῦ χειροῦ τὸν συναντάει κανεὶς συχνὰ στὴν Π. Διαθήκη. Ὁ Θεὸς δίνει τὴν δύναμι και στὸν ἄνθρωπο. Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς Γενέσεως δίδει στὸν ἄνθρωπο τὴν δύναμι πάνω στὴν φύσι. Καὶ εἶναι ὁ Θεὸς ἡ πηγὴ τῆς ἐπιστημονικῆς δυνάμεως. Εἶναι μιὰ δύναμις φοβερῆ.

Ὁ Θεὸς ποὺ δίνει τὴν δύναμι μπορεῖ νὰ σᾶς ταπεινώσῃ μπορεῖ ἀκόμη νὰ σᾶς ὀδηγήσῃ στὴν καταστροφῆ. Εἰς τὴν ἐπιστολὴ πρὸς Ἑβραίους λέει: «φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος». Μιὰ δύναμις ποὺ μπορεῖ νὰ θεραπεύσῃ ἀλλὰ εἶναι ἀκόμη και μιὰ δύναμις ποὺ μπορεῖ νὰ καταστρέψῃ.

Καὶ στὴν Καινὴ Διαθήκη γίνεται λόγος γιὰ τὸν ἰσχυρὸ βραχίονα του Θεοῦ. Ὃταν ὁ ἄγγελος ἀναγγέλῃ στὴν Παναγία, ὅτι θὰ ἀποκτήσῃ υἱόν, λέγει ὅτι «δύναμις του Ὑψίστου ἐπισκιάσει σε». Καὶ ὁ Ἰησοῦς ζητᾷ τὴν νομιμοποίησι τῆς πνευματικῆς Του δυνάμεως διὰ θαυμάτων. Ὃταν ὁ Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς Τὸν ἐρωτᾷ «εἶσαι ὁ Μεσσίας;» του ἀπαντᾷ: ὅτι τυφλοὶ βλέπουν και παράλυτοι περιπατοῦν. Ὃλα τὰ θαύματα πιστοποιοῦν τὴν δύναμι του Ἰησοῦ. Καὶ πρὶν ἀφήσῃ αὐτὴ τὴν γῆ λέγει στοὺς μαθητᾶς Του: «λήψεσθε δύναμιν ἐπελθόντος του Ἁγίου Πνεύματος». Καὶ ἡ Πεντηκοστὴ εἶναι μιὰ ἐπιβεβαίωσις τῆς δυνάμεως του Θεοῦ, ἡ ὁποία δίδεται στοὺς ἀνθρώπους. Καὶ τὴν ἰδίαν ἀκόμη ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς ὁ ἀπόστολος Πέτρος λέγει γιὰ τὸν Ἰησοῦ ὅτι «τῆ δεξιᾷ του Θεοῦ ὑψωθεὶς τὴν τε ἐπαγγελίαν του Ἁγίου Πνεύματος λαβὼν παρὰ του Πατρὸς, ἐξέχεε τοῦτο...». Καὶ αὐτὴ ἡ δύναμις του Ἁγίου Πνεύματος εἶναι ἐκεῖνη ἡ ὁποία δίνει τέτοιον δυναμισμό στὴν πρώτη Ἐκκλησία. Καὶ κατόπιν στὸν ἀπόστολο Παῦλο, σὲ ὅλα του τὰ ταξίδια, σὲ ὅλες του τὶς νίκες. Καὶ σ' ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις τῆς δυνάμεως τῆς Ἐκκλησίας ἀνάμεσα στοὺς αἰῶνες. Ἀλλὰ ἡ δύναμις αὐτὴ χρειάζεται προσοχή. Ἦταν πολὺ ἐπικίνδυνο γιὰ τὴν Ἐκκλησία νὰ γίνῃ δυνατὴ. Σχεφθῆτε τὶς διώξεις, τὴν ἱερά ἐξέτασι, ὅτι

προέρχεται ἀπὸ τὴν τυραννικὴ δύναμι τῆς Ἐκκλησίας!

Καὶ σὲ μᾶς τοὺς γιατροὺς δίδει τὴν δύναμι Του ὁ Θεός. Ἡ χαρὰ του γιατροῦ εἶναι ἡ χαρὰ τῆς δυνάμεως. Ὃταν θεραπεύομε ἓνα ἄρρωστο, αἰσθανόμεθα τόσο χαρούμενοι, γιατί αἰσθανόμεθα ὅτι ἡ δύναμις του Θεοῦ μᾶς δίδει αὐτὴ τὴν ἰκανότητα νὰ θεραπεύομε. Καὶ ὅλα τὰ τεχνικὰ μέσα, μέχρι ἀκόμη και τὸ ὄργανο τῆς ἀνανήψεως, εἶναι μέσα και ἐκδηλώσεις τῆς δυνάμεως, ποὺ ἔχει ἡ ἱατρικὴ. Ἀλλὰ και οἱ γιατροὶ ἔχουν ἀποτυχίες. Ὑπάρχουν ἀκόμη ἄρρωστοι ποὺ δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ θεραπεύσῃ. Μιὰ ἀπὸ τὶς χαρῆς του γιατροῦ εἶναι νὰ δῆ τὴν δύναμι τῆς ἐπιστήμης ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὸν Θεό. Ἀλλὰ ὁ γιατρός ἔξερει ἀκόμη τὴν ἐμπειρία τῆς ἀδυναμίας προστὰ σ' αὐτοὺς ποὺ δὲν μποροῦν νὰ θεραπευθοῦν. Μπροστὰ σ' αὐτοὺς ποὺ ἰσόβια θὰ μείνουν ἀθεράπευτοι, ποὺ θὰ μείνουν ἀνάτηροι. Ὃλοι οἱ γιατροὶ αἰσθάνονται μεγάλη δυσκολία νὰ ἀποδεχθοῦν τὴν πείρα τῆς ἀδυναμίας. Οἱ ἄρρωστοι ἀλλὰ και οἱ ἱατροὶ, ὅταν ὑπάρχουν ἀποτυχίες, πολὺ εὐκόλα ἀρχίζουν νὰ ἀμφιβάλλουν γιὰ τὸν Θεό. Στὴν πείρα τῆς ἀποτυχίας ὁ ἄνθρωπος ἔχει τὸ αἶσθημα ὡσὰν ὁ Θεός νὰ ἀπομακρύνῃ ἀπὸ αὐτὸν τὸ δεξιὸ Του χέρι. Καὶ τότε ἔρχονται στὸ νοῦ οἱ στίχοι του ποιητοῦ τῆς ἱατροῦ, διὰ τὴν ὁποία μίλησα στὴν ἀρχὴ ὅτι πέφτομε ἀπὸ τὸ δεξιὸ χέρι του Θεοῦ. Πόσοι ἄνθρωποι, ἔπειτα ἀπὸ μιὰ ζωὴ βεβαιότητος στὴν ἐπαφὴ τους μὲ τὸ Θεό, ξαφνικὰ ἔχουν τὸ συναίσθημα ὅτι πέφτουν ἀπὸ τὸ χέρι του Θεοῦ, ὅτι ὁ Θεός τοὺς ἐγκαταλείπει! Πόσοι πιστοὶ ἐκεῖνη τὴν στιγμή στέκονται, σκοντάφτουν μπροστὰ στὴν σιωπὴ του Θεοῦ! Καὶ ὅλα αὐτὰ θὰ τὰ βρῆτε στὸ βιβλίον του Ἰωβ.

Ξαναρχίζω, λοιπόν, τὴν ἱστορία του Ἰσραήλ. Μὲ τὴν δύναμι του Θεοῦ οἱ Ἰσραηλίτες προχωροῦσαν ἀπὸ νίκη σὲ νίκη μέχρι τὴν ἐποχὴ τῆς εὐημερίας του βασιλέως Σολομῶντος. Καὶ νὰ ποὺ ἦλθε μιὰ ἡμέρα ποὺ ὅλη αὐτὴ ἡ δύναμις κατέρρευσε. Ἐμφύλιοι πόλεμοι, ἐχθροὶ ποὺ ἦλθαν, ἡ Ἱερουσαλὴμ ἐγκαταλελειμμένη και

όλοι φεύγουν στην έξορία. Όπως οί άρρωστοί μας και οί Ίσραηλίτες έχουν την έντύπωση ότι τους έγκαταλείπει ο Θεός. Και όμως είναι εκεί στην έξορία πού μία νέα κατανόηση του Θεού γεννιέται. Και εκεί στην Μεσοποταμία οί Ίσραηλίτες μαθαίνουν ότι ο Θεός δέν ήταν μόνον Θεός της δεξιιάς χειρός. Έκει γεννώνται οί προφήται της έξορίας. Ο δεύτερος Ήσαΐας, ο Ίεζεκιήλ, πού αναγγέλει ένα νέο μήνυμα από μέρους του Θεού. Και αρχίζει να κηρύττει και να λέη «παρακαλείτε, παρακαλείτε τον λαόν μου». Είναι ή ανακάλυψη της άριστερής χειρός του Θεού. Είναι τó χέρι της παρακλήσεως, τó χέρι του έλέους, τó χέρι της αγάπης.

Ο Ίεζεκιήλ λέγει, «και έσπάσω την καρδιάν την λιθίνην και δώσω αυτοίς καρδιάν σαρκίνην», είναι ή καρδιά της στοργής. Και ο Ήσαΐας προσθέτει: «σε παρηγορώ, όπως μία μητέρα παρηγορεί τó παιδί της». Και αρχίζει να αναγγέλη ότι αυτός ο Ίδιος ο Θεός θα έλθη ως ύπηρέτης. Και αυτός ο ύπηρέτης, ο δούλος, τον όποιον αναγγέλει ο Ήσαΐας, είναι ο Ίησους Χριστός.

Και νά, πού μπορεί κανείς να εΐρη τον Θεόν με την δύναμι, αλλά και με την άποτυχία. Και ξέρομε πολύ καλά, έμεις οί γιατροί, τί εύλογία μπορούμε να βρούμε στους άρρώστους, στους βαρειά τραυματισμένους, στους άναπήρους. Ολόκληρο τó Ευαγγέλιο δείχνει αυτή την άνατροπή. Άκούσατε τους μακαρισμούς. Δέν δοξάζεται ή δύναμις πλέον, αλλά ή πτωχεία όλων των περιφρονημένων πού διψούν την δικαιοσύνη. Γιατί ή δύναμις περιέχει ένα τρομερό φαΐλο κύκλο. Γιατί ή δύναμις μόνη γεννά την εκδίκηση και δέν τελειώνει ποτέ ο φαΐλος αυτός κύκλος της δυνάμεως. Και όταν ο Ίησους συλλαμβάνεται και ο Πέτρος άποκόπτει τó αυτί του ύπη-

ρέτου, του λέγει: «άπόστρεψόν σου την μάχαιραν εις τον τόπον αυτοίς... δοκεΐς ότι ου δύναμαι άρτι παρακαλέσαι τον Πατέρα μου και παραστήσει μοι πλείους ή δύοδεκα λεγεῶνας άγγέλων;» Η πιο μεγάλη νίκη του Ίησού ήταν όταν άρνήθηκε την δύναμι για να σώση τον Ίδιο τον Έαυτό Του. Μπορεί κανείς να εΐρη τον Θεόν σε έμπειρίες δυνάμεως. Άλλά μπορεί κανείς να τον εΐρη πιο μυστηριωδώς μέσα στις δοκιμασίες και τις άποτυχίες της ζωής. Και καμιά φορά οί έμπειρίες της αδυναμίας είναι εκείνες πού μās συνδέουν με τον Θεόν περισσότερο από τις έμπειρίες της δυνάμεως.

Και έμεις οί γιατροί έχουμε δύο χέρια. Τó δυνατό χέρι της τεχνικής, του χειρουργού, του καρδιολόγου, πού σώζει την ζωή διά της τεχνικής. Άλλ' έχουμε και ένα χέρι άριστερό για να παρηγορούμε τους ανθρώπους στις δοκιμασίες τους. Πάντοτε τείνομε να φέρουμε σε αντίθεση τó ένα χέρι άπέναντι στο άλλο.

Υπάρχουν άνθρωποι θρησκευόμενοι, πού άρνοΐνται την έπιστήμη εν όνόματι της πίστεως. Και υπάρχουν άνθρωποι πού λατρεύουν την δύναμι της τεχνικής και άπορρίπτουν τον Θεό εν όνόματι της δυνάμεως.

Όλη μου την ζωή την αφιέρωσα στο να ένώσω αυτά πού φέρουν σε αντίθεσι. Και να δείξω στους πιστούς ότι από τον Θεόν έρχεται ή τεχνική δύναμις των σοφών ιατρών. Και να δείξω στους ιατρούς, ότι δέν θα ήσαν δυνατοί άν ο Θεός δέν τους έδιδε την δύναμι. Έτσι δέν κληθήκαμε να θέσωμε σε αντίθεσι τó δεξι χέρι άπέναντι στο άριστερό, αλλά να τά ένώσουμε. Και όταν ένώσουμε τά δύο χέρια, αυτό είναι τó σημείο της προσευχής.

PAUL TOURNIER

« ΤΟ ΟΝΕΙΡΟ . ΠΟΥ ΕΙΔΕ ΕΝΑΣ ΓΕΛΟΙΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ »

(φανταστικό διήγημα)

του Θ. Μ. ΝΤΟΣΤΟΓΙΕΦΣΚΥ

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Ἡ νεώτερη αὐτὴ μετάφρασι τοῦ διηγήματος προήλθεν ἀπὸ τὴν ἀνάγκη νὰ ξαναπροβληθῆ ἡ προφητικὴ διάγνωσι τοῦ συγγραφέα γιὰ τὸ «ὑπαρξιακὸ» πλάτος τῆς ζωῆς καθὼς ἐπίσης ἡ πνευματικὴ τοποθέτησι τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων, πού εἶναι ἐπικαιρὴ καὶ σήμερα.

Ὁ ἴδιος ὁ Μ. Ντοστογιέφσκυ (1821-1881) αὐτὸ τὸ περίεργον διήγημά του τὸ χαρακτηρίζει «φανταστικόν». Μὰ στὴν πραγματικὴ του φύσι δὲν εἶναι καθόλου φανταστικόν. Καὶ ἡ πραγματικὴ του φύσι δὲν θὰ λέγαμε πὼς εἶναι ὁ «διχασμὸς» τῆς προσωπικότητος. Θὰ ἦταν πλὸ σωστὸ νὰ πῆ κανεὶς ἡ «διαστολὴ» τῆς προσωπικότητος, πού δοκιμάζουν μερικὲς ἀνθρώπινες ὑπάρξεις. Ὅσο κι' ἂν φαίνεται περίεργον, ὁ ὅρος «διαστολή», στὴν ἐμπειρία τῶν περισσοτέρων ἴσως ἀνθρώπων ἡ περίεργη αὐτὴ προέκτασι τῆς ὑπάρξεώς των γίνεταί αἰσθητὴ ἀπὸ τὰ μικρὰ τους ἀκόμη χρόνια.

Τὸ γεγονός αὐτὸ ὁ συγγραφέας τὸ εἰσάγει στὸ θέμα του σὰν πρωταρχικὸ φαινόμενο γιὰ νὰ ὀδηγήσῃ στὴν ἀποδέσμευσι «ἀπὸ τὰ γήινα» καὶ κατόπιν στὴν θεώρησι κάποιας ἄλλης ἰδανικῆς ζωῆς γιὰ νὰ βρῆ, στὴ συνέχεια, τὸν προορισμὸ τῆς προσωπικότητος — ἀφοῦ νοιώσῃ τὴν συμπῶνιαν — στὴν «ἐραποστολική» δρᾶσι.

Ἔτσι ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου, σὰν προσωπικότητος, προσλαμβάνει κάποια διαφορετικώτερη σκοπιμότητα. Δὲν εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ ἀσκόπου, τοῦ ματαίου περιπάτου. Ἡ ζωὴ προσλαμβάνει στὸ ὄνομα μιᾶς ἀνώτερης ἀρχῆς κάποιο σκοπὸ, πού κάνει τὴ ζωὴ ἐνδιαφέρουσα καὶ γεμάτη νόημα, ἀφοῦ ξεπεράσῃ τὸ κατώφλι τῆς Ἀρνήσεως.

Ἡ Ἀρνησι, σὰν ἀρχὴ τῆς ζωῆς, σὰν κοσμοθεωρία, εἶναι αὐτοκτονία. Καὶ ὁ νεαρὸς Θ. Ντοστογιέφσκυ, ὁπαδὸς κάποτε τῆς ἀντιστασιακῆς ομάδος τοῦ Πετρασσώφ, ἀφοῦ ἔζησε κι' αὐτὸς τὴν Ἀρνησι σ' ὄλο τὸ βάθος τῆς ζωηρᾶς καὶ τίμιας ἰδιοσυγκρασίας του καὶ ἀφοῦ ἀντελήφθῃ τοὺς δρόμους τῶν ἀνθρωπίνων ἀναζητήσεων γιὰ τὴν «ἐπιστροφή», ἀνανεωμένος μετ' ὅ Φῶς τῆς Ἀληθείας, ἐπέστρεψε στὴ βοερή, μὰ προσφιλεῖ Πραγματικότητα μετ' μοναδικὸ σκοπὸ: Τὴν Νέα Οἰκοδομή, τὴν ἀληθινὴ Ἀγάπην, πού ξεπερνᾷ τὴν συνηθισμένη ἀνθρωπίνην συναισθηματικότητα — αὐτὴ, δυστυχῶς, πού περιβάλλει τὴν Ἀρνησι.

Ὁ Μεταφραστὴς

Α'.

Εἶμαι ἓνας γελοῖος ἄνθρωπος. Σήμερα πιά ὄλοι τοὺς μ' ἔχουν γιὰ τρελλό. Μὰ θὰ τὸ θεωροῦσα πάλι σὰ μιὰ προαγωγὴ στὸ βαθμὸ μου, ἂν δὲν ἐξα-

κολουθοῦσα νὰ εἶμαι γι' αὐτοὺς ἓνας γελοῖος ὅπως καὶ πρῖν.

Τώρα ὅμως δὲν θυμώνω πιά. Τώρα ὄλοι τοὺς μοῦ εἶναι πολὺ συμπαθεῖς.

Κι' ἀκόμα ὅταν με κοροιδεύουν μοῦ εἶναι κάπως περισσότερο συμπαθεῖς.

Θά ήθελα, μάλιστα, νά ένωθώ μαζί τους καί νά γελάω κι' εγώ ό ίδιος—όχι, νά πούμε, σέ θάρος του ίδιου του έαυτού μου, αλλά άγαπώντας αυτούς, αυτούς τους ίδιους. Θά γελούσα κι' εγώ, άν δέν λυπόμουνα γι' αυτούς. Τους λυπάμαι γιατί δέν τήν ξέρουν τήν Άλήθεια. Θά πής, τήν ξέρω εγώ... Μά τί άθάσταχτο πράγμα είναι αυτό! Νά τήν ξέρη κανείς τήν Άλήθεια μόνος του. "Όμως τοῦτοι δ'ω δέν μποροῦν νά τό καταλάβουν... "Όχι, δέν θά μπορέσουν!

"Ελα όμως πού στενοχωριόμουν πολύ πρίν από κάμποσο καιρό, έπειδή φαινόμουν γελοῖος... Δέν φαινόμουν μοναχά, παρά ήμουν καί τέτοιος. "Ηξερα πώς πάντα ήμουν γελοῖος. "Ισως από τότε πού γεννήθηκα. Άπό τά έπτά μου, όμως, χρόνια τό ένιωθα σωστά.

"Αργότερα, όταν άρχισα νά πηγαίνω στό σχολείο καί ύστερα μέσα στό Πανεπιστήμιο — τί νομίζετε; όσο σπούδαζα, τόσο καί πιό πολύ μάθαινα πώς είμαι ένας γελοῖος. Στό τέλος, λές καί όλη ή Πανεπιστημιακή μου μάθησι, όσο προχωρούσα βαθύτερα, μου έβεβαίωνε, πώς είμαι πραγματικά γελοῖος. Τό ίδιο μου συνέβαινε καί στην καθημερινή μου άναστροφή. Κάθε χρόνο καί δυνάμωνα, νά πούμε, μέσα μου ή συνειδησι πώς τό παρυσιαστικό μου είναι γελοῖο από κάθε άποψι. Μαζί μου γελοῦσαν όλοι. Πάντοτε. Μά κανείς τους δέν ήξερε, μά ούτε μποροῦσε νά περάση από τό μυαλό τους, πώς άν υπήρχε ένας άνθρωπος έπάνω στή γή, πού νά ήξερε καλύτερα από τόν καθένα πώς είμαι γελοῖος — αυτός ό άνθρωπος ήμουν εγώ ό ίδιος. Αὔτοι ούτε μποροῦσαν νά τό φανταστοῦν τέτοιον πράγμα γιά μένα — καί μου κακοφαινόταν πολύ.

Μά έδω πάλι ό ίδιος έφταιξα: ήμουν έξ άρχής τόσο υπερέφανος, πού ποτέ σέ κανένα δέν θάθελα νά ξομολογηθώ τό έλάττωμά μου. "Η υπερέφανεια αὔτη μεγάλωνε μέσα μου από χρόνο σέ χρόνο. Κι' άν μποροῦσε νά συμβή έτσι πού νά επιτρέψω στον έαυτό μου νά όμολογήσω σέ κάποιον πώς ήμουν ένας

γελοῖος άνθρωπος, — μου φαίνεται πώς τό ίδιο θράδυ θά τίνιζα τά μυαλά μου στον άέρα με τό περιστροφο. Ποῦ!... "Αν ξέρατε πόσο υπέφερα όταν ήμουν άκόμη έφηβος, μήν τύχη καί δέν θαστάξω τό μυστικό μου καί τό άποκαλύψω στους συνομηλικές μου. Τί ήτανε κι' εκείνο!

Μά άφ' ότου έγινα νεανίας — άσε πού κάθε χρόνο καί περισσότερο ένιωθα τό φοβερό έλάττωμά μου — άρχισα όμως νά γίνωμαι πιό ήρεμος, χωρίς νά ξέρω καί εγώ τό γιατί. Αὔτό τό γιατί μέχρι σήμερα δέν μόρεσα νά τό έξηγήσω. "Ισως, λέγω, νά ήρέμησα, έπειδή μέσα στην ψυχή μου άρχισε νά θλαστάνη μιá γερή πεποίθησι γιά κάποια πραγματικότητα, πού ήταν άνώτερη κι' από μένα, δηλαδή, ένιωθα πώς έδω, σέ τοῦτο τόν κόσμο, όλα πρέπει νά μου είναι πιά άδιάφορα. Πρὸ πολλοῦ κι' όλας κάπως τό ύποπτευόμουν αὔτό, σαν μιá μακρυνή νοσταλγία. Μά τόν τελευταίο καιρό ή σκέψι τούτη στάθηκε σαν μιá σταθερή πεποίθησι μπροστά μου. Ξαφνικά, νά πούμε, ένιωσα πώς θά μου ήταν τελείως άδιάφορο άν υπήρξε ποτέ αὔτος ό κόσμος ή άν δέν υπήρξε καθόλου. Είχα άρχίσει νά νοιώθω μ' όλη τήν ύπαρξί μου, πώς καί στον καιρό αὔτό τόν ιδικό μου ουσιαστικά δέν υπάρχει τίποτε. Στην άρχή ένόμιζα πώς πρίν από μένα υπήρχαν πολλά πράγματα. Μά άργότερα κατάλαθα πώς ούτε πρίν υπήρχε τίποτε καί μόνο πού μου φαινόταν έτσι. Σιγά-σιγά έπέισθηκα πώς ούτε καί στό μέλλον πρόκειται νά ύπάρξη κάτι.

Τότε άκριβώς έπαψα νά θυμώνω με τους ανθρώπους καί σχεδόν δέν τους πρόσεχα πιά καθόλου. Άλήθεια, έτσι ένιωθα καί γιά τά πιό άσήμαντα πράγματα: άς πούμε, στό δρόμο πού θάδιζα σκόνταθα πάνω στους διαβάτες.

"Όχι, δηλαδή, από άφηρημάδα. Τί είχα πιά νά σκεφθώ εγώ; Άφοῦ είχα πάψει πιά νά σκέπτομαι. "Όλα μου ήταν άδιάφορα. Νομίζετε πώς είχα πιά έπιλύσει όλα τά προβλήματά μου; Κάθε άλλο. Μά άκριβώς, έπειδή *όλα μου*

ήταν αδιάφορα απομακρύνθηκαν και τὰ προβλήματα ἀπὸ τὴν ψυχὴ μου.

Νά, λοιπόν, πότε ἀνακάλυψα τὴν Ἀλήθεια.

Τὴν Ἀλήθεια τὴν γνώρισα τὸν περασμένο μῆνα Νοέμβριο. Ἀκριβῶς στὶς τρεῖς Νοεμβρίου. Καὶ τὸ περιστατικὸ τὸ θυμᾶμαι ἀπὸ τότε, σχεδὸν κάθε στιγμή.

Ἦταν ἓνα ζοφερὸ θράδυ. Ζοφερώτερη θραδυὰ δὲν μπορούσε νὰ ὑπάρξη. Ἐπέστρεφα στὸ σπίτι στὶς ἔνδεκα τὸ θράδυ. Καί, θυμᾶμαι, σκεπτόμουν ἐκείνη τὴν ὥρα πὼς δὲν μπορούσε νὰ ὑπάρξη πιὸ ζοφερὴ ὥρα, ἀκόμη κι' ἀπὸ φυσικὴ ἄποψη. Δηλαδή, ὅλη μέρα ἔβρεχε. Μὰ καὶ ἡ βροχὴ, ἡ πιὸ κρύα βροχὴ, φαινόταν νὰ ἦταν συνάμα ἡ πιὸ ζοφερὴ καὶ φρικτὴ βροχὴ, πού λές καὶ εἶχε ὀλοφάνερη ἔχθρα γιὰ τοὺς ἀνθρώπους.

Καὶ τούτη τὴν ὥρα — στὶς ἔνδεκα — σταμάτησε αὐτὴ ἡ βροχὴ καὶ ἀπλώθηκε μιὰ ἀνυπόφορη ὑγρασία. Ἐγινε χειρότερα ἀπὸ κεί πού ἔβρεχε: ἀπὸ τὴν ὑγρασία ἀνέβαινε κάτι σάν ἀτμός, σάν ἐξάτμισι. Ἀνέβαινε ἀπὸ παντοῦ πέρα ὡς πέρα στοὺς δρόμους... Σκέφθηκα, ἂν δὲν ἄναθε αὐτὸ τὸ φῶς τοῦ γκαζιοῦ στὰ φανάρια ἢ καρδιά μου θὰ χαιρόταν πιὸ πολύ, παρὰ νὰ ἔβλεπα αὐτὸν τὸν παλιόκαιρο.

Αὐτὴν, λοιπόν, τὴν ἡμέρα δὲν εἶχα φάει τὸ μεσημέρι. Τὸ ἀπόγευμα νωρὶς εἶχα ἐπισκεφθῆ μιὰ γνωστή μου παρέα, ἓναν πολιτικὸ μηχανικὸ, καὶ μαζί μὲ δυὸ ἄλλους καθίσαμε μέχρι ἀργὰ τὸ θράδυ. Ἐγὼ ὅλη τὴν ὥρα σιωποῦσα. Καὶ νομίζω θὰ μὲ εἶχαν θαραθῆ. Ἐκεῖνοι συζητοῦσαν καὶ ζώηρεψε ἡ συζήτησί τους γιὰ κάτι «φλέγοντα» ζητήματα. Μὰ κατὰ θάθος — τὸβλεπα — τοὺς ἦταν ὅλα αδιάφορα καὶ ὅταν ἀκόμη ἄναθε ἡ φωνὴ τους ἀπάνω στὴ συζήτησι, ἄναθε ἔτσι ἀπλῶς, γιὰ γουόστο!

Καὶ κάποια στιγμή τοὺς τῶπα: «Κύριοι, μὰ γιὰ σᾶς, στὸ κάτω-κάτω, ὅλα αὐτὰ πού λέτε, εἶναι αδιάφορα»!

Δὲν τοὺς κακοφάνηκε. Μόνο πού γέλασαν μαζί μου. Ὅμως ἐγὼ τοὺς τὸ εἶπα χωρὶς ψόγο, ἐπειδὴ μοῦ ἦταν ἀ-

διάφορο. Ἡ παρέα τὸ κατάλαβε καὶ ὅλοι εἶχαν σκάσει στὰ γέλια. Εὐχαριστήθηκαν πολύ.

Στὸ δρόμο, λοιπόν, πού θάδιζα στὶς ἔνδεκα τὸ θράδυ, τὴ στιγμή πού σκεπτόμουν γιὰ τὸ φῶς τοῦ γκαζιοῦ, ἔβριξα μιὰ ματιὰ στὸν οὐρανό. Ὁ οὐρανὸς ἦταν πολὺ σκοτεινός. Ὡστόσο μπορούσε κανεὶς νὰ ξεχωρίζη κάτι σύννεφα, πού φεῦγαν σάν ξεσχισμένα κουρέλια, κι ἀνάμεσά τους κάτι ἀπέραντα χάη, σάν στίγματα. Ξαφνικὰ μέσα σ' αὐτὰ τὰ χάη πρόσεξα ἓνα ἄστρο καὶ κάρφωσα ἐπάνω τὸ θλέμμα μου.

Ξέρετε γιατί; Αὐτὸ τὸ ἄστρο μοῦ ἔφερε τὴν σκέψι: αὐτὴ τὴν νύχτα ἀπεφάσισα ν' αὐτοκτονήσω.

Αὐτὸ τὸ εἶχα ἀποφασίσει, ἐδῶ πού τὰ λέμε, πρὶν δυὸ μῆνες. Καί, ὅσο φωχὸς κι' ἂν ἦμουν, κατάφερα κι' ἀγόρασα ἓνα ὄμορφο περίστροφο. Ἀπὸ τὴν ἴδια μέρα κι' ὅλας τὸ εἶχα γεμίσει μὲ σφαίρες.

Πέρασαν δυὸ μῆνες. Ἀπὸ τότε τὸ ἔχω μέσα στὸ συρτάρι μου. Μὰ μοῦ ἦταν τόσο αδιάφορο, πού θὰ ἤθελα γιὰ τούτη τὴν πρᾶξι μου νὰ πετύχω μιὰ στιγμή πού ὅταν θὰ τελείωνα νὰ μὴ μοῦ ἦταν ὅλα αδιάφορα στὸν κόσμο. Γιατὶ ἔτσι — δὲν ξέρω. Ἐτσι ὅμως κύλισαν οἱ δυὸ μῆνες. Κάθε θράδυ πού γυρνοῦσα στὸ σπίτι, ἔλεγα: θ' αὐτοκτονήσω. Καὶ ὅλο περιμένα τὴν κατάλληλη στιγμή.

Αὐτὴ τὴν φορὰ ὅμως τὸ ἄστρο μοῦ ἔδωσε τὴν σκέψι πὼς αὐτὸ θὰ γίνη ἀπόψε *ὀπωσδήποτε*.

Καὶ τί σχέσι εἶχε τὸ ἄστρο; Δὲν ξέρω!...

Ἐδῶ, λοιπόν, ἀκοῦστε.

Τὴν ὥρα πού κυτοῦσα τὸν οὐρανό, μ' ἔπιασε ξαφνικὰ ἀπὸ τὸ χέρι ἐκεῖνο τὸ κοριτσάκι...

Ὁ δρόμος ἦταν ἔρημος. Λίγο παρὰ πέρα ἓνας ἀμαξᾶς κούρνιαζε στὴ θέσι του. Τὸ κοριτσάκι θὰ ἦταν ὡς ὀκτῶ χρόνων, μὲ ἓνα μαντηλάκι στὸ κεφάλι, μ' ἓνα σκέτο φορεματάκι μούσκεμα ἀπὸ τὴ βροχὴ. Καὶ μοῦ ἔκαμαν ιδιαίτερη ἐντύπωσι τὰ ξεσχισμένα, ὑγρά παπουτσάκια της. Ἀκόμα τὰ θυμᾶμαι.

“Αρχισε, λοιπόν, τὸ κοριτσάκι αὐτὸ ξαφνικά νὰ μὲ τραβᾷ ἀπὸ τὸ χέρι καὶ νὰ μὲ καλῆ νὰ πάω κάπου.

Δὲν ἔκλαιγε, τὸ καὺμένο, μὰ μὲ κάτι διακεκομμένα ξεφωνητὰ ἤθελε νὰ μοῦ λῆ κάτι λογάκια, πὺ δὲν μποροῦσε νὰ τὰ προφέρῃ καθαρά, γιὰτι ἔτρεμε ὀλόκληρη ἀπὸ τὸ κρῦο καὶ τὸν πυρετό. Ἐπὸ κάποιον γεγονὸς εἶχε πάρει ἕναν τρόπο καὶ συνέχεια τραύλιζε μ’ ἀπελπισία: ἡ μαμάκα μου, ἡ μαμάκα μου.

Γύρισα καὶ τὸ κύταξα στὸ πρόσωπο, χωρὶς νὰ πῶ τίποτα καὶ ἐξακολουθοῦσα τὸ δρόμον μου. Τὸ κοριτσάκι ὄλο καὶ ἔτρεχε κατόπι μου, τραβώντας μου τὸ χέρι. Στὴ φωνούλα της ἀντήχησε ἐκεῖνος ὁ τόνος, πὺ σὲ κατατρομαγμένα παιδάκια σημαίνει ἀπόγνωση. Τὸν ξέρω αὐτὸν τὸν ἦχο. “Ἄν καὶ δὲν μποροῦσε νὰ προφέρῃ λέξι, μὰ ὡστόσο ἐγὼ κατάλαβα πὺς ἡ μανούλα της θὰ πέθαινε κάπου ἐκεῖ ἢ θὰ τοὺς συνέβαινε κάτι ἄλλο καὶ τὸ κοριτσάκι πετάχθηκε ἔξω στὸ δρόμον νὰ φωνάξῃ κανέναν γιὰ βοήθεια...

Μὰ ἐγὼ δὲν τὸ ἀκολούθησα τὸ κοριτσάκι. Ἐπ’ ἐναντίας, μοῦ ἦλθε μιὰ σκέψι νὰ τὸ διώξω ἀπὸ κοντά μου. Στὴν ἀρχὴ τῆς εἴπα νὰ πάῃ νὰ βρῆ ἕναν ἀστυφύλακα. Μὰ αὐτὸ ξεφνικὰ δίπλωσε τὰ χεράκια της μὲ ἀναφιλητὰ καὶ μὲ πνιγμένη φωνούλα ἐξακολουθοῦσε νὰ τρέχῃ δίπλα καὶ νὰ παρακαλῆ...

Μὰ, τότε κτύπησα καὶ ἐγὼ τὸ πόδι καὶ τὸ μάλωσα.

Τὸ κοριτσάκι ἔβγαλε μιὰ κραυγὴ μόνον: ἀφεντικό, ἀφεντικό!... καί, παρατώντας με, τσακίσθηκε νὰ περάσῃ, τρέχοντας, στὴν ἀπέναντι μεριά τοῦ δρόμου, ὅπου φάνηκε ἄλλος διαβάτης καὶ θὰ πῆγε κοντά του... Αὐτὸ ἦταν ὄλο.

Ἐγὼ ἔφθασα στὸ σπίτι καὶ ἀνέθηκα στὸ πέμπτο μου πάτωμα. Νοικιάζω, βλέπετε, σ’ ἕνα ἰδιόκτητο σπίτι, πὺ ἔχει ἀριθμημένα δωμάτια. Τὸ δωμάτιό μου εἶναι φτωχὸ καὶ μικρὸ ἐπάνω σὲ μιὰ σοφίτα, μ’ ἕνα μισοστρόγγυλον παρθουράκι στὴ σκεπή. Ἐχῶ ἕνα ντιθάβι ἀπὸ μουσαμά, ἕνα τραπέζι μὲ κάτι

βιβλία μου ἐπάνω, δυὸ καρέκλες καὶ μιὰ ἀναπαυτικὴ παμπάλαια πολυθρόνα, κι’ ἂν θέλετε, βολτερικὴ σὲ σῦλ, αὐτὴ ἡ πολῦτιμη πολυθρόνα μου. Κάθησα, λοιπόν, ἀφοῦ ἄναψα τὸ σπαρματσέτο, καὶ θυθίσθηκα σὲ σκέψεις. Στὸ διπλανὸ δωμάτιο τρεῖς μέρες τώρα ἐξακολουθοῦσαν τὰ Σόδομα. Ἐκεῖ μέσα ζοῦσε ἕνας ἀπόστρατος λοχαγός. Φιλοξενοῦσε κάπου ἕξι ἀνθρώπους, μπεκρο-σαχλάκηδες, ὄλοι τοὺς ρουφοῦσαν θότκα καὶ ἔπαιζαν χαρτιά μὲ μιὰ παλιοτράπουλα. Τὴν περασμένη νύχτα ἄκουγα νὰ πέφτῃ καὶ ζῦλο ἐκεῖ μέσα καὶ ὕστερα πολλὴ ὥρα δυὸ ἀπὸ δαύτους τραβιόντουσαν ἀπὸ τὰ μαλλιά. Ἡ νοικοκυρὰ εἶχε σκοπὸ νὰ τοὺς καταγγεῖλῃ στὴν ἀστυνομία, μὰ φοβόταν πολὺ τὸν λοχαγό. “Ἄλλους νοικάτορας αὐτὸ τὸ σπίτι δὲν εἶχε, ἐκτὸς ἀπὸ μιὰ κοντούλα καὶ ἀδύνατη, στὸ κάτω πάτωμα, κυρία στρατιωτικοῦ, περαστικὴ ἀπὸ τὴν πόλι μας, μὲ μικρὰ παιδιά, πὺ εἶχαν ἀρρωστήσει κι’ ὄλας ἔδω μέσα. Ἡ κυρία αὐτὴ μὲ τὰ μικρὰ της φοβόταν τὸν λοχαγὸ μέχρι λιποθυμίας καὶ ὄλη τὴν νύχτα ἔτρεμε ἀπὸ τὸ φόβο της καὶ σταυροκοπιόταν. Τὸ μικρὸ, μάλιστα, πὺ δὲν ξεκολλοῦσε ἀπὸ κοντά της, εἶχε πάθει ψὲς μιὰ κρίσι.

Αὐτὸς ὁ λοχαγὸς ἀπὸ καμμιὰ φορὰ σταματᾷ καὶ διαβάτας στὸν κεντρικὸ δρόμον τοῦ Νέφσκυ καὶ ζητιανεύει — τὸ ξέρω καλά. Σὲ καμμιὰ δουλειὰ δὲν τὸν δέχονται.

Περίεργο ὅμως πρᾶγμα: τόσοσ καιρὸ τώρα δίπλα μου αὐτὸς ὁ λοχαγὸς καὶ δὲν μοῦ κίνησε ποτὲ τὴν ἀγανάκτησι. Ἐπὸ τὴν γνωριμία του, θέβαια, ξέφυγα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς. Ἐδῶ πὺ τὰ λέμε, βαρέθηκε κι ὁ ἴδιος μαζί μου ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα. “Ὅμως ὅσο κι’ ἂν χαλοῦσε ὁ κόσμος ἐκεῖ πίσω ἀπὸ τὸν τοῖχον μου, ὅσοι ἀνθρώποι κι’ ἂν ἦσαν ἐκεῖ πίσω, *μοῦ ἦταν ἀδιάφορο* πάντοτε. Καθόμουν ὄλη τὴν νύχτα — καὶ τοὺς ἐχνοῦσα, δὲν τοὺς ἄκουγα καθόλου.

Πρέπει νὰ ξέρετε πὺς ἐγὼ δὲν κοιμᾶμαι ὄλη τὴν νύχτα. Ξενυχτᾶω καθιστὸς μέσα στὴν πολυθρόνα, χωρὶς νὰ

κάνω τίποτα. Διαβάζω μόνο την ημέρα. Τό κερί μου λυώνει *όλο* μέσα στη νύχτα. 'Ο ίδιος ούτε σκέπτομαι. Μόνο κάτι φευγαλέες σκέψεις περνάν και εξαφανίζονται.

Κάθησα, λοιπόν, άθόρυβα κοντά στο τραπέζι, έβγαλα τὸ περιστροφὸ ἀπὸ τὸ συρτάρι καὶ τὸ ἀκούμπησα ἐκεῖ, μπροστά μου.

'Εκείνη τὴν ὥρα, θυμάμαι, ρώτησα τὸν ἑαυτό μου: ἔτσι;

Καὶ ἀπόλυτα, σταθερὰ ἀπάντησα: ἔτσι!

"Ἦμουν πιά βέβαιος πὼς αὐτὴ τὴν νύχτα θ' αὐτοκτονοῦσα σίγουρα. Δὲν ἤξερα μόνο πόσην ὥρα ἀκόμη θὰ καθόμουν ἐκεῖ κοντά στὸ τραπέζι. Καί, καταλαβαίνετε, θὰ αὐτοκτονοῦσα σίγουρα, ἂν δὲν ἦταν ἐκεῖνο τὸ κοριτσάκι...

Β'.

'Ακοῦτε μιὰ στιγμή τί θέλω νὰ πῶ: ὅσο κι' ἂν μοῦ ἦταν ὅλα στὸν κόσμὸ *ἀδιάφορα*, μά, γιὰ παράδειγμα, ὁ πόνος δὲν ἦταν γιὰ μένα κάτι τὸ ξένο. "Ὅπως ἀπὸ ἕνα φυσικὸ κτύπημα θὰ πονοῦσα, τὸ ἴδιο ἀπαράλλακτα κι' ἀπὸ ἕνα ἠθικὸ κτύπημα. "Ἄν ἔβλεπα κάτι πολὺ συγκινητικὸ θὰ αἰσθανόμουν κάποια συμπόνια, ὅπως καὶ «*τότε ἐκεῖ*», τὴ ζωὴ ποὺ εἶδα, ὅπου δὲν μοῦ ἦταν ὅλα ἀδιάφορα.

'Ακριβῶς, λοιπόν, αὐτὴ τὴν συμπόνια αἰσθάνθηκα πρὶν ἀπὸ λίγο. 'Ὅπως δὴποτε θὰ τὸ βοηθοῦσα ἐκεῖνο τὸ καυμένο τὸ κοριτσάκι, ποὺ ἔτρεχε ἀπὸ δίπλα παρακαλῶντας. Γιατί, λοιπόν, δὲν πῆγα πρόθυμα νὰ τὸ βοηθήσω;

Νά γιατί: τὴν ὥρα ποὺ με τραβοῦσε ἀπὸ τὸ χέρι ἐκεῖνο τὸ κοριτσάκι ὀρθώθηκε μπροστά μου μιὰ ἀπορία καὶ θύμωσα με τὸν ἑαυτό μου ἐπειδὴ δὲν κατάφερα νὰ δώσω σύντομα τὴν ἀπάντησί μου. Δηλαδή, ἀφοῦ ἔχω ἀποφασίσει νὰ ξεμπερδέψω ἀπόψε με τὸν ἑαυτό μου, θὰ ἔπρεπε νὰ μοῦ ἦταν αὐτὴ τὴν στιγμή *ὅλα* ἀδιάφορα στὸν κόσμὸ. Γιατί νὰ νοιώσω ἐκείνη τὴν στιγμή ἐνδιαφέρον γιὰ τὸ κοριτσάκι, ποὺ τὸ λυπήθηκα; Θυμάμαι: πολὺ τὸ εἶχα λυ-

πηθῆ ἐκεῖνο τὸ κοριτσάκι, ἕνας περιεργὸς πόνος, πολὺ ἀνεξήγητος γιὰ τὴν κατάστασι ποὺ θρискόμουν. Εἰλικρινὰ λέγω, δὲν μποροῦσα οὔτε ἀργότερα στὸ σπῆτι νὰ ξεκαθαρίσω αὐτὰ τὰ συναισθήματα τῆς στιγμῆς. Καὶ αἰσθανόμουν ἀνάστατος, ὅπως δὲν ἤμουν πολὺν καιρὸ τώρα.

"Ἔτσι ὁ ἕνας συλλογισμὸς ἀκολουθοῦσε τὸν ἄλλο. Μοῦ ἦταν φανερό, πὼς — ἂν εἶμαι ἀκόμη ἄνθρωπος καὶ δὲν πέρασα στὴν ἀνυπαρξία, στὸ μηδὲν καὶ ἐξακολουθῶ νὰ ζῶ, μπορῶ, συνεπῶς, νὰ αἰσθάνωμαι πόνου, νὰ θυμῶναι καὶ νὰ νοιώθω ντροπὴ γιὰ τὶς πράξεις μου! "Ἄς εἶναι. Μὰ ἂν σκοτώσω τώρα τὸν ἑαυτό μου, ἄς ποῦμε, ὕστερα ἀπὸ δυὸ ὧρες — τί σημασία θὰ ἔχη γιὰ μένα τὸ κοριτσάκι καὶ τί θὰ με μέλη γιὰ τὴν ντροπὴ καὶ γιὰ ὅλο τὸν κόσμὸ; Θὰ μεταβληθῶ σὲ ἀπόλυτο μηδενικὸ, δὲν εἶναι ἔτσι; Δὲν θάπρεπε, λοιπόν, τότε ἡ συνείδησίς μου νὰ εἶχε κάποια ἀρνητικὴ ἐπίδρασι ἐπάνω στὸ συναισθηματικὴ συμπόνιας γιὰ τὸ κοριτσάκι καὶ στὴν ντροπὴ γιὰ τὴν προστυχία, ποὺ ἔκαμα; Δηλαδή, δὲν θάπρεπε νὰ εἶμαι τελείως ἀναίσθητος; Νά, λοιπόν, ἀκριβῶς αὐτὸ πῆγα νὰ βεβαιώσω στὸν ἑαυτό μου ἐκείνη τὴν ὥρα ποὺ κτύπησα τὸ πόδι καὶ μάλωσα τὸ δυστυχισμένο ἐκεῖνο κοριτσάκι — πὼς, τάχατες, νά! οὔτε συμπόνια, οὔτε ντροπὴ γιὰ τὸ ἔγκλημά μου αἰσθάνομαι γιατί σὲ λίγη ὥρα δὲν θὰ ὑπάρξω καὶ ὅλα θὰ σθῆσουν. Τὸ πιστεύετε πὼς γι' αὐτὸν τὸν λόγο τὸ μάλωσα; Ναι! Σήμερα εἶμαι βέβαιος πὼς ἦταν αὐτό. "Ἐνοιωθα καθαρὰ πὼς ὁ κόσμος καὶ ἡ ζωὴ σὰν νὰ ἐξαρθῶνται ὀλοτέλα ἀπὸ μένα. Στὰ πρόθυρα τοῦ θεληματικοῦ θανάτου μου μποροῦσα νὰ τὸ διατυπώσω καὶ ἔτσι: ὅλος ὁ κόσμος γιὰ μένα κτίσθηκε — θὰ σκοτωθῶ τώρα καὶ δὲν θὰ ὑπάρχη πιά κόσμος, τουλάχιστον γιὰ μένα. "Ἄς μὴν εἰπῶ, πὼς ἴσως καὶ στὴν πραγματικότητα γιὰ κανένα δὲν θὰ ὑπάρξῃ τίποτα ὕστερα ἀπὸ μένα γιατί, ποῖός ξέρει; μὴν ὅλος αὐτὸς ὁ κόσμος καὶ οἱ ἄνθρωποι εἶναι μόνο δική μου συνείδησι, εἶμαι ἐγὼ ὁ ἴδιος.

Δέν θυμόμουν πόσο καιρὸ φερόμα-
σταν μέσα στὸ διάστημα. Οὐτε μπορού-
σα νὰ ὑπολογίσω τίποτε: ὅλα γίνον-
ταν ὅπως γίνονται πάντα μέσα στὸν ὕ-
πνο: φερόμασταν πάνω ἀπὸ τὸν χρό-
νο καὶ τὸν χῶρο, πάνω ἀπὸ τοὺς φυ-
σικοὺς Νόμους τῆς ζωῆς καὶ τῆς λο-
γικῆς μας. Ἡ συνείδησί μου σταματοῦ-
σε μόνο στὰ σημεῖα ἐκεῖνα πού ὠνει-
ροπολοῦσε ἡ καρδιά.

Θυμᾶμαι, μέσα σὸ σκοτάδι εἶδα ἔ-
να ἀστέρι: «Εἶναι ὁ Σείριος;» — μου
ξέφυγε ξαφνικά τὸ ἐρώτημα, χωρὶς νὰ
θέλω νὰ τοῦ ρωτάω αὐτουνοῦ τίποτε.

—“Ὁχι, εἶναι ἀκριβῶς ἐκεῖνο τὸ ἀστέ-
ρι πού εἶδες ἐκεῖνο τὸ θράδυ ἀνάμεσα
στὰ σύννεφα ὅταν ἐπέστρεφες στὸ σπι-
τι — μου ἀπάντησε τὸ πλάσμα πού μ’
ὠδηγοῦσε, πού σὰ νὰ εἶχε μορφή ἀν-
θρώπου. Περιέργο πρᾶγμα, δὲν τὸ ἀ-
γαποῦσα αὐτὸ τὸ πλάσμα. Κάτι πιὸ
πολὺ ἀκόμα: αἰσθανόμουν βαθεῖα ἀπέ-
χθεια πρὸς αὐτό. Ἐπειδὴ ἐγὼ περίμε-
να τελεία ἀνυπαρξία καὶ ἀκριβῶς γι’
αὐτὸν τὸν λόγο πυροβόλησα στὴν καρ-
διά. Καὶ τώρα, νὰ τα μας, θρίσκομαι
στὰ χέρια κάποιου πλάσματος — ὄχι,
θέβαια ἀνθρώπινου, μὰ τέλος πάντων,
ἐνὸς πλάσματος. Νά τος ἐδῶ. Ὑπάρ-
χει. Εἶναι.

«Ὡστε ὑπάρχει ζωὴ καὶ πιὸ πέρα ἀ-
πὸ τὸν τάφο!» —σκέφθηκα μὲ μιὰ πα-
ράξενη ἐπιπολαιότητα, πού χαρακτηρί-
ζει τὰ ὄνειρα.

Μὰ τὸ περιεχόμενο τῆς καρδιάς μου
ἐξακολουθοῦσε νὰ παραμένει μαζί μου
μ’ ὅλο τῆς τὸ θάθος.

«Ἄν πρέπει νὰ ὑπάρξω ξανά — σκέ-
φθηκα — καὶ νὰ ζῶ, ἐπειδὴ τὸ θέλει
κάποια ἰσχυρότερη θέλησι, τότε δὲν
θέλω νὰ μὲ νικοῦν καὶ νὰ μὲ ὑποτι-
μοῦν».

—«Ἐσὺ ξέρεις πὼς σὲ φοβᾶμαι καὶ
γι’ αὐτὸ μὲ περιφρονεῖς;» —δὲν κρατή-
θηκα ἀπὸ τὴν ταπεινωτικὴ ἐρώτησι, πού
κέντησε τὴν καρδιά μου καὶ αὐτὴ πού ἦταν
ταυτόχρονα σὰν ὁμολογία.

Ὁ ὀδηγός μου δὲν μοῦ ἀπάντησε.
Ξαφνικά ἔνοιωσα πὼς δὲν μὲ περιφρο-
νοῦν, δὲν γελοῦν σὲ θάρρος μου καὶ ἀ-
κόμη δὲν μὲ οἰκτεῖρουν. Ἐνοιωσα πὼς

ἡ πορεία μας ἔχει κάποιον σκοπὸ ἀγνω-
στο, μυστηριώδη, πού ἀφορᾷ προσωπι-
κὰ μόνο ἐμένα. Ἐνας φόβος ὅλο καὶ
ἐκυρίευε τὴν καρδιά μου. Κάτι τὸ βου-
θὸ καὶ μὲ πόνου συνάμα μεταδιδόταν
σὲ μένα ἀπὸ τὸν σιωπηλὸ συνοδοιπόρο
μου καὶ πού μὲ διαπερνοῦσε ὀλόκλη-
ρον.

Διασχίζαμε ἕνα σκοτεινὸ καὶ ἀγνω-
στο χάος τοῦ ἀπείρου. Πρὸ πολλοῦ πιὰ
ἔπαψα νὰ διακρίνω γνωστούς ἀστερι-
σμούς. Ἦξερα πὼς ὑπάρχουν ἄστρα
μέσα στὸ διάστημα, πού οἱ ἀκτίνες
τοὺς φτάνουν σὲ μᾶς, στὴ Γῆ, ὕστερα
ἀπὸ χιλιάδες καὶ ἑκατομμύρια χρόνια.
Ἴσως πιὰ νὰ εἶχαμε περάσει μέσα ἀ-
πὸ κεῖνο τὸ διάστημα. Κάτι περίμενα
μὲ μιὰ φοβερὴ νοσταλγία, πού βασά-
νιζε τὴν καρδιά μου.

Ξαφνικά μὲ συνεκλόνησε ἕνα γνωστὸ
καὶ σὲ μεγάλο βαθμὸ ἑλκυστικὸ συναί-
σθημα: εἶδα τὸν ἥλιο *μας!*

Ἦξερα, θέβαια, πὼς αὐτὸς ἐδῶ δὲν
μποροῦσε νὰ εἶναι ὁ *δικός μας ὁ ἥ-
λιος*, πού παρήγαγε *τὴν δική μας*
Γῆ. Ὅπως ἦξερα πὼς ἀπέχουμε σὲ ἀ-
πειρὴ ἀπόστασι ἀπὸ τὸν δικό μας ἥ-
λιο. Ἐλα ὅμως πού ἔνοιωσα μ’ ὅλο τὸ
εἶναι μου πὼς αὐτὸς ἐδῶ εἶναι ἀπα-
ράλλακτα σὰν τὸν δικό μας ἥλιο, μιὰ
ἐπανάληψί του, σωσίας του.

Ἐνα συναίσθημα γλυκὸ, ἑλκυστικὸ
ἀντήχησε ἐκστατικὰ μέσα στὴν ψυχὴ
μου: σὰν μιὰ ἀδελφικὴ δύναμι φωτός,
σὰν κι’ ἐκεῖνη πού μὲ γέννησε κάποτε,
ἀποκρίθηκε μέσα στὴ καρδιά μου καὶ
τὸ συναίσθημα αὐτὸ τὴν ἀνέστησε. Καὶ
ξανάνιωσα ζωὴ, σὰν τὴ πρότερη ζωὴ,
γιὰ πρώτη φορὰ ὕστερα ἀπὸ τὸν τάφο
μου.

—«Μὰ ἂν εἶναι ὁ ἥλιος μας; ἂν εἶναι,
ἔστω, ἀπαράλλακτα σὰν τὸν δικό μας
τὸν ἥλιο» — ἔβγαλα μιὰ κραυγὴ ἐγὼ
— «τότε πού θρίσκεται ἡ Γῆ;...» Καὶ ὁ
συνοδοιπόρος μου ὑπέδειξε τὸ μικρὸ ἐ-
κεῖνο ἀστέρι, πού ἀκτινοβολοῦσε μέσα
στὸ σκοτάδι μὲ σμαράγδινο φέγγος.
Ἐμεῖς φερόμασταν κατ’ ἐπάνω του.

—«Καὶ εἶναι δυνατόν, τάχατες, νὰ ὑ-
πάρχουν τέτοιες ἐπαναλήψεις μέσα στὸ
σύμπαν; τέτοιος μήπως εἶναι ὁ φυσι-

κός Νόμος; Κι' ἂν αὐτὸ ἐκεῖ εἶναι ἡ Γῆ, εἶναι μήπως αὐτὴ σάν τὴ δική μας... ἀπαράλλακτα ἴδια, δυστυχισμένη, φτωχή, μὰ τόσο μονάκριβη γιὰ τὴν καρδιά μας, αἰώνια ἀγαπημένη, πού ἴσα-ἴσα τέτοια θασανισμένη ἀγάπη μπορεῖ νὰ γεννιέται καὶ μέσα στὶς καρδιές» ἀκόμη στὰ πιὸ ἀχάριστα τέκνα της! —Ἔβγαλα κραυγὴ μὲ μιὰ δόνησι τῆς ψυχῆς μου ἀπὸ ἀκράτητη καὶ ἐνθουσιώδη ἀγάπη γιὰ τὴν ἀδελφικὴ μου ἐκείνη προηγούμενη Γῆ, πού εἶχα ἐγκαταλείψει...

Τὸ προσωπάκι τοῦ κοριτσιοῦ ἐκείνου, πού εἶχα ἀδικήσει, φάνηκε γιὰ μιὰ στιγμή νὰ γλυστρά, σάν ἴσκιος, μπροστά μου.

—«Θὰ τὰ ἰδῆς ὄλα» —μου ἀπάντησε ὁ συνοδοιπόρος μου καὶ κάποια λύπη ἀντήχησε ἀπὸ τὰ λόγια του.

Στὸ μεταξὺ γρήγορα πλησιάζαμε κοντὰ στὸν πλανήτη.

“Ὅλο καὶ μεγάλωνε στὰ μάτια μου. Ἄρχιζα νὰ ξεχωρίζω τὸν ὠκεανό, τὸ περίγραμμα τῆς Εὐρώπης. Ξάφνου, ἔνα περιέργο συναίσθημα μεγάλου, ἱεροῦ ζήλου ἄναψε μέσα μου: πῶς εἶναι τάχα δυνατόν νὰ γίνωνται τέτοιες ἐπαναλήψεις καὶ γιατί; Ἐγὼ ἀγαπῶ, ἐγὼ μπορῶ ν' ἀγαπήσω μονάχα τὴ Γῆ ἐκείνη πού ἄφησα, ἐκείνη ὅπου ἔχουν μείνει οἱ πιτσιλιές ἀπὸ τὸ αἷμα μου, ὅταν ἐγὼ ὁ ἀχάριστος μ' ἔνα πυροβολισμό στὴν καρδιά ἔσθησα τότε τὴν ζωὴ μου... Μὰ ποτέ, ποτέ δὲν ἔπαψα ν' ἀγαπῶ τὴ Γῆ ἐκείνη! Κι' ἂν θέλετε ἀκόμη: ἐκείνη τὴν νύχτα, πού ἀποχωρίζομαι ἀπὸ τὴν Γῆ, — τὴν ἀγαποῦσα πιὸ πολὺ ἀπὸ ἄλλη φορὰ, μὲ μιὰ ἀγάπη πονεμένη. Ἐὰρα γες ὑπάρχει πόνος ἐπάνω σ' αὐτὴν, τὴν νέα Γῆ; Ἐπάνω στὴ δική μας τὴ Γῆ μπορούμε ν' ἀγαπήσουμε ἀληθινὰ μονάχα μὲ πόνο καὶ ἀνάμεσα σὲ πονεμένες καρδιές. Ἄλλοιῶς δὲν μπορούμε ν' ἀγαπήσουμε καὶ οὔτε ξέρομε ἄλλη ἀγάπη ἐκεῖ. Ἐγὼ θέλω νὰ πονῶ γιὰ ν' ἀγαπήσω. Ἐγὼ θέλω, διψῶ αὐτὴ τὴν στιγμή νὰ φιλῶ, νὰ χύνω δάκρυα μόνο γιὰ κείνη τὴ Γῆ, πού ἄφησα καὶ δὲν θέλω, δὲν

δέχομαι τὴ ζωὴ ἐπάνω σὲ ἄλλη, σὲ καμμιὰ ἄλλη Γῆ!...

Μὰ ὁ συνοδοιπόρος μου στὸ μεταξὺ μὲ εἶχε πιὰ ἐγκαταλείψει. Ξαφνικά, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβω κι' ὁ ἴδιος, θρέθηκα ἐπάνω σ' αὐτὴν τὴν ἄλλη Γῆ μέσα σὲ λαμπερὸ φῶς μιᾶς ἡλιόλουστης, πεντάμορφης παραδεισιακῆς ἡμέρας. Βρέθηκα, μου φαίνεται, πάνω σ' ἔνα ἀπὸ τὰ νησιά, πού στὴ δική μας τὴ Γῆ ἀποτελοῦν τὴ συστάδα τοῦ ἑλληνικοῦ Ἀρχιπελάγους ἢ κάπου στὴν ἀκρογιαλιά μιᾶς ἀπὸ τὶς δύο στεργιές πού παισιώνουν τὸ Ἀρχιπέλαγος.

“Ἄν ξέρατε! “Ὅλα ἐδῶ ἦταν ὅμοια ὅπως καὶ σὲ μᾶς στὴ Γῆ. Μόνο πού ἐδῶ φαινόταν παντοῦ ὄλα, σὰ νὰ ἔλαμπαν γιορταστικά, σὰ νὰ ἐπρόκειτο γιὰ ἔνα μεγάλο, ἱερὸ καὶ τέλος πετυχημένο θρίαμβο.

Ἡ θωπευτικὴ, σμαραγδένια θάλασσα ἐφλοίσβιζε ἐλαφρὰ πάνω στὰ ἀκρογιαλίες, λές καὶ τὰ φιλοῦσε μὲ ἀγάπη ὀλοφάνερη, σχεδὸν συνειδητῆ.

Τὰ ψηλά καὶ ὄμορφα δένδρα ὀρθώνονταν μ' ὄλη τὴν μεγαλοπρέπεια τοῦ ἀνθοῦ τους καὶ τὰ ἀμέτρητα φυλλαράκια μὲ χαιρετοῦσαν (εἶμαι θεέβιος!) μ' ἔνα ἥσυχο, θωπευτικὸ θροῖσμα καὶ σὰ νὰ ἤξεραν νὰ προφέρουν κάποια λόγια ἀγάπης.

Ἡ χλόη ὄλη ἄστραφτε μὲ τὰ λαμπερά, ἀρωματικά λουλούδια.

Τὰ πουλάκια κοπαδιστὰ πετοῦσαν ἀπ' ἐδῶ κι' ἀπὸ κεί στὸν ἀγέρα. Ἄφοβα πλησιάζαν νὰ καθίσουν στοὺς ὤμους μου καὶ στὰ χέρια μου καὶ χαρούμενα μὲ χτυποῦσαν μὲ τὰ ἀγαπημένα τους καὶ τρεμάμενα φτερουδάκια τους.

Καί, τέλος, εἶδα καὶ γνώρισα τοὺς ἀνθρώπους τῆς εὐτυχισμένης αὐτῆς Γῆς. Αὐτοὶ ἦλθαν κοντὰ μου μόνοι τους, μαζεύτηκαν γύρω μου, μὲ φιλοῦσαν. Παιδιά τοῦ ἡλίου, τοῦ ἰδικοῦ τους ἡλίου — ἂν ξέρατε, πόσο ὄμορφοι ἦσαν ὄλοι τους! Ποτέ δὲν ἔχω ἰδῆ τέτοια ὄμορφα πάντα στὴ Γῆ μας. Ἴσως μόνο στὰ παιδάκια μας, στὰ πρῶτα τους χρόνια, θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ θρῆ κάποια μακρυνή, μὰ καὶ ἀδύνατη ἀνταύ-

γεια τῆς ὁμορφιάς τούτης. Τὰ μάτια τους ἀκτινοβολοῦσαν ἕνα φωτεινὸ φέγγος. Στὰ πρόσωπά τους ἔλαμπε ἡ γνῶσι καὶ κάποια ἀκόμη συνειδησι, πού εἶχε σὰν τελικὸ τῆς πλήρωμα τὴν εἰρήνη. Καὶ τὰ πρόσωπά τους ἦταν χαρούμενα. Στὰ λόγια τους καὶ στὶς φωνές τους ἀντηχοῦσε παιδικὴ χαρά!

Ἄν ξέρατε! Ἐγὼ μὲ τὴν πρώτη ματιά μου τὰ κατάλαβα ὅλα! Ὅλα! Αὐτὴ ἡ Γῆ — ἦταν ἡ Γῆ, πού δὲν εἶχε ἐξαχρειωθῆ ἀπὸ τὸν ἠθικὸ ξεπεσμό, ἀπὸ τὴν ἀμαρτία. Ἐκεῖ ζοῦσαν ἄνθρωποι ἀναμάρτητοι. Ζοῦσαν στὸν ἴδιο Παράδεισο, ὅπου ζοῦσαν — σύμφωνα μὲ τὴν παράδοσι — καὶ οἱ δικοὶ μας οἱ πρόγονοι πρὶν ξεπέσουν στὴν ἀμαρτία. Μὲ μόνη τὴ διαφορὰ πὼς ἐδῶ, σ' ὅλη τὴ δική τους τὴ Γῆ, παντοῦ ἦταν ἕνας ὁλόκληρος Παράδεισος.

Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ χαρούμενα γελοῦσαν, ζυγῶναν κοντὰ μου στοργικά. Μὲ ἦσαν κοντὰ τους κι' ὁ καθένας τους ἤθελε νὰ μὲ παρηγορή.

Ἐδῶ εἶναι τώρα. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ δὲν ἦταν φορτικοί, ὄλο νὰ μὲ ρωτᾶν γιὰ τὸ κάθε τι σχετικὰ μὲ τὸ πρόσωπό μου. Μὰ ἦταν σὰ νὰ τὰ ἤξεραν ὅλα — ἔτσι μοῦ φαινόταν ἐμένα — καὶ μόνο πού πασκίζαν νὰ σθῆσουν τὸν πόνο ἀπὸ τὴν ψυχὴ μου.

Δ'.

Προσέξτε πάλι ν' ἀκούσετε κάτι: μὰ θὰ πῆτε πὼς ὅλη αὐτὴ ἡ καταβάσι δὲν ἦταν παρὰ ἕνα ὄνειρο μόνο. Ἄς ἦταν! Μὰ ἡ αἴσθησι τῆς ἀγάπης, πού εἶχαν αὐτοὶ οἱ ἀθῶοι καὶ ὁμορφοὶ ἄνθρωποι, ἦταν γεγονὸς πού ἔμεινε γιὰ πάντα μέσα μου, μέσα στὴ συνειδησί μου!

Ἀκόμη καὶ μέχρι σήμερα νοιώθω νὰ ξεχύνεται ἡ ἀγάπη τους ἐπάνω μου ἀπ' ἐκεῖ. Τὸν εἶχα ἰδῆ ὁ ἴδιος, τοὺς γνώρισκα. Καὶ θεβαιώθηκα. Τοὺς ἀγάπησα. Πονοῦσα γι' αὐτοὺς ἀργότερα. Ἄν ξέρατε! Ἐγὼ ἀμέσως ἔνοιωσα, ἀπὸ τότε ἀκόμη, πὼς σὲ πολλὰ ἄλλα ζητήματα δὲν θὰ μπορέσω νὰ τοὺς καταλαβαίνω καθόλου. Ἐγὼ, ἄς ποῦμε γιὰ παράδειγμα, σὰν σύγχρονος ρώσος, προοδευτικὸς καὶ αἰσχρὸς Πετροπολί-

της(*) δὲν μποροῦσα νὰ ἐξηγήσω, γιὰ τί αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι, ἀφοῦ ξέραν τόσα πολλὰ πράγματα, δὲν εἶχαν καὶ τὴν ἰδική μας Ἐπιστήμη!

Μὰ γρήγορα ἔνοιωσα πὼς ἡ γνῶσι τους συμπληρωνόταν καὶ τρεφόταν μὲ διαφορετικὴ διαίσθησι ἀπὸ τὴν ἰδική μας. Καὶ οἱ ἐπιδιώξεις τους ἦσαν πάλι διαφορετικὲς ἀπὸ τίς ἰδικές μας. Οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι δὲν ἀγωνιοῦσαν γιὰ τίποτε καὶ ἦσαν ἡρεμοὶ. Δὲν ἐπεδίωκαν τὴν γνῶσι τῆς ζωῆς, ὅπως ἐπιδιώκουμε ἐμεῖς, γιὰ τὴ ζωὴ τους εἶχε τὴ δική τῆς πληρότητα. Ἡ γνῶσι τους ἦταν πιὸ θαθεῖα, πιὸ ψηλὴ ἀπ' αὐτὴν πού ἔχει ἡ δική μας Ἐπιστήμη. Γιατὶ ἡ Ἐπιστήμη μας ζητᾶ νὰ ἐξηγήσῃ τί εἶναι ἡ ζωὴ, ἐπιδιώκει νὰ τὴν νοιώσῃ γιὰ νὰ διδάσκῃ στοὺς ἄλλους νὰ ζοῦν. Ὅμως αὐτοὶ ἐδῶ καὶ χωρὶς τὴν Ἐπιστήμη ἤξεραν τί εἶναι ἡ ζωὴ καὶ τὸ πὼς νὰ ζήσουν οἱ ἴδιοι. Αὐτὸ τὸ εἶχα καταλάβει. Δὲν μποροῦσα μονάχα νὰ καταλάβω αὐτὴν τὴν ἴδια τὴ γνῶσι τους. Ἐνα παράδειγμα: οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι μοῦ ἔδειχναν τὰ δένδρα τους καὶ δὲν μποροῦσα νὰ νοιώσω τὸν θαθμὸ τῆς ἀγάπης πού εἶχαν γι' αὐτά, λὲς καὶ κουθέντιαζαν μὲ ὅμοια πλάσματα σὰν κι' αὐτοὺς τοὺς ἴδιους. Καὶ ζέρετε κάτι; Ἴσως δὲν πέσω ἔξω ἂν σὰς πῶ, πὼς οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι μιλοῦσαν μὲ τὰ δένδρα τους. Νά!

Εἶχαν θρεῖ τὴν γλῶσσα τους καὶ εἶμαι θεβαιοσ, πὼς τὰ ἔνοιωθαν.

Μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ἀντίκρυζαν ὅλη τὴν φύσι: τὰ ζῶα, πού ζοῦσαν μαζὶ τοὺς εἰρηνικά, πού δὲν ὠρμούσαν κατ' ἐπάνω τους, μὰ τοὺς ἀγαποῦσαν κι' αὐτά, νικημένα μὲ τὴν ἴδια ἀγάπη, πού τοὺς εἶχαν οἱ ἄνθρωποι.

Μοῦ ἔδειχναν ὕστερα τὰ ἄστρα καὶ κάτι μοῦ λέγαν γι' αὐτά, πού δὲν ἔνοιωθα. Ὅμως εἶμαι θεβαιοσ, πὼς εἶχαν κάποιο τρόπο δικό τους νὰ ἐγγίζουν τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ, ὄχι μόνο μὲ τὴ σκέψι, μὰ καὶ μὲ ἕναν ἰδιαιτέρο ζωντανὸ τρόπο. Ἄν ξέρατε! Οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι οὔτε πασκίζαν νὰ τοὺς καταλα-

(*) Σ. Μ. —τὸ σημερινὸ Λένινγκραντ.

θαίνω. Μ' αγαπούσαν και δίχως αυτό. "Ήξερα όμως πώς και γι' αυτούς δεν θά ήταν εύκολο νά με καταλάβουν στά χάλια που ήμουν και γι' αυτό νά τους μιλήσω για τήν Γῆ μας. Μου ήταν άρκετο νά φιλώ τὸ χῶμα που πατούσαν. Τους ἐλάτρευα δίχως λόγια ὄλους. Αυτόι τὸ βλέπαν και μ' ἄφηναν νά τους λατρεύω, χωρίς ποτέ νά τους πειράξω αυτό, γιατί και οἱ ἴδιοι αγαπούσαν πολύ! Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ δεν πονούσαν για μένα με οἶκτο, όταν με ἔβλεπαν ἀπὸ καμμιὰ φορά νά φιλώ τὰ πόδια τους με δάκρυα στά μάτια. Γιατί ξέραν μέσα ἀπ' τὴ καρδιά τους με πόση δύναμη ἀγάπης θά μου ἀνταπέδιδαν αὐτὸ που κάνω.

Ἀπὸ καμμιὰ φορά ρωτοῦσα τὸν ἑαυτό μου γεμάτος ἀπορία: πῶς μπορούσαν οἱ ἄνθρωποι τόσο καιρὸ νά μὴ με πειράξουν ποτέ — τέτοιος που εἶμαι — και οὔτε μιὰ φορά διέγειραν μέσα μου — σάν τέτοιος που εἶμαι — ἕνα αἰσθημα ζηλοτυπίας και φθόνου;!

Πολλές φορές πάλι ρωτοῦσα τὸν ἑαυτό μου: Πῶς μπορούσα ἐγώ, ἕνας παινεσιάρης και ψεύστης, νά μὴ τους λέγω τόσο καιρὸ τίποτε για τίς γνώσεις, για τίς ὁποιές, ἀσφαλῶς, δεν εἶχαν ἰδέα!; Πῶς τόσο καιρὸ δεν σκέφθηκα νά προκαλέσω τὸν θαυμασμό τους, ἔστω κι' ἀπὸ ἀγάπη μόνο, που εἶχα γι' αὐτούς; Ποῦ νά περάσω κάτι τέτοιο! Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἦσαν εὐθυμοι και ζωηροὶ, σάν τὰ παιδιά. Σεργιανίζαν μέσα στά πεντάμορφα ἄλση και δάση τους, τραγουδοῦσαν ὁμορφα τραγούδια, ἔτρωγαν ἐλαφριά τροφή, ζοῦσαν με τους καρπούς ἀπὸ τὰ δένδρα τους, με τὸ μέλι ἀπὸ τὰ δάση και με τὸ γάλα ἀπὸ τὰ ζῶα, που κι' αὐτὰ τους αγαπούσαν. Για τήν τροφή τους και για τήν φορεσιά τους κουραζόντουσαν πολύ λίγο και ἐλαφρά.

Ἐγνώριζαν τὸν ἔρωτα και γεννοῦσαν παιδιά. Ποτέ όμως δεν παρετήρησα σ' αὐτούς τήν ὁρμὴ τῆς *σκληρότητας* ἐκείνης πάνω στήν ἠδυπάθεια, που χωρίς ἐξάίρεσι κατέχει σχεδὸν ὄλους πάνω στή Γῆ μας και που συνάμα ἀ-

ποτελεῖ τήν μοναδική πηγὴ σχεδὸν ὄλων τῶν ἁμαρτημάτων τῆς ἀνθρωπότητάς μας.

Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ με χαρὰ δεχόντουσαν τὰ νεογέννητα, που ἀποκτούσαν, σάν καινούργιους ἄνθρώπους, που θά συμμετέχουν πάντα στήν δική τους μακαριότητα. Μεταξύ τους δεν θυμώνανε και δεν εἶχαν ζυλοτυπίες — πρᾶγμα που οὔτε οἱ ἴδιοι καταλάβαιναν τί θά πῆ αὐτό. Τὰ παιδιά τους ἦταν παιδιά ὄλων, γιατί ὄλοι τους ἀποτελοῦσαν μιὰν οἰκογένειαν. Σ' αὐτούς ἐκεῖ δεν ὑπῆρχαν σχεδὸν ἀρρώστιες, ἀν και ὑπῆρχε θάνατος. Οἱ γέροι τους πεθαίναν ἤρεμα, σάν νά πέφταν σὲ ὕπνο, περιτριγυρισμένοι ἀπὸ ἄλλους που τους ἀποχαιρετοῦσαν, εὐλογώντας τους και δέχοντας τὸ «κατεῦδιον» ἀπὸ τὰ φωτεινὰ χαμόγελα ἐκείνων, που στέκονταν γύρω. Ὀδύνη και δάκρυα μπροστά στὸν θάνατο, δεν παρατήρησα σ' αὐτούς, παρά μονάχα εἶδα μιὰν ἀγάπη, που σά νά εἶχε πολλαπλασιασθῆ μέχρις ἐνθουσιασμοῦ. Μὰ ἕνας ἐνθουσιασμοὸς ἤρεμος, γεμάτος, στοχαστικός, λές και ἐπικοινωνοῦσαν ἀκόμη με τους νεκρούς των και σά νά μὴ διακόπτονταν ἡ ἐπαφή μαζί τους, ἀκόμη και μετὰ τὸν θάνατο. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ σχεδὸν δεν με καταλάβαιναν ὅταν τους ρωτοῦσα για τήν αἰώνια ζωὴ, μὰ ἦταν φανερό πῶς οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ εἶχαν μιὰ θεβαιότητα για τήν ζωὴ ἐκείνη τόσο ἀκλόνητη, που δεν ἀποτελοῦσε γι' αὐτούς πρόβλημα.

Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ δεν εἶχαν Ναούς, μὰ εἶχαν κάποια ἐπιούσια, ζωντανὴ και ἀδιάκοπη ἐνότητα με τὸ Ὅλον τοῦ σύμπαντος. Δεν εἶχαν Πίστι, εἶχαν όμως σταθερὴ γνώσι, πῶς ὅταν θάρρη ἡ πληρότητα τῆς Γῆινης χαράς τους ἴσαμε τὰ ὅρια τῆς γῆινης φύσεως, τότε θά ἔλθῃ για ὄλους — και γι' αὐτούς και για τους νεκρούς των — πιὸ πλατεῖα προσέγγισι με τὸ Ὅλον τοῦ σύμπαντος. Τὴν περιμέναν αὐτὴ τὴν στιγμή με χαρὰ, ἀβίαστα, δίχως πόνο, σά νά εἶχαν τὴν πρόγευσί της μέσα στήν καρδιά τους και τὴν ὁμολογοῦσαν ὁ ἕνας στὸν ἄλλον.

Τὰ θράδουα, πρὶν ἀπὸ τὸν ὕπνο τους, ἀγαποῦσαν νὰ σχηματίζουν ταιριασμένες, ἄρμονικὲς χορωδίες. Μὲ τὰ τραγούδια τους ἀγαποῦσαν νὰ ἐκφράσουν ὅλα τὰ συναισθήματα ἐκεῖνα πού τοὺς ἐχάρισεν ἢ μέρα πὺν πέρασε, ἐδόξαζαν τὴν ἡμέρα πὺν ἔφευγε καὶ τὴν ἀποχαιρετοῦσαν.

Μέσα στὰ τραγούδια τους δοξάζαν καὶ τὴ φύσι, τὴν Γῆ τους, τὴν θάλασσα, τὰ δάση τους. Ἀγαποῦσαν νὰ κάνουν τραγούδια ὁ ἕνας γιὰ τὸν ἄλλον, ἐπαινοῦσαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, σάν παιδιά: αὐτὰ τὰ τραγούδια τους ἦταν ἀπὸ τὰ πιὸ ἀπλᾶ πὺν μποροῦσαν νὰ ὑπάρχουν καὶ ἦταν τὸ ξεχειλίσμα τῆς καρδιάς τους καὶ διαπερνοῦσαν καρδιές. Καὶ ὄχι μόνο μὲ τὰ τραγούδια τους. Λὲς καὶ ὅλη τους τὴ ζωὴ τὴν περνοῦσαν μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ ἀποθαυμάζουν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο. Σάν νὰ ἦταν ἕνα εἶδος ἀμοιβαίου ἔρωτος ὀλοκληρωτικοῦ καὶ γενικοῦ.

Τὰ ἄλλα τὰ τραγούδια τους, τὰ πανηγυρικά καὶ ἐνθουσιαστικά δὲν τὰ ἐνοιωθα σχεδὸν καθόλου. Δηλαδή, καταλαθαίνοντας τὰ λόγια, δὲν μποροῦσα ποτὲ νὰ μῶ στὸ νόημα πὺν εἶχαν. Τὸ νόημα ἦταν ἀπρόσιτο γιὰ τὸ Νοῦ. Ἡ καρδιά μου ὅμως διαποτιζόταν μ' αὐτὸ τὸ νόημα τῶν τραγουδιῶν κάθε φορά καὶ πιὸ πολὺ, ἀπερίγραπτα.

Συχνὰ τοὺς ἔλεγα, πὺς αὐτὴ τὴ χαρά τους, τὴ δόξα τους τὴν διαισθανόμουν καὶ γὼ πολὺ πρὶν ἀπὸ καιρό, πὺν τὴν ἐξέφραζε ἢ καρδιά μου σάν μιὰ ἐλκυστικὴ νοσταλγία πὺν ἔφτανε καὶ τὰ ὄρια θαθειᾶς θλίψης, ὅταν ἤμουν ἀκόμη στὴ δικὴ μας Γῆ. Τοὺς ἔλεγα πὺς τὰ διαισθανόμουν ὅλα μέσα στὰ ὄνειρα τῆς καρδιάς μου καὶ τοῦ νοῦ μου καὶ πὺς συχνὰ δὲν μποροῦσα νὰ βλέπω τὸν ἥλιο κατὰ τὸ δειλινό, χωρὶς νὰ γεμίζουν τὰ μάτια μου δάκρυα... Τοὺς ἔλεγα πὺς μέσα στὸ μῖσος μου γιὰ τοὺς ἀνθρώπους τῆς Γῆς μας, περικλείονταν πάντα κάποια νοσταλγία, σὰ νὰ ἔλεγα: γιατί, τάχατες, νὰ μὴ μπορῶ νὰ μισῶ χωρὶς καὶ νὰ τοὺς ἀγαπῶ, νὰ μὴ μπορῶ νὰ μὴ συγχωρῶ. Μέσα στὴν ἀγάπη μου ἔλεγα μὲ νο-

σταλγία: γιατί νὰ μὴ μπορῶ ν' ἀγαπῶ χωρὶς καὶ νὰ μισῶ ταυτόχρονα;

Οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι μ' ἄκουγαν. Καὶ τοὺς ἔβλεπα πὺς δὲν μποροῦν νὰ τὰ φανταστοῦν αὐτὰ πὺν τοὺς ἔλεγα. Μὰ δὲν μετάνοιωνα πὺν τοὺς τάλεγα, γιατί ἤξερα πὺς νοιώθουν ὅλη τὴ δύναμη τῆς νοσταλγίας μου γιὰ κείνους πὺν ἄφησα. Ναί, ὅταν ἐκεῖνοι οἱ ἄνθρωποι μὲ κυττοῦσαν μὲ τὸ ἀγαπημένο τους βλέμμα καὶ ἐνοιωθα πὺς κάτω ἀπὸ τὸ βλέμμα τους αὐτὸ καὶ ἢ δικὴ μου ἢ καρδιά γίνεται ἀθῶα καὶ φιλαλήθης, ὅπως καὶ ἢ δικὴ τους — σὰς θεβαιῶνων — δὲν μετάνοιωνα τότε καθόλου πὺν δὲν τοὺς καταλάθαίνα... Ἀπὸ μιὰ αἴσθησι γεμάτης ζωῆς πιανόταν ἢ ἀναπνοή μου κι' ἐγὼ σιωπηλὰ προσευχόμουν σ' αὐτοὺς...

Ἔτσι εἶναι! Κι' ὅμως σήμερα ὅλοι τους γελᾶν μαζί μου καὶ μὲ θεβαιῶνων, πὺς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὄνειρεῦεται κανεὶς μὲ τόσες λεπτομέρειες ὅπως τὶς περιγράφω ἐγὼ. Καὶ πὺς τὸ πολὺ μέσα στὰ ὄνειρά μου ἔβλεπα καὶ ξαναζοῦσα τὶς αἰσθήσεις ἐκεῖνες, πὺν εἶχα ἀπὸ πρὶν μέσα μου, σάν σὲ παραμιλητό. Καί, τάχατες, ὅσο γιὰ τὶς λεπτομέρειες — τὶς ἔφτιαχνα μόνος μου ὕστερα... Ὅταν θέλησα κάποτε νὰ τοὺς ἀποκαλύψω πὺς ὅλα αὐτὰ πὺν τοὺς λέγω σὰ νὰ ἦταν πραγματικότητα — Θεέ μου! — τί γέλωτας ἦταν ἐκεῖνος πὺν εἶχε ξεσπάσει τότε καὶ πὺς μὲ κορόϊδευσαν μπροστὰ στὰ μάτια μου. Πόση εὐχαρίστησι τοὺς ἔκαμα...!

Ἄς εἶναι. Παραδέχομαι πὺς ἴσως νὰ εἶχα κατακυριευθῆ μὲ τὴν αἴσθησι τοῦ ὄνειρου μου ἐκεῖνου καὶ πὺς ἢ αἴσθησι αὐτὴ ἦταν ἢ μόνη πὺν διατηρήθηκε μέσα στὴν τραυματισμένη μου καρδιά. Μὰ ὡστόσο οἱ πραγματικὲς μορφὲς καὶ τὰ σχήματα τοῦ ὄνειρου μου, δηλαδή, αὐτὰ ἀκριβῶς πὺν ἔβλεπα τὴν ὥρα ἐκείνη — εἶχαν ὅλα ἐκπληρωθῆ μὲ τόση ἄρμονία, ἦσαν τόσο γοητευτικά καὶ ὁμορφα, τόσο ἀληθινὰ, πὺν ὅταν ζύπνησα δὲν μποροῦσα, θεβαιᾶ, νὰ δώσω σ' ὅλα αὐτὰ ὑλικὴν ὑπόστασι μὲ τὰ φτωχὰ μας λόγια καί, σίγουρα, θὰ ξεφτίζαν μέσα στὴ διάνοιά μου. Ἐδῶ, ἴσως,

Τὰ θράδευα, πρὶν ἀπὸ τὸν ὕπνο τους, ἀγαποῦσαν νὰ σχηματίζουν ταιριασμένες, ἄρμονικὲς χορωδίες. Μὲ τὰ τραγοῦδια τους ἀγαποῦσαν νὰ ἐκφράσουν ὅλα τὰ συναισθήματα ἐκείνα πού τοὺς ἐχάρισεν ἡ μέρα πού πέρασε, ἐδόξαζαν τὴν ἡμέρα πού ἔφευγε καὶ τὴν ἀποχαιρετοῦσαν.

Μέσα στὰ τραγοῦδια τους δοξάζαν καὶ τὴ φύσι, τὴν Γῆ τους, τὴν θάλασσα, τὰ δάση τους. Ἀγαποῦσαν νὰ κάνουν τραγοῦδια ὁ ἓνας γιὰ τὸν ἄλλον, ἐπαινοῦσαν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, σὰν παιδιά: αὐτὰ τὰ τραγοῦδια τους ἦταν ἀπὸ τὰ πιὸ ἀπλᾶ πού μποροῦσαν νὰ ὑπάρχουν καὶ ἦταν τὸ ξεχειλίσιμα τῆς καρδιάς τους καὶ διαπερνοῦσαν καρδιές. Καὶ ὄχι μόνο μὲ τὰ τραγοῦδια τους. Λὲς καὶ ὅλη τους τὴ ζωὴ τὴν περνοῦσαν μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ ἀποθαυμάζουν ὁ ἓνας τὸν ἄλλο. Σὰν νὰ ἦταν ἕνα εἶδος ἀμοιβαίου ἔρωτος ὁλοκληρωτικοῦ καὶ γενικοῦ.

Τὰ ἄλλα τὰ τραγοῦδια τους, τὰ πανηγυρικά καὶ ἐνθουσιαστικά δὲν τὰ ἔνοιωθα σχεδὸν καθόλου. Δηλαδή, καταλαβαίνοντας τὰ λόγια, δὲν μποροῦσα ποτέ νὰ μπῶ στὸ νόημα πού εἶχαν. Τὸ νόημα ἦταν ἀπρόσιτο γιὰ τὸ Νοῦ. Ἡ καρδιά μου ὅμως διαποτιζόταν μ' αὐτὸ τὸ νόημα τῶν τραγουδιῶν κάθε φορὰ καὶ πιὸ πολύ, ἀπερίγραπτα.

Συχνὰ τοὺς ἔλεγα, πὼς αὐτὴ τὴ χάρὰ τους, τὴ δόξα τους τὴν διαισθανόμουν καὶ γὰρ πολὺ πρὶν ἀπὸ καιρό, πού τὴν ἐξέφραζε ἡ καρδιά μου σὰν μιὰ ἐλκυστικὴ νοσταλγία πού ἔφτανε καὶ τὰ ὄρια θαθεϊᾶς θλίψης, ὅταν ἤμουν ἀκόμη στὴ δικὴ μας Γῆ. Τοὺς ἔλεγα πὼς τὰ διαισθανόμεν ὅλα μέσα στὰ ὄνειρα τῆς καρδιάς μου καὶ τοῦ νοῦ μου καὶ πὼς συχνὰ δὲν μποροῦσα νὰ βλέπω τὸν ἥλιο κατὰ τὸ δειλινό, χωρὶς νὰ γεμίζουν τὰ μάτια μου δάκρυα... Τοὺς ἔλεγα πὼς μέσα στὸ μῖσος μου γιὰ τοὺς ἀνθρώπους τῆς Γῆς μας, περικλείονταν πάντα κάποια νοσταλγία, σὰ νὰ ἔλεγα: γιατί, τάχατες, νὰ μὴ μπορῶ νὰ μισῶ χωρὶς καὶ νὰ τοὺς ἀγαπῶ, νὰ μὴ μπορῶ νὰ μὴ συγχωρῶ. Μέσα στὴν ἀγάπη μου ἔλεγα μὲ νο-

σταλγία: γιατί νὰ μὴ μπορῶ ν' ἀγαπῶ χωρὶς καὶ νὰ μισῶ ταυτόχρονα;

Οἱ ἄνθρωποι ἐκείνοι μ' ἄκουγαν. Καὶ τοὺς ἔθλεπα πὼς δὲν μποροῦν νὰ τὰ φανταστοῦν αὐτὰ πού τοὺς ἔλεγα. Μὰ δὲν μετάνοιωνα πού τοὺς τάλεγα, γιατί ἤξερα πὼς νοιώθουν ὅλη τὴ δύναμι τῆς νοσταλγίας μου γιὰ κείνους πού ἄφησα. Ναί, ὅταν ἐκείνοι οἱ ἄνθρωποι μὲ κυττοῦσαν μὲ τὸ ἀγαπημένο τους βλέμμα καὶ ἔνοιωθα πὼς κάτω ἀπὸ τὸ βλέμμα τους αὐτὸ καὶ ἡ δικὴ μου ἡ καρδιά γίνεται ἀθάνα καὶ φιλαλήθης, ὅπως καὶ ἡ δικὴ τους — σὰς θεβαιῶν — δὲν μετάνοιωνα τότε καθόλου πού δὲν τοὺς καταλάβαινα... Ἀπὸ μιὰ αἴσθησι γεμάτης ζωῆς πιανόταν ἡ ἀναπνοή μου κι' ἐγὼ σιωπηλὰ προσευχόμουν σ' αὐτούς...

Ἔτσι εἶναι! Κι' ὅμως σήμερα ὅλοι τους γελᾶν μαζί μου καὶ μὲ θεβαιῶνουν, πὼς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὀνειρεύεται κανεὶς μὲ τόσες λεπτομέρειες ὅπως τὶς περιγράφω ἐγὼ. Καὶ πὼς τὸ πολὺ μέσα στὰ ὄνειρά μου ἔθλεπα καὶ ξαναζοῦσα τὶς αἰσθήσεις ἐκείνες, πού εἶχα ἀπὸ πρὶν μέσα μου, σὰν σὲ παραμιλητό. Καί, τάχατες, ὅσο γιὰ τὶς λεπτομέρειες — τὶς ἔφτιαχνα μόνος μου ὕστερα... Ὅταν θέλησα κάποτε νὰ τοὺς ἀποκαλύψω πὼς ὅλα αὐτὰ πού τοὺς λέγω σὰ νὰ ἦταν πραγματικότητα — Θεέ μου! — τί γέλωτας ἦταν ἐκείνος πού εἶχε ξεσπάσει τότε καὶ πὼς μὲ κοροΐδευαν μπροστὰ στὰ μάτια μου. Πόση εὐχαρίστησι τοὺς ἔκαμα...!

Ἄς εἶναι. Παραδέχομαι πὼς ἴσως νὰ εἶχα κατακυριευθῆ μὲ τὴν αἴσθησι τοῦ ὄνειρου μου ἐκείνου καὶ πὼς ἡ αἴσθησι αὐτὴ ἦταν ἡ μόνη πού διατηρήθηκε μέσα στὴν τραυματισμένη μου καρδιά. Μὰ ὡστόσο οἱ πραγματικὲς μορφές καὶ τὰ σχήματα τοῦ ὄνειρου μου, δηλαδή, αὐτὰ ἀκριβῶς πού ἔθλεπα τὴν ὥρα ἐκείνη — εἶχαν ὅλα ἐκπληρωθῆ μὲ τόση ἄρμονία, ἦσαν τόσο γοητευτικά καὶ ὁμορφα, τόσο ἀληθινά, πού ὅταν ξύπνησα δὲν μποροῦσα, θέβαια, νὰ δώσω σ' ὅλα αὐτὰ ὑλικὴν ὑπόστασι μὲ τὰ φτωχὰ μας λόγια καί, σίγουρα, θὰ ξεφτίζαν μέσα στὴ διάνοιά μου. Ἐδῶ, ἴσως,

τούς Νόμους ἔστησαν τὴν καρμανιόλα.

Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ μόλις θυμοῦνταν ἐκεῖνο ποῦ εἶχαν χάσει καὶ δὲν ἤθελαν καθόλου νὰ πιστέψουν πὼς κάποτε ἦσαν ἀθῶοι καὶ εὐτυχισμένοι. Κοροΐδευαν ἀκόμη καὶ τὴν πιθανότητα μιᾶς περασμένης εὐτυχίας καὶ τὴν ὠνόμαζαν «δνειρο», μὰ οὔτε καὶ μποροῦσαν νὰ τὴν φανταστοῦν μέσα σὲ μορφές καὶ σὲ σχήματα. Καὶ ἓνα περίεργο πρᾶγμα, ὅσο καὶ παράξενο: ἀφοῦ ἀπώλεσαν κάθε πίστι γιὰ τὴν πρώτητερη εὐτυχία τους καὶ τὴν εἶχαν ἀποκαλέσει «παραμῦθι» ἐπεθύμησαν τώρα πολὺ νὰ ξαναγίνουν ἀθῶοι καὶ εὐτυχεῖς ὅπως πρῶτα. Καὶ γονάτισαν μπροστὰ στὴν ἐπιθυμία αὐτῆ τῆς καρδιάς τους καὶ τὴν ἐθεοποίησαν σάν παιδιά. Τότε πιάσαν καὶ οἰκοδόμησαν Ναοὺς, ἄρχισαν νὰ προσεύχωνται στὶς ἰδέες τους, σ' αὐτές τις «ἐπιθυμίες» τους, δίχως νὰ πιστεύουν στὴν πραγματοποίησί τους.

Μ' ὄλα αὐτά, ἂν τοὺς διδόταν νὰ ἐπιστρέψουν στὴν πρώτη ἐκείνη κατάστασι, ποῦ εἶχαν κάποτε καὶ ποῦ ἔχασαν ἢ ἂν βρισκόταν κανεὶς νὰ τοὺς τὴν φανερώσῃ ξανά ἐκείνην τὴν πρώτην εὐτυχία καὶ νὰ τοὺς ρωτήσῃ ἂν ἤθελαν νὰ ξαναγίνουν ὅπως ἦσαν πρὶν — σίγουρα δὲν θὰ τὸ ἤθελαν.

Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ μοῦ ἔλεγαν: «'Ας εἶμαστε ψεῦτες, κακοὶ καὶ ἀδικοὶ. Τὸ **ξέρουμε** καὶ θρηνοῦμε γι' αὐτό, θασανίζουμε τὸν ἑαυτό μας καὶ τιμωροῦμε τὸν ἑαυτό μας ἴσως πιὸ πολὺ ἀπὸ ὅ,τι θὰ μᾶς τιμωροῦσε Ἐκεῖνος ὁ σπλαγχνικός Κριτής, ποῦ θὰ μᾶς δικάσῃ κάποτε καὶ ποῦ τὸ "Ονομά Του δὲν τὸ ξέρουμε. "Ας εἶναι. Μὰ ἔχουμε Ἐπιστήμη καὶ μ' αὐτὴν θὰ θροῦμε τὴν Ἀλήθεια καὶ θὰ τὴν δεχθοῦμε **τότε πιά συνειδητά**. Ἡ Γνώσι εἶναι πιὸ ἀνώτερη ἀπὸ τὸ συναίσθημα, ἢ Ἐπίγνωσι τῆς Ζωῆς εἶναι πιὸ ἀνώτερη ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν Ζωή. Ἡ Ἐπιστήμη θὰ μᾶς φέρῃ τὴν Πανσοφία, ἢ Πανσοφία θὰ μᾶς ἀποκαλύψῃ τοὺς Νόμους. Καὶ ἢ Γνώσι τῶν Νόμων τῆς Εὐτυχίας εἶναι πιὸ ἀνώτερη κι' ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν Εὐτυχία».

Αὐτὰ μοῦ ἔλεγαν. Καὶ ὕστερα ἀπὸ τέτοια λόγια ὁ καθένας τους ἀγαποῦ-

σε τὸν ἑαυτόν του πιὸ πολὺ ἀπὸ τοὺς ἄλλους — καὶ δὲν μποροῦσε νὰ γίνῃ ἀλλιῶς. Μὲ τόσο ζῆλο προέβαλε ὁ καθένας τὴν ἰδική του προσωπικότητα, ὥστε προσπαθοῦσε ὅσο μποροῦσε πιὸ πολὺ νὰ ταπεινώνῃ τὸν ἄλλον, θυσιάζοντας καὶ τὴν ζωὴ του ἀκόμη.

Παρουσιάστηκε ἡ δουλεία. Ἀκόμη καὶ ἢ ἐθελοντικὴ δουλεία. Δηλαδή οἱ ἀδύνατοι πρόθυμα ὑποτάσσονται εἰς τοὺς δυνατοὺς γιὰ νὰ μπορέσουν μὲ τὴν βοήθειά τους νὰ πατήσουν τοὺς πιὸ ἀδύνατους.

Παρουσιάστηκαν καὶ ὄσιοι ἄνθρωποι, ποῦ μὲ τὰ δάκρυα στὰ μάτια ἐκήρυτταν γιὰ τὸν ἐγωϊσμό τους, γιὰ τὴν ἀπώλεια τοῦ μέτρου καὶ τῆς ἁρμονίας, γιὰ τὴν ἀπώλεια τῆς ντροπῆς. Μὰ ἐτοῦτοι τοὺς κοροΐδευαν τώρα καὶ τοὺς λιθοβολοῦσαν, τὸ ἅγιο αἷμα χυνόταν πάνω στὶς πλάκες καὶ στὰ πρόθυρα τῶν Ναῶν. Παρουσιάστηκαν καὶ ἄλλοι, ποῦ ἄρχισαν νὰ σοφίζωνται, λέγοντας γιὰ τὸ πὼς πρέπει νὰ ξαναεωθοῦμε χωρὶς νὰ πάψουμε νὰ ἀγαποῦμε τὸν ἑαυτό μας πιὸ πολὺ, μὴν ἐμποδίζοντας καὶ τὸν ἄλλον συνάμα νὰ ζῆ μέσα σ' ἓνα σύνολο μὲ ὅμοια φρονήματα.

Γιὰ τὴν ἰδέα αὐτὴ εἶχαν γίνεῖ ὀλόκληροὶ πόλεμοι. Καὶ ὄλοι οἱ ἀντίπαλοι εἶχαν πιστέψῃ σταθερὰ μεταξύ τους πὼς ἢ Ἐπιστήμη, ἢ Πανσοφία τους καὶ τὸ ἔνστικτο τῆς αὐτοσυντηρήσεως θὰ ὑποχρέωναν στὸ τέλος τὸν ἄνθρωπο νὰ ἐνωθῇ μέσα σὲ μιὰ ὁμόφωνη καὶ γνωστικὴ Κοινωνία. Στὸ μεταξύ ὅμως, γιὰ νὰ συντομεύσῃ ἢ δουλειά, οἱ «Πάνσοφοι» πάσκιζαν νὰ ἐξοντώσουν γρήγορα τοὺς μὴ—«Πανσόφους» καὶ τοὺς «ἄλλους», ποῦ δὲν ἤθελαν νὰ συμμορφωθοῦν μὲ τὶς ἀρχές τους, γιὰ νὰ μὴν ἐμποδίζουν στὸν θρίαμβο τῶν δικῶν τους Ἰδεῶν. Τὸ ἔνστικτο τῆς αὐτοσυντηρήσεως ὅμως ἄρχισε γρήγορα νὰ ἐξασθενῇ. Καὶ τότε παρουσιάσθηκαν κάτι ἀλαζόνες καὶ ἡδυπαθεῖς ἄνθρωποι, ποῦ ζητοῦσαν ἀπροσημάτιστα: ἢ ὄλα ἢ τίποτε. Γιὰ νὰ τὰ πετύχουν ὄλα κατέφευγαν στὶς κακουργίες. Καί, ὅταν δὲν πετύχαιναν, αὐτοκτονοῦσαν.

Παρουσιάσθηκαν μετὰ καὶ θρησκείες

μέ την ἀρχή τῆς ἀνυπαρξίας καί τῆς αὐτοκαταστροφῆς γιά χάρι τῆς αἰώ-
νιας ἀναπαύσεως στό μηδενισμό.

Τέλος, οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι εἶχαν κου-
ρασθῆ πιὰ μέ τήν μάταιη ἐργασία καί
τόν μάταιο κόπο. Καί ἐπάνω στά πρό-
σωπά τους γιά πρώτη φορά ἔπεσεν ἡ
σκιά τοῦ Πόνου. Κι' οἱ ἄνθρωποι τότε
διεκῆρυξαν πώς ὁ Πόνος εἶναι ὁμορφος
καί πώς μόνο στόν Πόνο μέσα ὑπάρ-
χει Νόημα. Τότε ἐξύμνησαν μέσα στά
τραγούδια τους τόν Πόνο. Ἐγώ περι-
φερόμουν ἀνάμεσά τους. Μέ παρακά-
λια σταύρωσαν μπροστά τους τὰ χέρια
μου καί ἔκλαιγα γι' αὐτούς.

Ἐξακολουθοῦσα νά τους ἀγαπῶ πιό
πολύ, ἴσως, κι' ἀπό πρὶν πού δέν εἶχε
πέσει ἀκόμη πάνω στό πρόσωπό τους
ἡ σκιά τοῦ Πόνου, τότε πού ἦσαν ἀκό-
μη ὁμορφες καί ἀθῶες μορφές...

Ἀγάπησα τήν μολυσμένη τους Γῆ,
πού τήν ἐμόλυναν οἱ ἴδιοι, πού εἶχε γί-
νει ἀγνωρίστη σέ σύγκρισι μέ τόν Πα-
ράδεισο πού ἦταν, καί τήν ἀγάπησα
μόνο καί μόνο γιατί πάνω σ' αὐτή τήν
Γῆ τους ἦλθε ἡ θλίψι. Ὠϊμέ! Ἐγώ πάν-
τα ἀγαποῦσα τήν θλίψι καί τόν ἀνθρώ-
πινο πόνο, μὰ μόνο γιατί ἦταν δικά
μου, *δικά μου!* Τώρα ὅμως ἔκλαιγα
γι' αὐτούς τους ἴδιους γιατί τους λυ-
πόμουνα. Τούς ἀπλωνα τὰ χέρια μου
μέ ἀπελπισία καί μέ πόνο. Κατηγοροῦ-
σα τόν ἑαυτό μου. Καταριόμουν τόν ἑ-
αυτό μου, περιφρονοῦσα τόν ἑαυτόν
μου. Τούς ἔλεγα πώς γιά ὅλα τους
ἔφταιξα ἐγώ ὁ μόνος μου. Μόνος μου!
Τούς ἔλεγα πώς ἐγώ εἶμαι ἐκεῖνος, πού
τους εἶχα φέρει τήν διαφθορά, τή μό-
λυνσι, τὸ ψέμμα. Τούς παρακαλοῦσα
γονατιστός νά μέ σταυρώσουν ἐπάνω
στό σταυρό... Τούς εἶχα μάθει καί νά
φτιάξουν τὸ σταυρό. Δέν μποροῦσα, δέν
εἶχα δύναμι νά σκοτώσω τόν ἑαυτό
μου, μὰ ἤθελα νά δεχθῶ τὰ βασανιστή-
ρια ἀπ' αὐτούς τους ἴδιους. Διψοῦσα
θάσασα, διψοῦσα! Ζητοῦσα νά χυθῆ τὸ
αἷμα μου μέχρι τελευταίας σταγόνας
πάνω στά θάσασα... Μὰ οἱ ἄνθρωποι
ἐκεῖνοι μόνο πού γελοῦσαν μαζί μου
καί σὸ τέλος ἄρχισαν νά μέ περνᾶν
γιά ἀγαθιάρη καί θλάκα.

Μέ δικαιολογοῦσαν πώς τάχα ἔτσι
πρέπει καί μοῦ λέγαν πώς πήραν αὐ-
τὸ πού ζητοῦσαν καί πώς ὅ,τι γίνεται
τώρα δέν μποροῦσε νά μὴ γίνη.

Στὸ τέλος, ἀφοῦ εἶχαν βαρεθῆ, μέ
προειδοποίησαν πώς τους γίνομαι πιὰ
ἐπικίνδυνος καί θά μέ κλείσουν σὸ
φρενοκομεῖο, ἂν δέ σωπάσω!

Τότε πιὰ ἡ θλίψι μπῆκε στὴ ψυχῆ
μου μέ τόση δύναμι, πού ἔσφιξε ἡ καρ-
διά μου, ἔνωσα πώς θά πεθάνω...

Καί τότε... τότε πιὰ ζύπησα!...

Ἦταν πιὰ πρωῖ, δηλαδή, ξημέρωνα.
Ἡ ὥρα θά ἦταν κάπου ἔξι τὸ πρωῖ.
Ζύπηνα μέσα στὴν πολυθρόνα μου.
Τὸ σπαρμασέτο μου εἶχε λυῶσει ὄλο.
Στοῦ λοχαγοῦ κοιμόντουσαν ὄλοι καί
εἶχε σπάνια ἡσυχία σ' ὄλο τὸ διαμέρι-
σμα.

Πρῶτα ἀπ' ὄλα σηκώθηκα ἐπάνω γε-
μάτος ἀπορία. Ποτὲ δέν μοῦ συνέβη
τίποτε τὸ παρόμοιο. Ἐκεῖ πού ἤμουν
ὄρθιος γιά νά συνέλθω, ξαφνικά τὸ
θλέμμα μου ἔπεσε πάνω σὸ περιστρο-
φο, πού εἶχα ἐτοιμάσει...

Μονομιᾶς τῶσπρωξα πέρα. — "Αἶ,
πιὰ! Τώρα δόστου ζωῆ καί ξανά ζωῆ!

Εἶχα ἀνασηκώσει τὰ χέρια μου ψη-
λά καί ἔκαμα ἐπίκλησι στὴν αἰωνία Ἀ-
λήθεια. "Ἄς μὴν πῶ ἐπίκλησι... "Ἐκλα-
ψα... "Ἐνας ἐνθουσιασμός, ἀπέραντος
ἐνθουσιασμός ἀνύψωνε ὄλο τὸ *εἶναι*
μου. Ναί! Ἄπ' ἐδῶ καί πέρα — ζωῆ
καί κήρυγμα! Γιά τὸ κήρυγμα τ' ἀπε-
φάσισα τήν ἴδια στιγμή, μὰ καί γιά ὅ-
λη μου τὴ ζωῆ!

Θά θγῶ νά κηρύξω, τὸ θέλω!

Τί θά κηρύξω; — τὴν Ἀλήθεια! Τὴν
ἔχω ἰδεῖ τὴν Ἀλήθεια μέ τὰ μάτια μου.
Εἶδα ὅλη της τὴ δόξα!

Ἄπὸ τότε κηρῦττω. Ἐκτὸς τούτου —
ὄλους ἐκεῖνους πού γελοῦν μαζί μου
τους ἀγαπῶ πιό πολύ ἀπὸ τους ἄλλους.
Τὸ γιατί — δέν τὸ ξέρω καί οὔτε μπο-
ρῶ νά τὸ ἐξηγήσω, ὅμως ἔτσι εἶναι.
Μοῦ λέν πώς τάχατες ἄρχισα νά τὰ
μπερδεύω ἀπὸ τώρα καί τί θά γίνη,
λέει, ἀργότερα — ὄλο καί χειρότερα...

Εἶναι ἀλήθεια, πώς τὰ μπερδεύω λι-
γάκι καί τί θά γίνη πιὸ πέρα; Βέβαια,
θὰ μπερδεύωμαι ἐπάνω σὸ κήρυγμα

Ίσαμε νά θρω τόν τρόπο: δηλαδή, τὰ λόγια τὰ κατάλληλα καί τīs πράξεις τīs σωστές — γιατί εἶναι πολὺ δύσκολο πρᾶγμα. Τὸ βλέπω καθαρά, ὅπως εἶν' ἡ μέρα, τὸ πόσο δύσκολο εἶναι, — μὰ πέστε μου, καί ποιὸς δὲν τὰ μπερδεύει στὴν ἀρχή! "Ὀλοι μας θαδίζουμε γιὰ τὸν ἴδιο σκοπὸ. Ἐπιζητοῦμε, τουλάχιστον, τὸν ἴδιο σκοπὸ — ἀπὸ τὸν πιὸ σοφὸ ἴσαμε τὸν τελευταῖο κακοῦργο κι' ἄς κινούμεθα ὁ καθένας ἀπὸ διαφορετικὸ δρόμο. Θὰ πῆτε, εἶναι παλιά ἡ ἀλήθεια αὐτή. Μὰ τὸ καινούργιο τώρα εἶναι, πὼς δὲν θὰ μπερδεύω τīs πραγματικότητες καὶ τόσο πολὺ πιὰ. Γιατὶ τὴν εἶδα τὴν Ἀλήθεια. Εἶδα καὶ ξέρω πὼς οἱ ἄνθρωποι εἶναι δυνατόν νά γίνουν καὶ πιὸ ὁμορφοὶ καὶ χαρούμενοι δίχως νά χάσουν τὴν ἱκανότητα νά ζοῦν ἐπάνω στὴ Γῆ ἐδῶ. Δὲν θέλω καὶ δὲν μπορῶ νά πιστέψω πὼς τὸ κακὸ εἶναι μιὰ φυσικὴ κατάσταση γιὰ τοὺς ἀνθρώπους. Ἀκριβῶς γι' αὐτὸ μὲ κοροϊδεύουν σήμερα οἱ ἄνθρωποι.

Μὰ πὼς νά μὴ τὸ πιστεύω αὐτό: ἐγὼ τὴν εἶδα τὴν Ἀλήθεια — ὄχι πού νά τὴν ἔχω φαντασθῆ, νά τὴν ἔχω φτιάξει μὲ τὸ μυαλό μου — μὰ τὴν εἶδα. Τὴν ἔχω ἰδεῖ σὰν ζωντανὴ μορφή καὶ αὐτὴ μοῦ γέμισε τὴν ψυχὴ γιὰ πάντα. Τὴν εἶδα μὲ τὴν ὁλοκληρωμένη πληρότητα, πού δὲν μπορῶ νά πιστέψω πὼς εἶναι πιὰ ἀδύνατον νά τὴν ἀποκτήσουν οἱ ἄνθρωποι.

Καὶ ἔτσι, λοιπόν, γιατί νά τὰ μπερδεύω; Ἴσως νά ξεφεύγω ἀπὸ καμμιὰ φορά. Ἴσως θὰ ἐπαναλαμβάνω, στὴν ἀρχὴ ξένα λόγια. "Ὁμως ἡ ζωντανὴ εἰκόνα τῶν ὄσων εἶδα θὰ εἶναι πάντα μαζὶ μου καὶ θὰ μοῦ κατευθύνει τὴν ζωὴ. "Ἄν ξέρατε! Τώρα αἰσθάνομαι τόσο ζωηρὸς καὶ ἀκμαῖος, πού μπορῶ νά θαδίζω, νά θαδίζω κι' ἂν θέλετε, νά θαδίζω γιὰ ἄλλα χίλια χρόνια ἀκόμη!...

Τὸ ξέρετε, σᾶς τὸ εἶπα, πὼς στὴν ἀρχὴ ἤθελα νά σᾶς ἀποκρύψω τὸ γεγονός πὼς ἐγὼ ὁ ἴδιος τοὺς εἶχα διαφθεῖρει ὄλους ἐκείνους, τοὺς *ἀθῶους*. Τὸ νά θελήσω ν' ἀποκρύψω — ἦταν *λάθος*. Νά, τὸ πρῶτο μου λάθος κι' ὄλας! Ἡ Ἀλήθεια, λές καὶ μοῦ ψιθύριζε, πὼς λέγω ψέμματα, μὲ προφύλαξε καὶ μὲ

καθωδήγησε.

Τὸ πὼς θὰ γίνῃ ὁ Παράδεισος — δὲν τὸ ξέρω, γιατί δὲν μπορῶ καὶ νά τὸ μεταδώσω μὲ τὰ λόγια. "Υστερα ἀπὸ τὸ ὄνειρό μου ἔχασα τὰ λόγια μου. Τουλάχιστον, τὰ πιὸ ἀπαραίτητα, τὰ πιὸ βασικά. Μὰ ἄς εἶναι ἔτσι. Ἐγὼ ὅμως θὰ πηγαίνω καὶ θὰ κηρύττω ἀκούραστα, ἐπειδὴ εἶδα κάτι στὴν πραγματικότητα κι' ἄς μὴ μπορῶ νά τὸ πῶ μὲ λόγια.

Αὐτὸ εἶναι ἀκριβῶς ἐκεῖνο πού δὲν μποροῦν νά τὸ καταλάβουν ὅσοι μὲ κοροϊδεύουν. —«Ὁνειρο — σοῦ λέει — παραμύθια, παραμυθιό».

Εἶναι ὄνειρο; Καί, σάματα, τί εἶναι τὸ ὄνειρο; "Ὀλη ἡ ζωὴ μας δὲν εἶναι ὄνειρο; Καὶ θὰ πῶ κάτι πιὸ πολὺ: ἄς εἶναι ἔτσι, ἄς μὴ πραγματοποιηθῆ ποτὲ ὁ Παράδεισος ἐδῶ στὴ Γῆ μας (αὐτὸ τὸ καταλαβαίνω κι' ὁ ἴδιος!)—κι' ὅμως, δὲν θὰ πάψω νά κηρύττω!...

Μολοντοῦτο, πόσο ἀπιά εἶναι τὰ πράγματα: μέσα σὲ μιὰ μέρα, *μέσα σὲ μιὰ ὥρα* — θὰ μπορούσαν *ὄλα* νά τακτοποιηθοῦν μονομιᾶς! Τὸ βασικὸ εἶναι — ἀγάπα τοὺς ἄλλους σὰν τὸν ἑαυτό σου. Αὐτὸ εἶναι ὄλο. Τίποτε ἄλλο δὲν θέλει. "Ὀλα τὰ ἄλλα θὰ γίνουν μόνα τους, θὰ βρεθῆ ὁ τρόπος. Κι' ἄς εἶναι κι' αὐτὴ μιὰ παλιά Ἀλήθεια, πού τὴν ἔχουν πεῖ τρισεκατομμύρια φορὲς οἱ ἄνθρωποι, τὴν ξαναεῖπαν, τὴν ξαναδιαβάσαν — κι' ὅμως δὲν ἔχει πιάσει!

Ὁ ἀφορισμὸς: «Ἡ Ἐπίγνωσι τῆς ζωῆς — εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν Ζωή. Ἡ Γνώσι τῶν Νόμων τῆς εὐτυχίας — εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν Εὐτυχία» — νά, τί θὰ πρέπει νά καταπολεμηθῆ! Καὶ θὰ προσπαθῆσω αὐτὸ νά πραγματοποιηθῆ. "Ἄν αὐτὸ τὸ ἤθελαν ὄλοι οἱ ἄνθρωποι — θὰ μπορούσαν ὄλα τὰ προβλήματα νά τακτοποιηθοῦν ἀμέσως.

...Ὁμως ἐκεῖνο ἔκει τὸ κοριτσάκι, πού σᾶς εἶχα πεῖ στὴν ἀρχὴ θὰ τὸ ἀνακαλύψω τώρα... Καὶ θὰ ξεκινήσω! Θὰ ξεκινήσω γιὰ κήρυγμα!

(Ἀπὸ τὸ «Ἡμερολόγιο τοῦ Συγγραφέα» γιὰ τὸν Ἀπρίλιο 1877, νεώτερη μετάφρασι ἀπὸ ρωσικὸ κείμενο τοῦ κ. Κ. Βάνια)

Ἐπιστολαί

ΟΛΟΙ ΕΙΣ ΤΑΣ ΕΠΑΛΞΕΙΣ
Ο ΑΓΩΝ ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ

Ἀγαπηταί «Ἀκτίνες»,

Δύο γεγονότα τῶν δύο τελευταίων μηνῶν ἐπιθυμῶ νὰ ἐπισημάνω, διὰ νὰ ὑπενθυμίω ζωηρὰ θιώματα πού ξαναζήσαμεν.

Ἡ ἐπίσκεψις καί αἱ τόσον ἐνδιαφερόμεσαι ὀμιλίαι τοῦ ἱατροῦ Paul Tournier καί ὁ ἑορτασμός τῶν 30 χρόνων τῶν Χριστιανικῶν Μαθητικῶν Ὁμάδων (ΧΜΟ).

Ἡ φοιτητικὴ γενεὰ τοῦ 1950-1955 ἐξήρσε ζωντανὰ τὰς ἐπισκέψεις καί διαλέξεις, ὅπως καί τὸ «Συνέδριον τῆς Ἱατρικῆς τῆς Προσωπικότητος» μὲ κεντρικὸν ἡγέτην τὸν Tournier καί τόσους ἄλλους διεθνοῦς προβολῆς ἱατροῦς, ἐν οἷς καί τὸν ἀείμνηστον Δημ. Χαροκόπον. Καί ὅλη ἐκείνη ἡ θωματοκτικὴ ζωὴ ἀνεκίνησε τὸν καιρὸν αὐτὸν πλούσια ἐσωτερικὰ συναισθήματα καί καταστάσεις πού ἔδωσαν εἰς ὅλους μας μιὰ νέα ἀφορμὴ διὰ οὐσιαστικὴν ἀφύπνισιν καί ἀνασυγκρότησιν.

Ἄλλ' ἡ γενεὰ ἐκείνη πού εἰς τὴν πλειονότητά της εἰργάσθη εἰς τὸ κίνημα τῶν ΧΜΟ ὡς ἡγέτις, ὀμαδάρχαι κλπ. ὑπεύθυνοι σήμερον, παρηκολούθησαν τὰ παιδιά τῶν ΧΜΟ νὰ ἔχουν τὰς θέσεις τῶν γονέων των, εἰς πολλὰς δὲ περιπτώσεις νὰ γίνεται ἡ νεανικὴ ἡλικία ἀφορμὴ ἀφυπνήσεως καί αἰτίαι ἀνακαταξέσεως πολλῶν πού σήμερα ἔχουν ὑπευθύνους θέσεις εἰς τὰ Ἀνώτατα Ἐκπαιδευτικά Ἱδρύματα, εἰς Ἐρευνητικά Κέντρα, εἰς Νοσοκομεία, εἰς Κρατικούς Ὀργανισμούς, εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ἀνθρωπίνης δραστηριότητος.

Ὁ ἑορτασμός τῶν 30 χρόνων τῆς μαχητικῆς δράσεως τῶν ΧΜΟ μὲ τὴν ἐπιτυχῆ παρουσιάσιν των, ὑπενθύμισαν εἰς ὅλους: μικροὺς, νέους καί μεγάλους, «Ὅλοι εἰς τὰς ἐπάλλξεις». Ὁ πνευματικὸς ἀγὼν συνεχίζεται. Καί προχωρεῖ ἀπὸ νίκης εἰς νίκην.

Φιλικώτατα

ΣΕΡΓΙΟΣ ΠΑΥΛΟΣ

ΤΡΙΑΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑΝ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΝΕΟΤΗΤΟΣ

Ἀγαπητὲ κ. Διευθυντὰ

Νομίζω ὅτι πρέπει νὰ γνωστοποιηθῆ εὐρύτερα ἢ τελεσθεῖσα εἰδικὴ ἑορτὴ ἐπὶ τῇ συμπληρώσει 30)τίας ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῶν Χριστιανικῶν Μαθητικῶν Ὁμάδων (ΧΜΟ). Τόσον ἡ ἑορτὴ τῶν Ἀρρένων,

«ΑΚΤΙΝΕΣ». Μηνιαῖον περιοδικόν. Κυκλοφορεῖ τὴν 1ην ἐκάστου μηνός.

Ἰδιοκτήτης: «Χριστιανικὴ Ἐνωσις Ἀκτίνες», ὁδὸς Καρότσι 14, Ἀθήναι (124), Τηλ. 3235-023.

Ἐκδότης καί Διευθυντὴς Συντάξεως: Γεώργιος Δ. Ἰατριδῆς, Παρθενώου 26, Ἀθήναι (402).

Συντάσσεται ἐπιμελεῖα τοῦ Ἰνστιτούτου Ψυχολογίας & Ψυχικῆς Ὑγιεινῆς

Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Βλ. Σταματοπούλος, Ἰπποκρίτους 189, Ἀθήναι(708). Τιμὴ τεύχους δεχ. 10

Ἐτησίᾳ συνδρομῆ, ἐσωτερικῶν δεχ. 100, ἐξωτερικῶν doll. 7. Τόπος ἐκδόσεως: Ἀθήναι, Ἰούλ.-Σ)ριος 1974

Ἡ διεύθυνσις ἐπιφυλάσσει εἰς ἑαυτὴν τὸ δικαίωμα νὰ μὴ δημοσιεύῃ ἢ νὰ συντέμνῃ κατὰ τὴν κρίσιν της οἷον δῆποτε χειρόγραφον. Χειρόγραφα, δημοσιευόμενα ἢ μὴ, δὲν ἐπιστρέφονται.

Ἀναγγελίαι ἐντύπων ἐν γένει καί ἐλιοκρισίαι δὲν θὰ δημοσιεύονται.

ὅσον καί τῶν Θηλέων ἐστέφθησαν ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας. Ἀπετέλεσεν ἐπιβεβλημένην, ὀρθὴν καί δικαίαν πρᾶξιν ἡ πρόσκλησις εἰς τὰς ἑορτάς τῶν πρώτων Ὁμαδάρχων καί ἄλλων συνεργατῶν καί συμπαραστατῶν τῶν ΧΜΟ. Μικροὶ καί μεγάλοι ἐξήσαν ἐπὶ δύο ὥρας τὴν ἀγνὴν, παιδαγωγημένην, ψυχολογικὴν, χριστιανικὴν καί ἔθνηκὴν ἀτμόσφαιραν τὴν ὁποίαν ἐπὶ σειράν ἐτῶν καλλιεργοῦν αἱ ΧΜΟ.

Ἐχω τὴν γνώμην ὅτι ἡ ὅλη ἐργασία τῶν ΧΜΟ εἶναι μιὰ ἀπὸ τὰς μεγαλύτερας προσπάθειας διὰ τὸ καλὸν τῆς ἑλληνικῆς νεότητος.

Τὴν ἐργασίαν αὐτὴν νομίζω πρέπει νὰ ἀγκαλιάζῃ καί νὰ εὐλογῇ ἡ Διοικοῦσα Ἐκκλησία, διότι αὐτὰ τὰ παιδιά εἶναι ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐκκλησιάζονται κατὰ Κυριακὴν καί θὰ εἶναι σὺν Θεῷ οἱ αὐριανοὶ καλοὶ οἰκογενειάρχαι καί πατριῶται τῆς Ἑλλάδος μας. Ὑπενθυμίζω δὲ καί γνώμην εὐλαβεστοῦ Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου, ὁ ὁποῖος ἔλεγε «ὅτι ἡ τοιαύτη χριστιανικὴ ἐργασία γιγνομένη διὰ τὴν ἐξασφάλισιν ὑγιοῦς καί ἐπιτυχημένης νεότητος εἶναι ἡ μεγαλύτερα προσφορά πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καί τὸ Ἔθνος καί οὐδόλως πρέπει νὰ ἀμφισβητῆται παρὰ τῶν Ἐπισκόπων τῶν ἔχοντων καί ἐφαρμοζόντων τὸ ὑγιὲς καί ἀληθὲς Ὁρθόδοξον Πνεῦμα».

Μὲ ἀγάπην

ΒΑΣ. ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ

Γυμνασιάρχης

ΕΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Τ Ο

ΕΓΚΟΛΗΘΙΟΝ

ΓΙΑ ΚΑΘΕ ΕΛΛΗΝΑ ΝΕΟ

“Ένα πνευματικό όδοιπορικό
στο αντίκρουσμα τῶν προβλημάτων τοῦ σημερινοῦ νέου.

Πωλεῖται εἰς ὅλα τὰ Βιβλιοπωλεῖα. Τιμᾶται δρχ. 50.

Κεντρικὴ διάθεσις τόμων καὶ παραγγελίαι: Γραφεῖα

Περιοδικοῦ «Ἀκτῖνες», ὁδὸς Καρύτση ἀρ. 14,

Ἀθῆναι 124. Τηλ. 3235931

Νέα ἔκδοσις

ΔΗΜ. ΚΩΤΣΑΚΗ

Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΟΙ ΠΡΩΤΟΠΟΡΟΙ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ Η ΓΕΝΕΣΙΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

*Παρουσιάζονται αἱ ἰδέαι τῶν σοφῶν τῆς ἀρχαιότητος καὶ
τῶν θεμελιωτῶν τῶν ἐπιστημῶν διὰ τὸ μεγάλο πρόβλημα
τῆς γενέσεως τοῦ κόσμου.*

Τιμᾶται δρχ. 30

Πωλεῖται εἰς τὰ Βιβλιοπωλεῖα «Ζωῆς».

« ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ » (*)

ΜΕΛΕΤΑΙ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

Διευθυντής ὁ Ψυχίατρος ΑΡ. Α. ΑΣΠΙΩΤΗΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΦΗΒΟΥ

	Δρχ.	Δολ
ΤΑ ΑΙΣΘΗΜΑΤΑ ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΟΤΗΤΟΣ	(Β' έκδοσις)	35 2
ΕΓΚΟΛΠΙΟΝ ΓΙΑ ΚΑΘΕ ΕΛΛΗΝΑ ΝΕΟ		50 3

ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΟΡΙΤΣΙΟΥ

Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΣ ΜΕ ΤΟ ΑΛΛΟ ΦΥΛΟΝ		30 2
Η ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΚΟΡΙΤΣΙΟΥ		25 1
ΤΟ ΚΟΡΙΤΣΙ ΚΑΙ Η ΜΟΡΦΩΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΤΟΥ		25 1

ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΠΕΙΘΑΡΧΙΑ		35 2
ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΙΓΝΙΔΙ		35 2
ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΔΙΑΦΩΤΙΣΙΣ		40 2
ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΙΣ		40 2
ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΟΥ ΖΩΗ		40 2
ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΣΧΟΛΙΚΗ ΤΟΥ ΖΩΗ		30 2
ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ		35 2
ΤΑ ΑΝΩΜΑΛΑ ΚΑΙ ΑΠΡΟΣΑΡΜΟΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ		40 2
Η ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΟΥ		40 2
ΤΑ ΔΥΣΚΟΛΑ ΠΑΙΔΙΑ		35 2
ΟΙ ΦΟΒΟΙ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΚΑΙ ΑΙ ΑΠΟΤΥΧΙΑΙ ΤΟΥ		35 2
ΤΑ ΕΛΑΤΤΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ		25 1
ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡ		50 3

ΑΡΧΑΙ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΑΙ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΦΑΙΡΑΝ ΤΟΥ ΑΡΡΩΣΤΟΥ ΨΥΧΙΚΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ		30 2
ΘΕΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ		35 2
Η ΑΓΩΓΗ ΚΑΙ Ο ΝΕΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ		40 2
ΑΠΟ ΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΝ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ..		40 3
Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ Ο ΨΥΧΙΚΟΣ ΤΗΣ ΚΟΣΜΟΣ		50 3
Η ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΣΦΑΙΡΑ ΚΑΙ Ο ΝΕΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ		150 8
ΜΙΚΡΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΑ ΜΥΣΤΙΚΑ (Για άγόρια από 16 ετών) ..		100 5
ΜΙΚΡΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΑ ΜΥΣΤΙΚΑ (Για κορίτσια από 16 ετών) ..		100 5

(*) Είς τόν παρόντα πίνακα τῶν ἐκδόσεων τοῦ Ἰνστιτούτου ἀναφέρονται μόνον οἱ μὴ ἐξαντληθέντες τόμοι καὶ κυκλοφοροῦντες εἰς τὰ βιβλιοπωλεῖα. Κεντρικὴ διάθεσις τῶν ὡς ἔνω βιβλίων εἰς τὸ γραφεῖον τῶν « Ἀκτινῶν », Καρύτση 14,